

Vlaams
Parlement

ingediend op **17** (2016-2017) – Nr. 1
26 april 2017 (2016-2017)

Toelichtingen

bij de aanpassing van de middelenbegroting
en de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2017

Algemene toelichting

INHOUD

1. INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE	8
1.1. Inleiding – Begrotingsaanpassing 2017	8
1.2. Opzet tabel netto-beleidsruimte	8
1.2.1. Evoluties bij ongewijzigd beleid	10
1.2.2. Maatregelen en nieuwe initiatieven	12
1.2.3. Detailtabel netto-beleidsruimte	12
2. DE ECONOMISCH-FINANCIËLE OMGEVING	16
2.1. Algemeen	16
2.2. België	17
2.3. Vlaanderen	17
2.3.1. Algemeen conjunctuurbeleid	17
2.3.2. Productie en vraag	18
2.3.3. Investeren	20
2.3.4. Loop van de bedrijven	21
2.3.5. Consumenten	22
2.3.6. Werkloosheid	23
3. EUROPEES KADER EN NORMERING	26
3.1. Situering	26
3.2. Advies Hoge Raad van Financiën	27
3.2.1. Middellangetermijndoelstelling	27
3.2.2. Traject gezamenlijke overheid	27
3.2.3. Verdeling traject naar gemeenschappen en gewesten	28
3.2.4. HRF-saldo versus ESR-saldo	29
3.2.5. Concrete aanbeveling voor Vlaanderen	29
3.3. Vlaamse visie op het traject 2017-2020	31
3.4. Overlegcomité	32

4. DE MIDDELENBEGROTING	33
4.1. Totale middelen	33
4.2. Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB.....	35
4.2.1. Parameters	35
4.2.2. Resultaten.....	37
4.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid	44
4.4. Gewestelijke belastingen.....	46
4.5. Toegewezen ontvangsten	48
4.6. Andere ontvangsten	49
4.7. Lotto-middelen	49
4.8. Te consolideren instellingen.....	49
5. DE UITGAVENBEGROTING.....	53
5.1. Inleiding	53
5.2. De beleids- en betaalkredieten	53
5.2.1. Beleidskredieten	53
5.2.2. Betaalkredieten	55
5.2.3. De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten.....	57
5.3. De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleids- domeinen	58
5.4. Bespreking per beleidsdomein	59
5.4.1. Financiën en Begroting	59
5.4.2. Internationaal Vlaanderen	60
5.4.3. Economie, Wetenschap en Innovatie	61
5.4.4. Onderwijs en Vorming.....	61
5.4.5. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	63
5.4.6. Cultuur, Jeugd, Sport en Media.....	64
5.4.7. Werk en Sociale Economie.....	64
5.4.8. Landbouw en Visserij.....	65
5.4.9. Leefmilieu, Natuur en Energie	65
5.4.10. Mobiliteit en Openbare Werken.....	66
5.4.11. Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed....	67
5.4.12. Kanselarij en Bestuur.....	68
5.4.13. Hogere Entiteiten	69
6. ESR-CORRECTIES	70
6.1. ESR-correcties met betrekking tot de overheidsperimeter	70
6.2. ESR-correcties in het kader van het verstrengd Europees begrotings- toezicht	70

7. HET VORDERINGENSALDO	72
7.1. Vorderingsaldo	72
7.2. ESR-ontvangsten	73
7.3. Primaire ESR-uitgaven	74
7.4. Onderbenutting	75
7.5. ESR-correcties	76
7.6. Sensitiviteitsanalyse	76
7.7. Tabel Vorderingsaldo	77
8. HET FINANCIËEL BEHEER	79
8.1. De geconsolideerde schuld: inleiding	79
8.2. Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017	79
8.2.1. Het begrotingssaldo in ESR-termen	79
8.2.2. Kredietverleningen en participaties in 2017	79
8.2.3. Samenvatting	81
8.3. Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2017 van de Vlaamse ministeries	82
8.4. Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2016 en 2017 per entiteit	84

LIJST MET TABELLEN

Tabel 1-1:	Samenvattende tabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)	9
Tabel 1-2:	Samenvattende tabel ongewijzigd beleid (in duizend euro)	10
Tabel 1-3:	Samenvattende tabel maatregelen en nieuwe initiatieven (in duizend euro)	12
Tabel 1-4:	Detailtabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)	13
Tabel 2-1:	Ramingen van de reële bbb-groei, Internationaal en België en gewesten, in %	16
Tabel 3-1:	Aanrekening van de Vlaamse gewestelijke personenbelasting (in duizend euro)	29
Tabel 3-2:	Van nominaal HRF-saldo naar structureel HRF-saldo (%bbb)	30
Tabel 3-3:	Aanbevolen traject HRF (incl. raming ESR-saldi) (%bbb en miljoen euro)	31
Tabel 4-1:	Grote rubrieken van de ESR ontvangsten (in duizend euro)	33
Tabel 4-2:	Gecumuleerde impact Tax Shift op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro)	35
Tabel 4-3:	Volledig parameteroverzicht	36
Tabel 4-4:	Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro)	38
Tabel 4-5:	Bruto opcentiemen volgens getransactionaliseerde kas (in duizend euro)	40
Tabel 4-6:	Sensitiviteit (in duizend euro)	44
Tabel 4-7:	Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)	45
Tabel 4-8:	Gewestelijke belastingen (in duizend euro)	48
Tabel 4-9:	Te consolideren instellingen (in duizend euro)	50
Tabel 5-1:	Geconsolideerde beleids- en betaalkredieten (duizend euro)	53
Tabel 5-2:	Saldi-berekening – Beleidskredieten ministeries (in duizend euro)	54
Tabel 5-3:	Saldi-berekening – Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)	55
Tabel 5-4:	Saldi-berekening – Totaal beleidskredieten (in duizend euro)	55
Tabel 5-5:	Saldi-berekening – Betaalkredieten ministeries (in duizend euro)	56
Tabel 5-6:	Saldi-berekening – Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)	56
Tabel 5-7:	Saldi-berekening – Totaal betaalkredieten (in duizend euro)	56
Tabel 5-8:	Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro)	58
Tabel 5-9:	Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro)	58
Tabel 7-1:	Samenvattende tabel vorderingensaldo (duizend euro)	72
Tabel 7-2:	Van ontvangstenkredieten naar ESR ontvangsten (duizend euro)	73
Tabel 7-3:	Van uitgavenkredieten naar geconsolideerde primaire uitgaven (duizend euro)	74
Tabel 7-4:	Wijziging rentecurve met 1% (duizend euro)	76
Tabel 7-5:	Vorderingensaldo	77

Tabel 8-1:	Ingeschreven ESR-8 en ESR-9 ontvangsten en -uitgaven bij BO 2017 en BA 2017 (in duizend euro).....	81
Tabel 8-2:	Geraamde evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017 (in duizend euro)	81
Tabel 8-3:	Financieringsbehoefte ministerie BO 2017 en BA 2017 zonder directe financieringen (in duizend euro).....	82
Tabel 8-4:	Netto schuldtoename in 2017 van VMSW, VWF en School Invest (in duizend euro).....	82
Tabel 8-5:	Financieringsbehoefte ministerie BO 2017 en BA 2017 (in duizend euro)	84
Tabel 8-6:	Evolutie van de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid opgedeeld per entiteit (in duizend euro)	84

LIJST MET FIGUREN

Figuur 2-1: Globale Vlaamse conjunctuurcurve, januari 2008 – maart 2017.	17
Figuur 2-2: Conjunctuurcurve in de industrie en de handel, januari 2008 – maart 2017	18
Figuur 2-3: Conjunctuurcurve in de ruwbouw en diensten aan ondernemingen, januari 2008 – maart 2017	18
Figuur 2-4: Verloop van het productietempo volgens de bedrijfsleiders en industriële productie, januari 2008 – maart 2017.....	19
Figuur 2-5: Buitenlandse orderpositie industrie, januari 2008 – maart 2017.	20
Figuur 2-6: Determinanten van de investeringen, januari 2011 – maart 2017	21
Figuur 2-7: Oprichtingsratio van bedrijven in het Vlaamse Gewest, januari 2015 – januari 2017, per 1.000 bestaande bedrijven.....	22
Figuur 2-8: Consumentenvertrouwen, januari 2008 – maart 2017	23
Figuur 2-9: Jaar-op-jaarwijziging van het aantal niet-werkende werkzoekenden, januari 2008 – maart 2017 (in absoluut aantal).....	24
Figuur 4-1: Grote rubrieken van de ESR ontvangsten, BA 2017	34
Figuur 4-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BA 2017.....	34
Figuur 5-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro).....	57
Figuur 5-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BA 2017 (in duizend euro)	59

1 INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE

1.1. Inleiding – Begrotingsaanpassing 2017

Vorig jaar in september sloot de begrotingsopmaak 2017 terug aan bij het begrotingsevenwicht. Die doelstelling is bij deze begrotingsaanpassing 2017 rigoureus aangehouden. Daarbij houden we nog steeds twee uitgaven buiten de doelstelling:

- de bouwkosten van de Oosterweelverbinding en
- de zeer specifieke problematiek van de federale regelgeving inzake de investeringssubsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht hadden moeten aangerekend geweest zijn. Dit werd bij de begrotingsopmaak reeds uitvoerig besproken.

De opwaartse trend van de conjunctuur heeft tot gevolg dat er een beperkte marge is vastgesteld bij het opstellen van de begrotingsaanpassing 2017. Met die marge wordt voorzichtig omgesprongen. Er wordt voor het eerst in jaren opnieuw een buffer aangelegd van 100 miljoen euro voor mogelijke tegenvallers. Daarnaast wordt de resterende marge van 45 miljoen euro besteed aan hoofdzakelijk eenmalige maatregelen.

Met deze begrotingsaanpassing bestendigen we de afgelopen jaren genomen initiatieven met het oog op behoud van het begrotingsevenwicht in 2019.

1.2. Opzet tabel netto-beleidsruimte

Een grondige analyse van de begrotingsdocumenten laat de lezer in principe toe om na te gaan met welke (budgettaire) uitdagingen de Vlaamse overheid geconfronteerd wordt naar aanleiding van een begrotingsronde en hoe hierop wordt ingespeeld. Door de omvang van deze informatie is dat echter niet eenvoudig. Daarom heeft de Vlaamse Regering de voorbije jaren de traditie opgebouwd om in de algemene toelichting de essentie hiervan samen te vatten in de tabel netto-beleidsruimte.

Opzet van deze tabel is in eerste instantie om het onderscheid te maken tussen enerzijds de evoluties ongewijzigd beleid en anderzijds de maatregelen of nieuwe beleidsinitiatieven die de Vlaamse Regering neemt naar aanleiding van een begrotingsronde.

Een belangrijke meerwaarde van deze tabel is dan ook om aan te geven welk vorderingensaldo de Vlaamse begroting zou vertonen bij ongewijzigd beleid. Indien dit vorderingensaldo positiever is dan de vooropgestelde begrotingsdoelstelling, dan beschikt de Vlaamse Regering over een netto-beleidsruimte die kan ingevuld worden met nieuwe beleidsinitiatieven of kan de Vlaamse Regering beslissingen nemen die leiden tot minder ontvangsten. In het omgekeerde geval, dat het vorderingensaldo leidt tot een vorderingensaldo dat onder de vooropgestelde doelstelling ligt dient de Vlaamse Regering maatregelen te nemen (schrappen van bepaalde kredieten of voorzien van extra ontvangsten) om de beoogde begrotingsdoelstelling te realiseren. Ook dit wordt in de tabel netto-beleidsruimte apart opgenomen.

Tabel 1-1: Samenvattende tabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)

Evenwichtsbegroting BO2017 (1)	4.408
Uitgaven buiten begrotingsdoelstelling (2)	120.220
Vorderingensaldo BO2017 (3=1-2)	-115.812
Evolutie ongewijzigd beleid (4)	189.559
Vorderingensaldo BA2017 bij ongewijzigd beleid (5=3+4)	73.747
Aanleggen Buffer (6)	100.000
Nieuwe initiatieven (7)	45.000
Vorderingensaldo BA 2017 (8=5-6-7)	-71.253
Uitgaven buiten begrotingsdoelstelling (6)	73.717
Evenwichtsbegroting BA2017 (7=5+6)	2.464

Tabel 1-1 geeft aan hoe de evenwichtsbegroting van begrotingsopmaak naar begrotingsaanpassing geëvolueerd is. Om van de evenwichtsbegroting bij begrotingsopmaak over te stappen naar het vorderingensaldo, dienen zowel de bouwkosten voor de Oosterweelverbinding als de investeringen voor ziekenhuisinfrastructuur van vóór de bevoegdheidsoverdracht maar op de begroting 2017 zullen wegen, toegevoegd te worden. Deze uitgaven werden bij de begrotingsopmaak geraamd op 120,2 miljoen euro. Het geraamd vorderingentekort bij begrotingsopmaak bedroeg dus -115,8 miljoen euro.

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing raamt de Vlaamse Regering dat het vorderingensaldo zou verbeteren met 189,6 miljoen euro bij ongewijzigd beleid (lijn 4). Indien er geen maatregelen of nieuwe initiatieven genomen zouden worden, zou dit met zich meebrengen dat er in 2017 een positief vorderingensaldo van 73,7 miljoen euro zou zijn.

Bij de begrotingsopmaak 2017 heeft de Vlaamse Regering er niet enkel naar gestreefd om het begrotingsevenwicht in 2017 te realiseren, maar ook voor de volgende jaren de evenwichtsbegroting te kunnen aanhouden.

Daarom werd de beschikbare beleidsruimte in eerste instantie aangewend om een buffer van 100 miljoen euro aan te leggen. Daarnaast worden er 45 miljoen nieuwe initiatieven voorzien die in belangrijke mate eenmalig zijn.

In totaal werd de beleidsruimte dus opgevuld met 145 miljoen bijkomende kredieten. Dit geeft aanleiding tot een vorderingentekort van 71,3 miljoen euro. Uitgezuiverd voor de uitgaven die voor de aftoetsing van het begrotingsevenwicht buiten beschouwing gelaten worden, is er een overschot van 2,5 miljoen euro. De uitgaven die buiten beschouwing worden gelaten, zijn naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 46,5 miljoen lager dan bij opmaak. Dit heeft te maken met het feit dat de bouwkosten voor de Oosterweelverbinding momenteel geraamd worden op 33,7 miljoen euro in plaats van 80,2 miljoen euro zoals bij begrotingsopmaak.

In de volgende delen van dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de verschillende factoren van ongewijzigd beleid. Vervolgens komen de maatregelen en nieuwe initiatieven aan bod. Ten slotte wordt de volledige tabel netto-beleidsruimte opgenomen, waarbij de belangrijkste evoluties bij ongewijzigd beleid opgenomen zijn evenals een gedetailleerde tabel van de nieuwe kredieten.

Bij de lectuur van dit hoofdstuk mag niet uit het oog verloren worden dat de informatie die hier opgenomen is enkel tot doel heeft om de belangrijkste evoluties te tonen. De tabel netto-beleidsruimte is in die zin een managementsamenvatting van de begroting die altijd moet samengelezen worden met de andere hoofdstukken van de algemene toelichting én met de toelichtingen per programma. In de gedetailleerde tabel wordt wel

telkens een verwijzing naar het programma of naar de betrokken instellingen opgenomen om zo de link met andere informatie te vereenvoudigen.

1.2.1 Evoluties bij ongewijzigd beleid

De tabel netto-beleidsruimte geeft in eerste instantie weer hoe de kredieten evolueren bij ongewijzigd beleid. Zowel aan ontvangsten- als uitgavenzijde evolueren de kredieten bij elke begrotingsronde door de gewijzigde situatie of door aangepaste ramingen van de achterliggende kostendrijvers.

Daarnaast wordt er ook een actualisatie doorgevoerd van de ESR-correcties (zie hoofdstuk 6 voor meer informatie) en van de raming van de onderbenutting (zie hoofdstuk 7).

Tabel 1-2: Samenvattende tabel ongewijzigd beleid (in duizend euro)

Ontvangsten (1)	484.574
Ontvangsten MVG	169.677
Ontvangsten instellingen	314.897
Uitgaven (2)	310.709
Index	90.284
Actualisatie beleids- en betaalkredieten	-116.019
Toename uitgaven ifv ontvangstenevolutie	79.531
Aanpassing Consolidatieperimeter	256.913
ESR-correcties (3)	-12.908
Onderbenutting (4)	28.601
Evolutie ongewijzigd beleid (5=1-2+3+4)	189.559

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing neemt de beleidsruimte bij ongewijzigd beleid toe met 189,6 miljoen euro.

Deze toename heeft voornamelijk te maken met de **evolutie van de ontvangsten**. Deze nemen bij ongewijzigd beleid toe met 484,6 miljoen euro. In de tabel netto-beleidsruimte worden enerzijds de evoluties op de algemene ontvangstenbegroting weergegeven en anderzijds de ontvangsten van de instellingen.

De term instellingen wordt in het kader van de algemene toelichting gebruikt om de instellingen aan te duiden waarvan de ontvangsten en uitgaven meegenomen worden voor de berekening van de geconsolideerde Vlaamse ontvangsten en uitgaven. Halfjaarlijks publiceert het INR een aangepaste lijst van de instellingen die tot de Vlaamse overheid gerekend worden. In de mate van het mogelijke worden de ontvangsten en uitgaven van deze instellingen meegenomen in de geconsolideerde Vlaamse kredieten. Het toevoegen van een nieuwe instelling bij de consolidatieperimeter, betekent dat de Vlaamse ontvangsten én uitgaven toenemen, zonder dat dit een (belangrijke) impact op het vorderingensaldo heeft.

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing worden er een aantal nieuwe instellingen toegevoegd aan de consolidatieperimeter, waarvan het agentschap Vlaamse Sociale Bescherming (ex-zorgfonds) en de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand de belangrijkste zijn vanuit budgettair oogpunt. Daarnaast worden ook de begrotingen van de Vlaams Interuniversitaire Raad (VLIR) en Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) mee geconsolideerd vanaf de begrotingsaanpassing 2017.

Het gros van de toename van de ontvangsten bij de instellingen is het gevolg van het toevoegen van deze instellingen in de Vlaamse consolidatieperimeter (zie Tabel 1-4).

De **uitgavendynamiek bij ongewijzigd beleid** splitsen we in de tabel netto-beleidsruimte verder op in 4 categorieën:

- Index
- Actualisatie beleids- en betaalkredieten
- Toename uitgaven ifv ontvangstendynamiek
- Aanpassing consolidatieperimeter

Een eerste belangrijke factor van ongewijzigd beleid is de toepassing van de afspraken met betrekking tot de indexparameters, zowel voor de loonkredieten als voor de werkingskredieten.

De categorie "Actualisatie beleids- en betaalkredieten" bevat de wijzigingen die het gevolg zijn van een gewijzigde raming van de kredieten, voor zover ze niet het gevolg zijn van de gewijzigde indexparameters of van herverdelingen (compensaties). Aangezien deze herverdelingen neutraal zijn voor de netto-beleidsruimte worden ze immers niet opgenomen in de tabel.

In deze categorie wordt bijvoorbeeld de aanpassing van de loonkredieten binnen onderwijs opgenomen ingevolge de meest recente ramingen van de leerlingen (loonmodel onderwijs), of een actualisatie van de kredieten die nodig zijn voor de dienstencheques.

In de meeste gevallen heeft deze actualisatie een impact op zowel beleids- en betaalkredieten. Soms gaat het echter louter om een aanpassing van de betaalkredieten. Ook deze wijzigingen worden in deze categorie meegenomen.

Een derde categorie betreft de wijziging van de uitgavenkredieten die het rechtstreeks gevolg zijn van een gewijzigde ontvangstenraming. De belangrijkste reden om deze categorie af te zonderen is dat deze uitgavenwijziging rechtstreeks gefinancierd wordt met extra ontvangsten van de betrokken instelling, zodat ze budgettair neutraal is. In veel gevallen kunnen deze extra kredieten ook slechts aangewend worden voor zover de bijbehorende ontvangsten zich realiseren. In de tabel netto-beleidsruimte worden de instellingen opgenomen waar er een aanzienlijke toename van uitgaven voorzien wordt die te maken heeft met een aangepaste ontvangstenraming.

Een vierde en laatste categorie binnen de uitgavendynamiek betreft een aanpassing van de kredieten omwille van de uitbreiding van de consolidatieperimeter. Net zoals bij de ontvangsten gaat het hier om het toewijzen van uitgaven aan de Vlaamse overheid die voorheen reeds gebeurden, maar niet toegewezen werden aan Vlaanderen.

Samengenomen gaat het om een toename van de uitgavenkredieten bij ongewijzigd beleid met 310,7 miljoen euro, wat een negatieve impact heeft op de netto-beleidsruimte. Een toename van de uitgavenkredieten leidt immers tot een verslechtering van het vorderingensaldo.

Naast een aanpassing van de ontvangsten- en uitgavenraming bij ongewijzigd beleid, worden ook de **ESR-correcties** bij elke begrotingsronde geactualiseerd. Dit heeft een negatieve impact op het vorderingensaldo van 12,9 miljoen euro.

De ESR-correcties worden verder besproken in hoofdstuk 6.

Ten slotte moet bij elke begrotingsronde ook de **onderbenuttingshypothese** herraamd worden. Zoals toegelicht in hoofdstuk 7 neemt de geraamde onderbenutting toe met 28,6 miljoen euro. Een grotere onderbenutting heeft een positieve impact op het vorderingensaldo. Meer informatie hierover is opgenomen in hoofdstuk 7.

1.2.2 Maatregelen en Nieuwe initiatieven

Op basis van het ongewijzigd beleid zou de begroting een overschot optekenen van 73,7 miljoen euro. Aangezien de historische uitgaven voor de ziekenhuisfactuur en de bouwuitgaven voor de Oosterweelverbinding niet in rekening gebracht worden voor de evenwichtsdoelstelling, beschikte de Vlaamse Regering over een netto-beleidsruimte van 147,4 miljoen euro.

De Vlaamse Regering heeft geen nieuwe maatregelen (besparingen of nieuwe ontvangsten) voorzien om bijkomende beleidsruimte te creëren. Vanuit voorzichtigheidsoverwegingen en met het oog op het behoud van het begrotingsevenwicht de komende jaren, werd de beschikbare beleidsruimte enerzijds ingevuld met een buffer van 100 miljoen euro en anderzijds met 45 miljoen nieuwe initiatieven.

Tabel 1-3: Samenvattende tabel maatregelen en nieuwe initiatieven (in duizend euro)

Maatregelen (1=2+3)	0
Ontvangsten (2)	0
Uitgaven (3)	0
Buffer (4)	100.000
Nieuwe initiatieven (5=6+7)	45.000
Ontvangsten (5)	0
Uitgaven (6)	45.000
Aanpassing netto-beleidsruimte (8=1-4-5)	-145.000

De gedetailleerde tabel netto-beleidsruimte bevat de lijst met de belangrijkste elementen van deze nieuwe initiatieven en in de toelichtingen per programma is meer informatie opgenomen over deze nieuwe initiatieven.

1.2.3 Detailtabel netto-beleidsruimte

De detailtabel netto-beleidsruimte bevat de lijst van de belangrijkste factoren die de evolutie van de Vlaamse ontvangsten en uitgaven bepalen, opgedeeld naar ongewijzigd beleid en maatregelen/nieuwe initiatieven zoals hiervoor toegelicht.

Voor het ongewijzigd beleid werden de elementen opgenomen die in absolute waarde groter zijn dan 5 miljoen euro.

De eerste kolom bevat, voor zover relevant, een verwijzing naar het programma of de instelling waar de evolutie zich voordoet. De tweede kolom omschrijft waarover het gaat. Voor een meer gedetailleerde toelichting verwijzen we naar de toelichtingen per programma.

Voor een goed begrip van de tabel is het wel belangrijk om nog eens te herhalen dat de herverdelingen, zowel binnen een beleidsdomein als over de beleidsdomeinen heen, niet opgenomen zijn in de tabel. De tabel netto-beleidsruimte heeft niet tot doel om de

evolutie per programma of instelling integraal weer te geven, het gaat enkel om de evoluties die een impact hebben op de netto-beleidsruimte van de Vlaamse overheid. Zo werden naar aanleiding van de begrotingsaanpassing de middelen van het Klimaatfonds herverdeeld naar verschillende beleidsdomeinen via toelagen. Deze verschuivingen zijn niet meegenomen in de tabel netto-beleidsruimte, enkel de netto-impact op de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten.

De bedragen in deze tabel geven het verschil met de beschikbare kredieten bij de begrotingsopmaak weer (evolutie) en niet de absolute bedragen die beschikbaar zijn.

Tabel 1-4: Detailtabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)

PR/Instelling	Beleids- kredieten	Betaal- kredieten
Evenwichtsbegroting BO2017 (1)		4.408
Uitgaven buiten beschouwing te laten voor aftoetsen begrotingsdoelstelling (2)		120.220
Vorderingensaldo BO2017 (3=1-2)		-115.812
 Ontvangsten ongewijzigd beleid (4)		 484.574
 Ontvangsten MVG		 169.677
Federale overdrachten		157.352
Bruto aanvullende belasting op de PB		45.956
Gewestelijke belastingen		11.568
Klimaatfonds		-38.085
Middelenfonds onderwijs		-12.598
Overige ontvangsten MVG		5.484
 Ontvangsten instellingen		 314.897
Aanpassing perimeter		256.940
Overige ontvangsten instellingen		57.957
 Uitgaven ongewijzigd beleid (5)	558.610	310.709
 Index	 91.289	 90.284
CB Overschrijding spilindex mei 2017	77.672	77.672
X Overige index	13.617	12.612
 Actualisatie beleids- en betaalkredieten	121.852	-116.019
CB Provisie onverdeelde beleidsruimte	-5.000	-5.000
CB FFEU	12.877	-2.061
CD Fiscale uitgaven: woonfiscaliteit	-16.507	-16.507
CD Fiscale uitgaven: Dienstencheques	20.363	20.363
CE Rente	-11.192	-11.192
CE Uitgifteverschillen	-10.138	-10.138
VFLD Rampenfonds	31.649	31.649
FWO 5-jaarlijkse oproep Big Science	-17.862	0
Hermes Indirect Carbon Leakage (ICL)	-2.909	7.527

<i>Hermes</i>	Nieuwe inschatting betaalkalender (overige)	0	-35.734
<i>F</i>	Loonmodel	6.262	6.262
<i>F</i>	Fondsmiddelen	-12.598	-6.161
<i>FG</i>	Aanpassing betaalkalender capaciteitsmiddelen onderwijs	0	-11.521
<i>GF</i>	Gezinsbijslagen	-17.527	-17.527
<i>GH</i>	Thuis- en ouderenzorgbeleid	-22.281	-21.674
<i>GH</i>	Hulpmiddelenbeleid	8.826	8.826
<i>VIPA</i>	Strategisch forfait ziekenhuisfinanciering	6.700	6.700
<i>VS</i> (ex <i>Zorgfond</i> s)	Tenlastenemingen Zorgkassen	7.692	7.692
<i>FoCI</i>	Aanwending FFEU middelen	8.900	0
<i>Agentschap Sport</i>	Ruiter Sportinfrastructuur	20.426	0
<i>JD</i>	Zorgkrediet	12.235	12.235
<i>JD</i>	Dienstencheques	-23.451	-23.451
<i>X</i>	Aanwending middelen Klimaatfonds	41.098	-4.081
<i>MINA</i>	Minafonds	0	-17.554
<i>MF</i>	Verkeersveiligheidsfonds	6.457	3.536
<i>MI</i>	Bijstelling energiekosten	5.285	0
<i>VIF</i>	Wegeninfrastructuur	0	-33.211
<i>VIF</i>	Waterbouw	0	-17.000
<i>De Lijn</i>	Actualisatie parameters	14.880	14.880
<i>De Lijn</i>	Traminvesteringen	56.322	0
<i>W&Z</i>	Aanleg waterbouwkundige werken	7.000	0
<i>W&Z</i>	Seine Schelde	0	10.000
<i>DVW</i>	Investeringen De Vlaamse Waterweg	10.000	0
<i>BAM</i>	Oosterweel (buiten normering)	-46.503	-46.503
<i>PM</i>	Gemeentefonds	6.686	6.686
<i>X</i>	Overige	24.162	26.940
Toename uitgaven ifv ontvangstenevolutie		88.642	79.531
	VEB	5.709	5.709
	GO!	9.111	0
	Univ&HO	34.979	34.979
	VRT	-6.810	-6.810
	De Lijn	5.800	5.800
	VMSW	39.853	39.853
Aanpassing Consolidatieperimeter		256.827	256.913
	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingsbijstand	9.441	9.527
	Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)	247.386	247.386
	Overige	218	218
ESR-correcties (6)			-12.908
	Correctie VSB (t.o.v. toelage)		578
	Voorziene bouwwitgaven DBFM Scholen van Morgen		-43.748
	Rollend fonds PMV		346
	Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3		-396
	VAC Brussel		4.000
	Provisie ESR-correcties		26.312

	Onderbenutting (7)	28.601	
	Vorderingensaldo BA2017 bij ongewijzigd beleid (8=3-4+5+6+7)	73.747	
<i>CB</i>	Buffer (9)	100.000	100.000
	Nieuwe Initiatieven BA 2017 (10)	45.000	45.000
<i>DA</i>	Versterking personeel BuZa - Brexit	180	180
<i>DE</i>	Consortium 12-12	1.000	1.000
<i>FD</i>	GON-middelen	5.063	5.063
<i>FG</i>	Doventolken	237	237
<i>GA</i>	IT-middelen ifv 6de STH	500	500
<i>HC</i>	Rechtszaak Aalst	1.100	1.100
<i>FoCI</i>	Investeringsimpuls FoCI	2.000	2.000
<i>HD</i>	Sociaal Cultureel Werk (o.m. Leenrecht)	526	466
<i>HE</i>	Kunstenbeleid	874	934
<i>JE</i>	Investeringsoproep Sociale Economie	5.920	5.920
<i>LC</i>	Projecten circulaire economie	1.700	1.700
<i>OVAM</i>	Afbouwbeleid asbest	7.500	7.500
<i>LE</i>	Wegwerken drempels hernieuwbare energie	3.000	3.000
<i>MI</i>	Superstorm Dieter	7.000	7.000
<i>VMSW</i>	Versterken SHM's	5.000	5.000
<i>NA</i>	Onroerend erfgoed IT	1.000	1.000
<i>NF</i>	Kogge, Participatiefonds Vlaanderen, Digitale Portfolio	500	500
<i>PN</i>	Stadsvernieuwingsprojecten	1.500	1.500
<i>PO</i>	Taaltesten inburgering	400	400
	Vorderingensaldo BO 2017 na nieuw beleid (11=8-9-10)		-71.253
	Buiten beschouwing te laten bij aftoetsen begrotingsdoelstelling (kredieten BA2017)(12)		73.717
	Bouwkost Oosterweelverbinding		33.717
	Investerings ziekenhuisinfrastructuur vóór bevoegdheidsoverdracht		40.000
	Saldo na correcties aftoetsing begrotingsdoelstelling BA 2017 (13=11+12)		2.464

2 DE ECONOMISCH-FINANCIËLE OMGEVING

2.1 Algemeen

De economische groei van de wereldeconomie zou globaal aan kracht winnen in 2017. In de eurozone wijzen de meeste indicatoren op betere economische prestaties. Het consumentenvertrouwen trekt aan. Dit alles ondanks enige onzekerheid over de uitslag van verkiezingen in een aantal landen van de eurozone. In de VK hield de binnenlandse vraag opvallend stand, ondanks de negatieve voorspellingen over de gevolgen van de Brexit.

In de VS is er optimisme over het economisch stimuleringsbeleid van de nieuwe president. Ook het Amerikaanse consumentenvertrouwen zit in de lift, mede door banencreatie en afname van de werkloosheid.

De economische activiteit deed het relatief goed in China, ondanks het groter wordende belang van de diensteneconomie (wat resulteert in lagere groei cijfers). De Chinese overheid voert de nodige beleidsstimuli door, maar moet waakzaam blijven voor een te snelle kredietexpansie en voor de financiële situatie in overheidsbedrijven. Indië en Brazilië daarentegen doen het wat minder goed dan aanvankelijk gedacht. Rusland profiteert van de recent aantrekkende grondstoffenprijzen.

Tabel 2-1: Ramingen van de reële bbp-groei, Internationaal en België en gewesten, in %

	2017	2018
Eurozone	1,6	1,6
VK	1,5	1,4
VS	2,3	2,5
Japan	0,8	0,5
China	6,5	6,0
India	7,2	7,7
Brazilië	0,2	1,5
Rusland	1,1	1,2
België	1,4	-
Vlaams Gewest	1,4	1,7
Waals Gewest	1,1	1,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,8	1,4

Bron: IMF (2017) en Federaal Planbureau (Gewesten: 2016, België: 2017).

2.2 België

Het Federaal Planbureau (FPB) trok in februari zijn groeiraming voor België op van +1,2% naar +1,4% in 2017. Dit komt doordat de binnenlandse vraag sterk blijkt. Het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen steeg in 2016 met 1%. Dat maakt dat het consumentenvertrouwen in de lift zit, zeker ook gevoed door een toename van de werkgelegenheid. Dit komt de consumptieve bestedingen ten goede. Ook de investeringen nemen toe. De netto-uitvoer daarentegen zou niet bijdragen tot de economische groei in 2017.

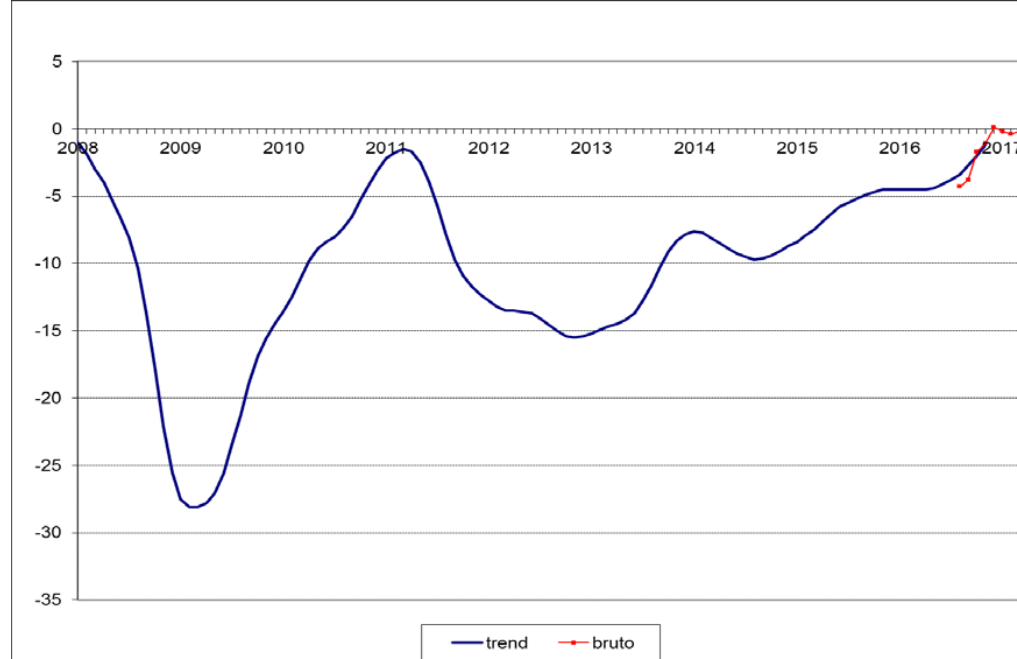
2.3 Vlaanderen

2.3.1 Algemeen conjunctuurbeleid

Op dit ogenblik zijn de resultaten bekend voor de maandelijkse conjunctuurenquête bij Vlaamse bedrijven en consumenten tot en met maart 2017. De Vlaamse conjunctuur doet het goed, zoals blijkt uit de recentste indicatoren. Volgens de HERMREG vooruitzichten van juni 2016 zou de reële groei van het Vlaamse bbp 1,4% bedragen in 2016 en 1,7% in 2017. De recente opwaartse herziening van het Belgische groeicijfer zal vermoedelijk in een gunstiger cijfer voor Vlaanderen resulteren voor 2017 bij de HERMREG update in juli eerstkomend.

De globale Vlaamse conjunctuurcurve voor het ondernemersvertrouwen gaat sinds eind 2016 duidelijk omhoog (Figuur 2-1). De stagnerende recente brutowaarden zijn een aandachtspunt, maar het is nog te vroeg om de weerslag op de trend te kennen. In ieder geval bevindt de conjunctuurcurve zich op een hoog niveau.

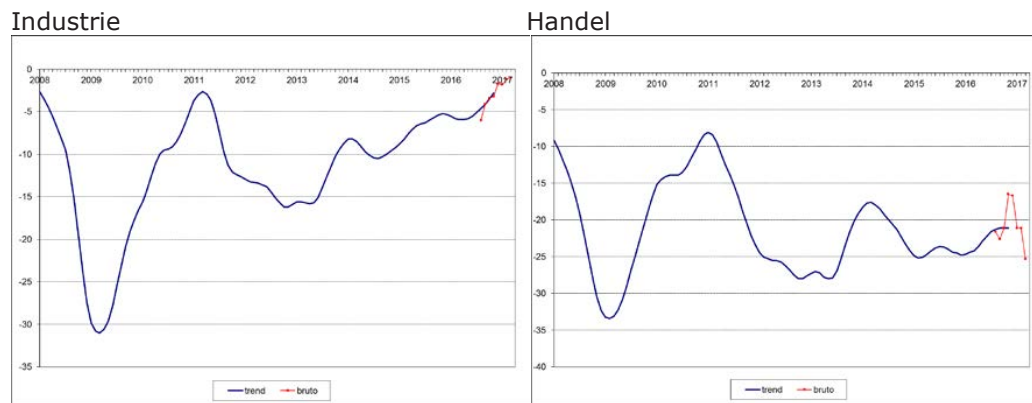
Figuur 2-1: Globale Vlaamse conjunctuurcurve, januari 2008 – maart 2017.

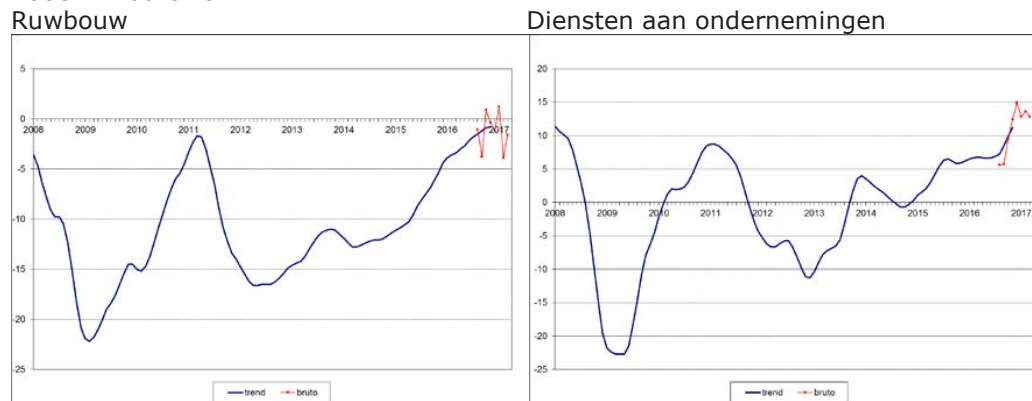
Bron: NBB.

Het beeld naar hoofdsector is als volgt (Figuur 2-2 en Figuur 2-3): in de industrie gaat de conjunctuur vanaf de tweede helft van 2016 gestaag opwaarts. Daar komt voornamelijk geen einde aan. In de handel neemt het conjunctuurverloop heden een neutraal verloop aan, na een eerdere klim in de eerste helft van 2016. De conjunctuurcurve van de bouwsector gaat sedert medio 2014 continu opwaarts. Het stijgingstempo vlt er af, maar de curve bevindt zich er hoe dan ook op een relatief hoog niveau. In de diensten aan ondernemingen ten slotte, gaat het conjunctuurverloop sinds het einde van 2016 opnieuw de hoogte in, zij het dat de recentere brutowaarden geen verdere verbetering meer doen vermoeden.

Figuur 2-2: Conjunctuurcurve in de industrie en de handel, januari 2008 – maart 2017

Figuur 2-3: Conjunctuurcurve in de ruwbouw en diensten aan ondernemingen, januari 2008 – maart 2017

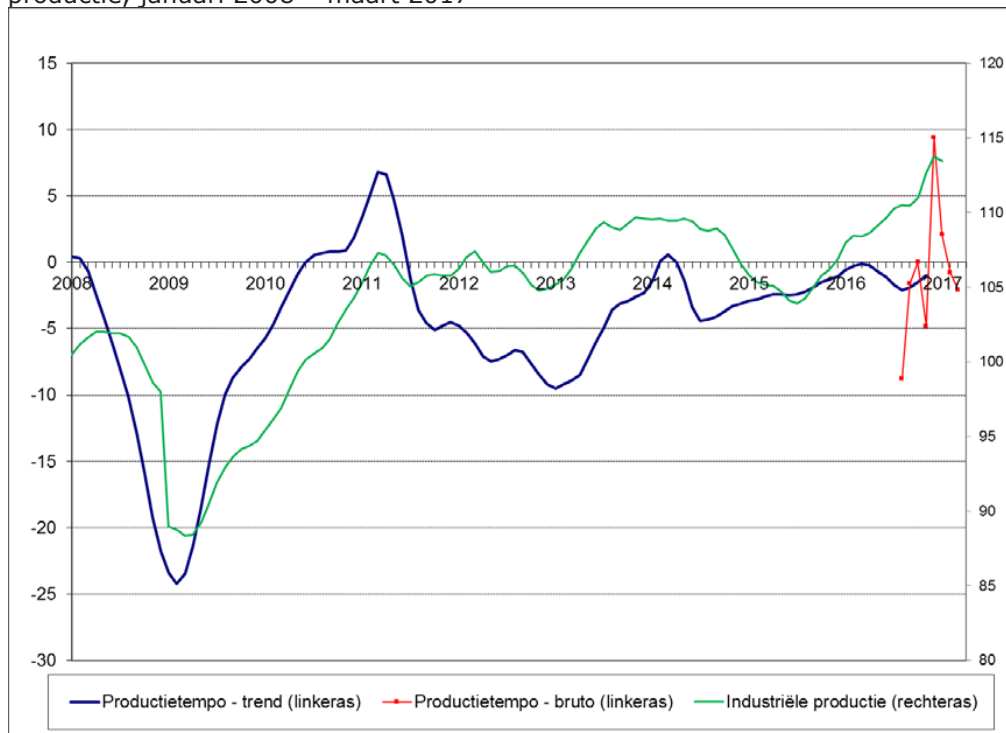

Bron: NBB.

2.3.2 Productie en vraag

De Algemene Directie Statistiek (ADS) becijferde dat de industriële productie in 2016 5,6% hoger lag dan in 2015. Vooral op het einde van dat jaar nam de trend van de productie toe. Ook in januari 2017 staat deze relatief hoog. Het is vooral bij de categorie van de niet-duurzame consumptiegoederen dat er een stijging was in 2016 (+8,8%). Volgens de conjunctuurenquête van de NBB zijn de ondernemers in de industrie van oordeel dat hun productie momenteel lichtjes aantrekt (Figuur 2-4).

Figuur 2-4: Verloop van het productietempo volgens de bedrijfsleiders en industriële productie, januari 2008 – maart 2017

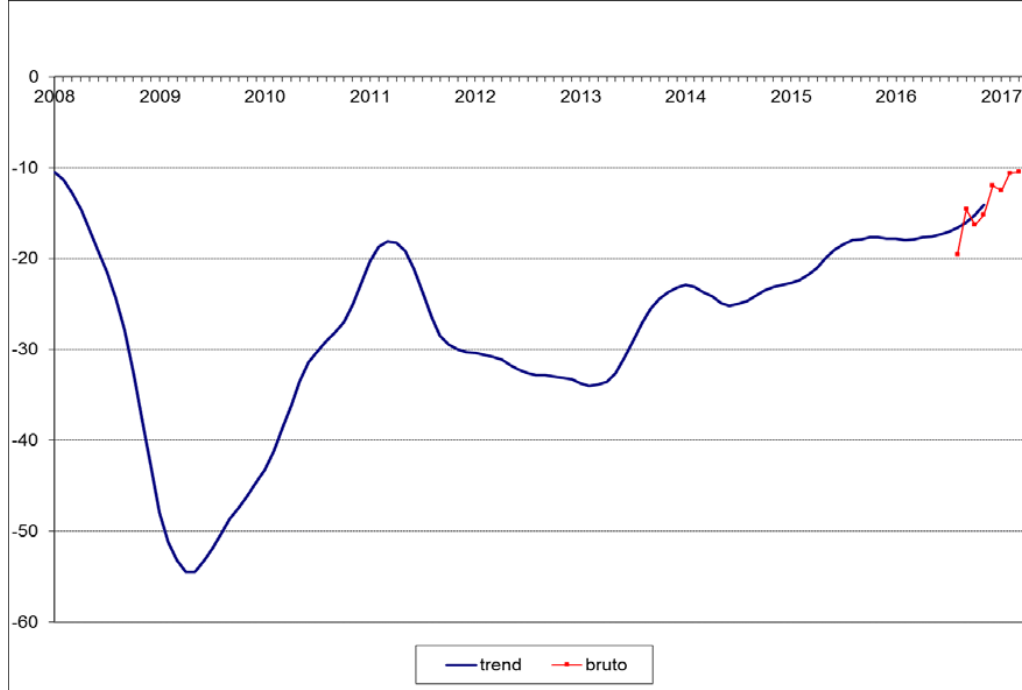

Bron: NBB, ADS.

De orderboekjes van de buitenlandse bestellingen geraken sinds de tweede helft van 2016 steeds beter gevuld volgens de Vlaamse industriële ondernemers (Figuur 2-5). Dat zal een impuls geven voor onze export. Over heel 2016 nam de Vlaamse export (communautair concept) met 1,5% toe in werkelijke prijzen.

De bestellingen in de handel doen het lichtjes beter, zij het dat de recentere brutowaarden minder goed zijn. De ruwbouw kent een steeds toenemend orderbestand.

Figuur 2-5: Buitenlandse orderpositie industrie, januari 2008 – maart 2017

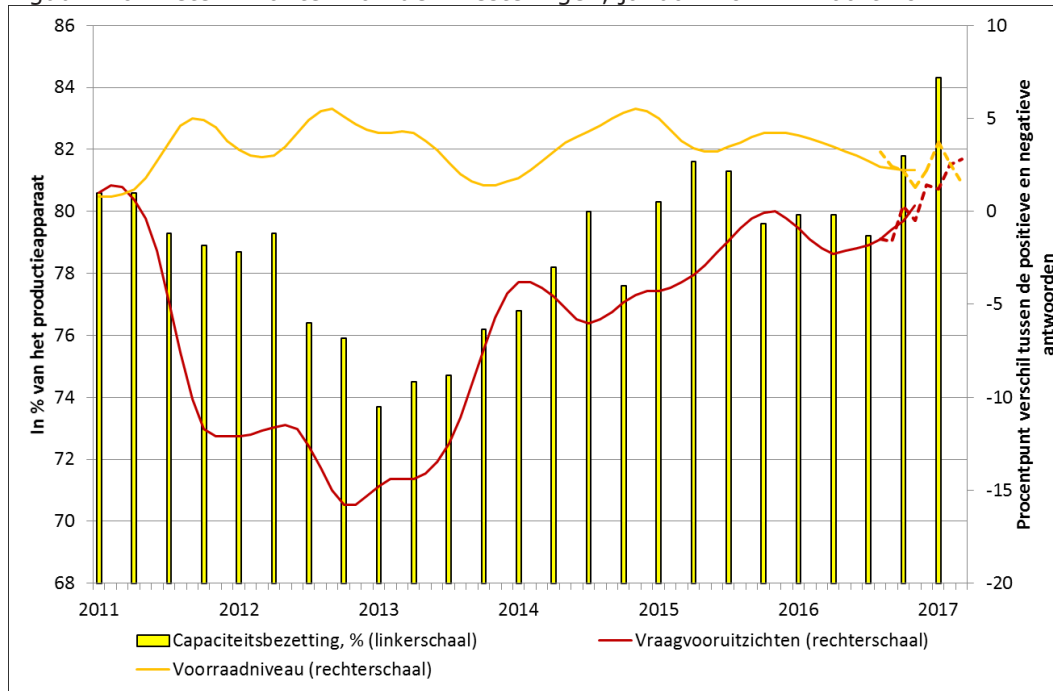

Bron: NBB.

2.3.3 Investeren

Het investeringsklimaat verbetert (Figuur 2-6). De capaciteitsbezettingsgraad in de industrie (exclusief voeding) kwam bij de aanvang van het eerste kwartaal van 2017 op 84,3% en komt duidelijk boven het lange termijn gemiddelde van 80,8% (van 2de kwartaal 1988 tot 1ste kwartaal 2017). Het is van de hoogconjunctuur van 2007 geleden dat nog zulke hoge waarden opgetekend werden. Ook trekken de vraagvooruitzichten aan en neemt het voorraadniveau lichtjes af. Verder spelen volgens het FPB ook de verbeterde rendabiliteit en de soepelere kredietvoorwaarden een rol. Al deze factoren kunnen de investeringen in de nabije toekomst stimuleren. Het FPB raamt de toename van de Belgische bedrijfsinvesteringen in volume op +3,2% in 2017. Voor de overheidsinvesteringen zou dat zelfs +3,7% zijn omwille van de nakende gemeente- en provincieraadsverkiezingen in 2018.

Figuur 2-6: Determinanten van de investeringen, januari 2011 – maart 2017

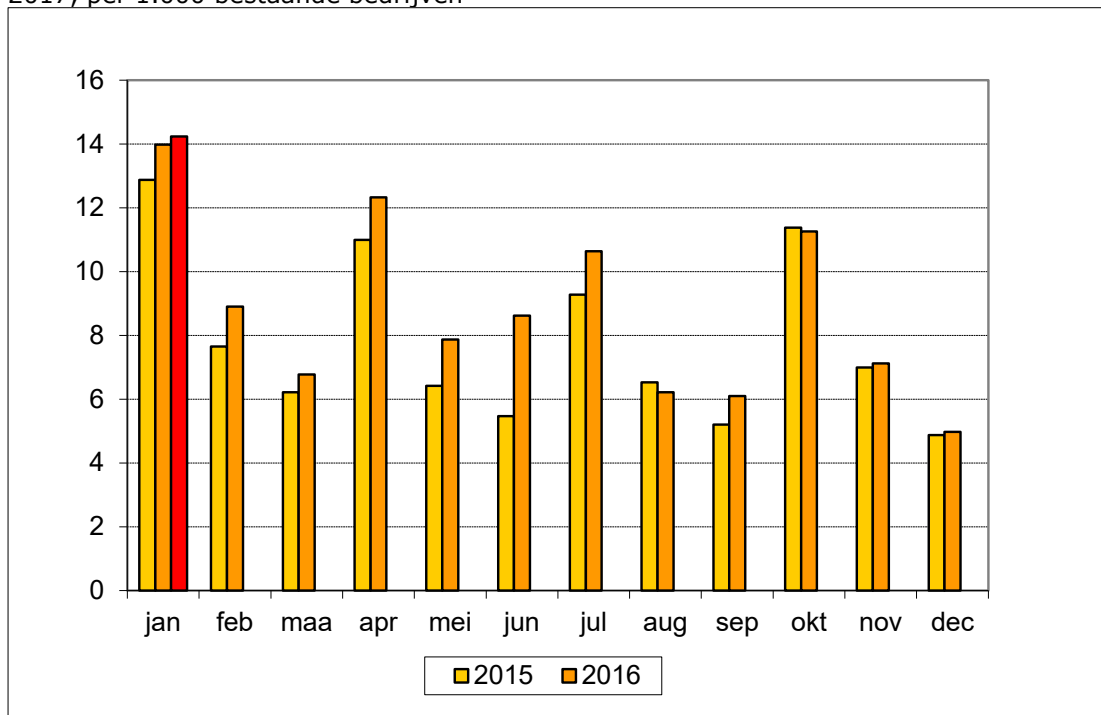
Bron: NBB.

2.3.4 Loop van de bedrijven

Voor 2016 kwam de oprichtingsratio (aantal nieuwe rechts- en natuurlijke personen per 1.000 bestaande) op 107 (95 in 2015). De oprichtingsratio is in vrijwel alle maanden van 2016 hoger dan in 2015. In januari 2017 is de ratio hoger dan in dezelfde maand van 2015 of 2016 (Figuur 2-7). De stopzettingsratio van natuurlijke en rechtspersonen daalde van 69 promille in 2015 naar 64 promille in 2016. De stopzettingsratio is tijdens de eerste tien maanden van 2016 elke maand lager dan in 2015. Maar dat is niet zo in november en december 2016. In januari 2017 is de stopzettingsratio ook hoger dan in januari 2016.

De faillissementsratio viel in 2016 terug tot 9,0 (9,3 in 2015). In januari 2017 is de indicator hoger dan in januari 2015 of januari 2016. Het gaat slechts om de waarneming van één maand in 2017 tot dusver.

Figuur 2-7: Oprichtingsratio van bedrijven in het Vlaamse Gewest, januari 2015 – januari 2017, per 1.000 bestaande bedrijven

Bron: ADS, KBO.

2.3.5 Consumenten

Het Vlaamse consumentenvertrouwen zette vanaf juli 2015 een neerwaartse beweging in. De perikelen in Griekenland, de onzekerheid over de evolutie van de Chinese economie en enige onrust op de financiële markten kunnen dit verklaren. Van oktober tot december 2015 is er opnieuw een fors herstel van het consumentenvertrouwen. In 2016 geeft de indicator een wisselend verloop: neergaand tot april, nadien weer stijgend tot augustus, wederom neergaand tot oktober. Maar in november en verder in december 2016 en de eerste maanden van 2017 trekt het Vlaamse consumentenvertrouwen opnieuw aan (Figuur 2-8). De gunstige evolutie van het consumentenvertrouwen komt er vooral doordat de Vlamingen de werkloosheid zien dalen en steeds optimistischer worden over hun persoonlijke financiële situatie.

Figuur 2-8: Consumentenvertrouwen, januari 2008 – maart 2017

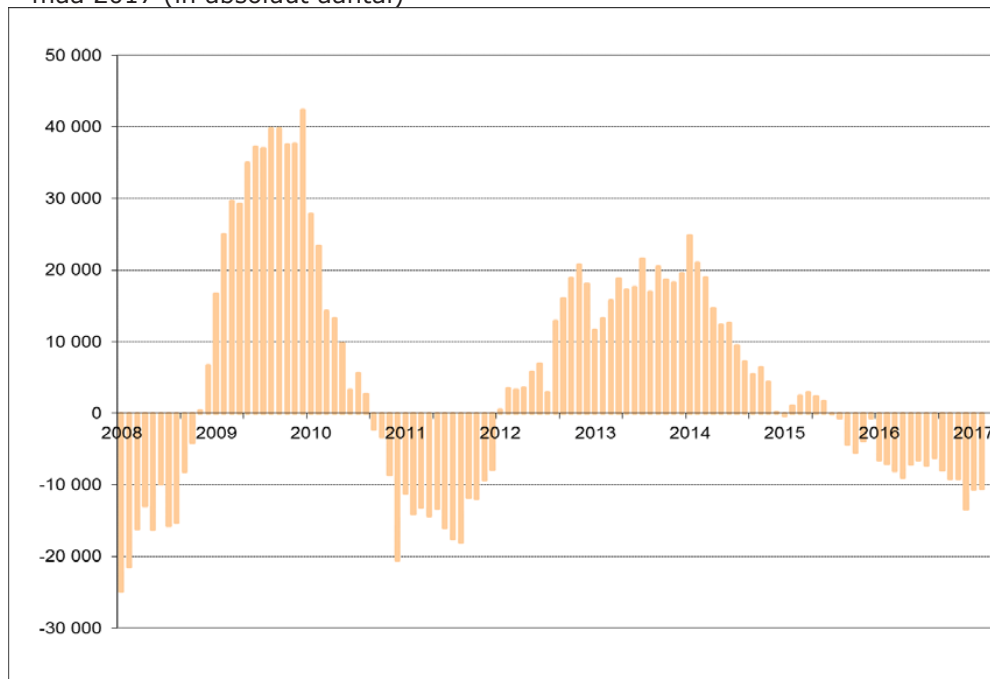
Bron: NBB.

2.3.6 Werkloosheid

De werkloosheid daalt nu al bijna twee jaar in het Vlaamse Gewest (figuur 8).

Eind februari 2017 telde het Vlaamse Gewest 219 595 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Dat zijn er 10 534 of 4,6% minder dan een jaar terug. Zowel het aantal kortdurig (< 1 jaar) werkzoekenden (-5,9%) alsook de middengeschoolde werkzoekenden (-7%) en de werkzoekende 50-plussers (-5,4%) krimpen meer dan gemiddeld. De recente migratiegolf tekent zich af in een toegenomen allochtone werkloosheid (+1,3%). Ook het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden stijgt jaar-op-jaar (+1,4%); dit mee ten gevolge van de langere beschikbaarheid.

Figuur 2-9: Jaar-op-jaarwijziging van het aantal niet-werkende werkzoekenden, jan 2008 – maa 2017 (in absoluut aantal)

Bron: VDAB.

Verder ontving De VDAB rechtstreeks 20 790 werkaanbiedingen uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (exclusief vacatures van de sector arbeidsbemiddeling en selectiekantoren) in februari 2017. Dat zijn er 14,4% of 2 613 meer dan in februari 2016. Over de laatste 12 maanden samengenomen werden er 232 958 jobaanbiedingen rechtstreeks gemeld aan de VDAB; dat zijn er 24,9% meer dan in de voorgaande periode van 12 maanden. De sterkste stijging valt te noteren bij de vacatures voor hogeschoolden (+34,2%).

De uitzendsector laat in het laatste kwartaal van 2016 een positieve groei op kwartaalbasis (+1,8%) optekenen. Dat is een hogere aangroei dan in het voorgaande trimester toen de uitzendactiviteit met 0,7% (kwartaalbasis) toenam. Het aantal gepresteerde uren uitzendarbeid neemt eveneens jaar-op-jaar toe met 4,6%.

De werkgelegenheidsvooruitzichten ten slotte zitten in de lift in de industrie, handel en diensten aan bedrijven. In de ruwbouw stabiliseren ze op een hoog niveau.

BRONNEN

Federaal Planbureau (2016). *Regionale economische vooruitzichten 2016-2021. Juli 2016*. Federaal Planbureau. Brussel.

Federaal Planbureau (2017). *Economische vooruitzichten 2017. Februari 2017*. Federaal Planbureau. Brussel.

IMF (2017). *World Economic Outlook. Update January 2017*. Washington.

Afkortingen

ADS: Algemene Directie Statistiek

Bbp: Bruto binnenlands product

ECB: Europese Centrale Bank

ESI: Economic Sentiment Indicator

FPB: Federaal Planbureau

HERMREG: Harmonised Econometric Research for Modeling REGions

IMF: Internationaal Monetair Fonds

INR: Instituut voor de Nationale Rekeningen

KBO: Kruispuntbank van Ondernemingen

NBB: Nationale Bank van België

OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

DKB-SVR: Departement Kanselarij en Bestuur, Studiedienst van de Vlaamse Regering

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

3 EUROPEES KADER EN NORMERING

3.1. Situering

België is momenteel onderworpen aan het preventieve deel van het Stabiliteits- en Groeipact en moet jaarlijks een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6% bbp in de richting van de middellangetermijndoelstelling (MTO) realiseren. Tevens mogen de overheidsuitgaven niet sneller stijgen dan een referentiepercentage onder de potentiële bbp groei op middellange termijn, tenzij de groei van de uitgaven gecompenseerd wordt door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Daarnaast dient België ook nog steeds de voorwaarden van het corrigerend luik van het Stabiliteits- en Groeipact na te leven. Zo mag het nominaal tekort de drempel van 3% van het bbp niet overschrijden en moet België ervoor zorgen dat het schuldniveau voldoende snel in de richting van 60% van het bbp evolueert.

De Europese Commissie wees in haar advies over het Belgisch Ontwerpbegrotingsplan 2017¹ en in haar economische wintervooruitzichten² op het risico dat België niet aan de vereisten van het Stabiliteits- en Groeipact zal voldoen. Meer specifiek zou er een risico bestaan op een significante afwijking van het pad naar de MTO en zou België niet aan de schuldreductieregel voldoen. De Commissie nodigde België uit om alle geplande maatregelen te implementeren om ervoor te zorgen dat de begroting voor 2017 aan de regels van het Stabiliteits- en Groeipact voldoet. Verder nodigde de Europese Commissie België uit om versneld vooruitgang te boeken op het vlak van een afdwingbare verdeling van de budgettaire inspanningen tussen de verschillende overheidsniveaus. De Eurogroep van december 2016 trad de bezorgdheden van de Europese Commissie bij³.

Indien de cijfers uit de wintervooruitzichten in april door Eurostat bevestigd worden, zal de Europese Commissie een rapport onder artikel 126(3) van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie opstellen. In dit rapport, dat de eerste stap vormt in de buitensporigtekortprocedure, analyseert de Europese Commissie of een lidstaat aan haar verplichtingen inzake het nominaal tekort en de reductie van de schuld voldoet. In haar analyse houdt de Europese Commissie rekening met relevante factoren zoals bijvoorbeeld de economische omstandigheden, structurele hervormingen en een voldoende snelle vooruitgang in de richting van de MTO.

In het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 tussen de Federale overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, §1 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie wordt bepaald dat, in het raam van de actualisering van het Stabiliteitsprogramma, de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen van de gezamenlijke overheid op basis van een advies van de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën (HRF) verdeeld worden over de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid. Over de algemene begrotingsdoelstelling van de overheden wordt vooraf overlegd in het Overlegcomité. De vaststelling van de

¹ https://ec.europa.eu/info/files/commission-opinion-16112016-draft-budgetary-plan-belgium_en

² https://ec.europa.eu/info/files/winter-2017-economic-forecast-belgium_en

³ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/05-eurogroup-statement-dbp/>

individuele budgettaire doelstellingen van de akkoordsluitende partijen en van de lokale overheden in nominale en structurele termen moet goedgekeurd worden door een beslissing van het Overlegcomité.

3.2. Advies Hoge Raad van Financiën

De Afdeling Financieringsbehoeften van de Hoge Raad van Financiën (HRF) bracht op 30 maart 2017 een advies uit betreffende het begrotingstraject ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2017-2020 dat eind april moet worden overgemaakt aan de Europese Commissie.

3.2.1 Middellangetermijndoelstelling

België heeft in haar vorige Stabiliteitsprogramma (2016-2019) een nieuwe MTO bepaald voor de periode 2017-2019. België koos voor een structureel evenwicht, dat tegen 2018 bereikt zou moeten worden.

De bepaling van een nieuwe MTO volgde uit de normale driejaarlijkse herzieningscyclus die voorzien is in het Stabiliteits- en Groeipact en die gelinkt is aan de publicatie van het verslag van de Europese Commissie over de vergrijzing. In het kader van deze herziening berekende de Europese Commissie een ondergrens voor de MTO van de lidstaten. Deze ondergrens volgt uit de mechanische toepassing van de formule voor de berekening van de MTO en garandeert niet dat aan alle regels van het Stabiliteits- en Groeipact voldaan wordt. Voor België berekende de Europese Commissie vorig jaar een ondergrens gelijk aan een structureel tekort van 0,5% bbp (ten opzichte van de voorgaande ondergrens van een structureel surplus van 0,75%). Deze belangrijke neerwaartse herziening van de ondergrens was voornamelijk het gevolg van de daling van de impliciete kost van de vergrijzing door de pensioenhervorming. Indien België voor deze ondergrens als MTO had gekozen, zou België pas vanaf 2019 aan de schuldreductieregel voldoen. Door voor een ambitieuzere doelstelling dan de minimum MTO te kiezen hoopt België sneller aan alle Europese begrotingsregels, inclusief het schuld criterium, te voldoen.

In het verlengde van enerzijds de doelstelling uit het Stabiliteitsprogramma 2016-2019 en anderzijds het belang dat door de HRF gehecht wordt aan een zo spoedig mogelijke naleving van het schuld criterium, wordt in het traject dat de HRF voor de periode 2017-2020 aanbeveelt de MTO, i.e. een structureel evenwicht, in 2018 bereikt. Indien voor dit traject gekozen wordt, zal België vanaf 2018 aan het schuld criterium voldoen, met een beperkte marge van 0,1% van het bbp. In een alternatief traject wordt de MTO pas in 2019 bereikt. Ook in dit traject zou België vanaf 2018 aan het schuld criterium voldoen, evenwel zonder enige marge.

3.2.2 Traject gezamenlijke overheid

De HRF geeft enerzijds een advies over de inspanning die nog in 2017 zou moeten gebeuren. Daarnaast suggereert de HRF twee trajecten voor de periode 2018-2020.

Voor 2017 vertrekt de HRF van de premisse dat er in de periode 2016-2017 een structurele inspanning moet gebeuren die over de twee jaren heen 1,2% bedraagt. Dit correspondeert met de optelsom van de minimale vereisten van het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP). Uit de analyse van het Federaal Planbureau (FPB) blijkt dat er in 2016 een structurele verbetering plaatsvond van 0,2% bbp, waardoor er in 2017 nog een structurele verbetering vereist is van 1,0% bbp (ongeveer 4,2 miljard

euro) om een gemiddelde structurele verbetering van 0,6% bbp op jaarbasis te realiseren.

Voor de jaren erna formuleert de HRF een aanbevolen traject en een minimaal traject. Belangrijk uitgangspunt in beide trajecten is dat België ten laatste in 2018 moet voldoen aan het schuld criterium, door het verschil tussen de schuldgraad (106,6% bbp in 2016 volgens ramingen FPB) en de referentiewaarde van 60% gemiddeld met 1/20ste per jaar te doen dalen over een periode van 3 jaar.

Tot en met 2016 bevond België zich in een transitieperiode, maar vanaf 2017 zou België aan de schuld doelstelling moeten voldoen. De HRF geeft in zijn advies aan dat er een aantal verzachtende omstandigheden zijn om nog niet in 2017 te voldoen aan het schuld criterium, maar vindt het wel cruciaal dat België hieraan vanaf 2018 voldoet.

Het **aanbevolen traject** bestaat erin om de MTO te bereiken in 2018. Aangezien de MTO voor België overeenkomt met het structureel evenwicht, zou België in het aanbevolen scenario structureel in evenwicht zijn vanaf 2018. Dit stemt overeen met de doelstelling die in het stabiliteitsprogramma van 2016 opgenomen was en hiermee wordt ook het schuld criterium nageleefd vanaf 2018 en is er zelfs een beperkte marge van 0,1% bbp. In de mate dat er in 2017 een structurele verbetering zou gerealiseerd worden van 1,0% bbp (zoals aanbevolen door de HRF), zou er nog een structurele verbetering moeten gebeuren van 1,0% bbp in 2018. Vanaf dan zou het structureel evenwicht aangehouden kunnen worden.

Het **minimaal vereist traject** houdt in dat de minimale Belgische inspanning zodanig is dat het schuld criterium vanaf 2018 gerespecteerd wordt. In het aanbevolen traject was er nog een kleine marge, in het minimale traject zou er geen marge meer zijn. Hierdoor zou de MTO niet in 2018 maar slechts in 2019 bereikt worden. Concreet zou hiervoor een extra verbetering van 0,8% bbp nodig zijn in 2018 en daarnaast nog een verbetering van 0,2% bbp in 2019 om in dat jaar structureel in evenwicht te zijn.

3.2.3. *Verdeling traject naar Gemeenschappen en Gewesten*

Het samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 voorziet dat er niet enkel een traject voor België in zijn geheel moet opgesteld worden, maar ook voor de verschillende overheidsniveaus en voor elke individuele gemeenschap en gewest.

Om de globale structurele inspanning te kunnen verdelen over de onderliggende entiteiten, heeft de HRF een methode ontwikkeld om ook voor de verschillende gemeenschappen en gewesten structurele saldi te kunnen berekenen. Samengevat komt het er op neer dat de nominale saldi gecorrigeerd worden voor de cyclische effecten, eenmalige verrichtingen en een specifieke correctie voor de federale overdrachten. Een gedetailleerde toelichting is terug te vinden in het HRF-advies van maart 2015, aangevuld met de manier waarop de correctie voor de autonomiefactor doorgevoerd wordt in het advies van april 2016).

Uitgangspunt voor de verdeling van de inspanning is dat elke subentiteit het structureel evenwicht bereikt in het jaar dat België ook structureel in evenwicht moet zijn (in het aanbevolen traject is dat 2018, in het minimale traject 2019⁴).

Uitgangspunt voor elke entiteit is het nominaal vorderingensaldo zoals gekend eind maart 2017 op basis van een informele bevraging door de HRF bij het Instituut voor de

⁴ Voor de lokale overheden adviseert de HRF dat zij in beide scenario's een structureel evenwicht realiseren vanaf 2018. Uit de raming van het FPB blijkt immers dat zij bij ongewijzigd beleid in 2018 en de volgende jaren een structureel evenwicht of overschot hebben, waardoor dit geen extra inspanning zou vergen. Er is ook geen extra inspanning nodig van de G&G om een tekort van de lokale overheden te compenseren.

Nationale Rekeningen. Dit nominaal vorderingensaldo wordt via de methodologie van de HRF omgerekend naar een structureel saldo.

In het aanbevolen traject dient het verschil met een structureel evenwicht gelijk gespreid over de jaren 2017 en 2018, weggewerkt te worden.

In het minimaal vereist traject dient ongeveer de helft van het structureel tekort weggewerkt worden in 2017, wat gelijkaardig is aan de inspanning die in het aanbevolen traject voorgesteld wordt. In 2018 zou dan 2/3 van het resterende verschil weggewerkt moeten worden om in 2019 een evenwichtsbegroting te realiseren.

3.2.4 HRF-saldo versus ESR-saldo

Vooraleer de trajecten van de HRF te vertalen naar Vlaanderen, is het belangrijk om de HRF-definitie van het vorderingensaldo nog eens te expliciteren (zie ook het HRF advies van maart 2017, pp 86 e.v.).

Voor het opstellen van de verschillende trajecten vertrekt de HRF van een eigen HRF-saldo. Voor de berekening van dit HRF-saldo worden de ontvangsten van de gewestelijke personenbelasting (opcentiemen) op een andere manier bepaald dan in de Nationale Rekeningen conform de ESR2010 methodologie die ook de Vlaamse overheid hanteert vanaf deze begrotingsronde (zie 4.2.2.2, p. 38).

De HRF hanteert een specifieke methode aangezien de toepassing van de ESR-methode voor 2015, het eerste jaar dat de gewesten opcentiemen konden innen, de opcentiemen met betrekking tot 2015 slechts gedeeltelijk toewijzen aan 2015, terwijl er in 2014 nog geen opcentiemen waren. Gelet op de negatieve impact dat dit zou hebben voor de gewesten, heeft de HRF geopteerd om voor de uittekening van de trajecten te werken met een eigen definitie die deze partiële aanrekening neutraliseert. Het verschil tussen beide methodes is voornamelijk in 2015 opvallend, maar ook in 2016 en de volgende jaren geeft dit nog een verschil.

Tabel 3-1: Aanrekening van de Vlaamse gewestelijke personenbelasting (in duizend euro)

		2015	2016	2017	2018
Volgens HRF-definitie	(1)	5.601.138	5.900.517	5.933.367	5.902.715
Volgens ESR-definitie (getransactionaliseerde kas)	(2)	2.772.617	5.779.174	5.832.755	5.816.660
HRF - ESR	(3)=(2)-(1)	2.828.521	121.343	100.612	86.055

Voor 2016 betekent dit ook dat het tekort waarvan de HRF vertrekt voor de berekening van de begrotingstrajecten, 121,3 miljoen gunstiger is dan het vorderingentekort op basis van de ESR-methode. Voor 2017 betekent dit dat de Vlaamse begroting in HRF-termen een nominaal saldo vertoont dat 100,6 miljoen gunstiger is dan wat nu naar voor komt uit de berekening van het vorderingensaldo in deze algemene toelichting. De volgende jaren neemt dit verschil verder af.

3.2.5 Concrete aanbeveling voor Vlaanderen

Uitgangspunt is het nominaal HRF-saldo van Vlaanderen in 2016 zoals gekend eind maart. Dit saldo wordt omgerekend naar een structureel saldo volgens de HRF-methode.

Tabel 3-2: Van nominaal HRF-saldo naar structureel HRF-saldo (%bbp)

	2016
Nominaal HRF-saldo (1)	-0,010%
Correctie autonomiefactor (AF) (2)	0,074%
Cyclische weerslag (3)	-0,092%
Eenmalige verrichtingen (excl. AF) (4)	0,014%
Correctie overdrachten (5)	0,012%
Structureel HRF-saldo (6=1-2-3-4-5)	-0,017%

Bron: HRF-rapport april 2016

Op basis van de meest recente informatie waarover de HRF beschikte, raamde de HRF het tekort van Vlaanderen op 0,010% bbp (41 miljoen euro).

Om de overgang te maken naar het structureel HRF-saldo, corrigeert de HRF in eerste instantie voor de autonomiefactor. De huidige doorstorting van de opcentiemen gebeuren op basis van een autonomiefactor die voor de periode 2015-2017 forfaitair vastgelegd is. Aangezien deze te hoog is vastgelegd, ontvangen de gewesten in de periode 2015-2017 meer dan benodigd ter financiering van de overgedragen bevoegdheden, waarvoor er ook in 2018 een negatieve afrekening zal komen. Deze correctie bestaat erin om het saldo hiervoor te corrigeren. In 2016 gaat het om 0,074% van het bbp.

Een tweede correctie heeft betrekking op de conjunctuur. Aangezien de economie onder haar potentieel niveau ligt, worden de Vlaamse ontvangsten negatief beïnvloed door de conjuncturele cyclus in 2017. De HRF raamt de impact hiervan op -0,092% van het bbp.

De federale doorstorting gebeuren per definitie op basis van geraamde parameters. Bij de begrotingsaanpassing van het volgende jaar wordt hiervoor gecorrigeerd (afrekeningen). Deze correcties worden meegenomen onder de noemer "eenmalige verrichtingen (excl. autonomiefactor)". In 2016 gaat het om 0,014% bbp.

Ten slotte gebeurt er nog een correctie voor de federale overdrachten. Die gebeuren niet op basis van definitieve parameters, aangezien dit gedurende een heel aantal jaren tot aanpassingen aanleiding zou geven. In februari van het begrotingsjaar t+1 worden de parameters voor de federale overdrachten definitief vastgelegd. Indien de federale doorstorting op basis van de werkelijke parameters zouden gebeurd zijn, zouden de Vlaamse ontvangsten anders geëvolueerd zijn en zou het vorderingensaldo er anders uitzien. Om de correcte impact te kunnen meten op de Vlaamse ontvangsten, voorziet de HRF nog deze technische correctie die 0.012% bedraagt in 2016.

Op die manier raamt de HRF het structureel HRF-tekort van Vlaanderen op -0.017% bbp, wat overeenkomt met een tekort van 72 miljoen euro.

In het aanbevolen traject dient dit structureel tekort gehalveerd te worden in 2017 om tot een structureel evenwicht te komen in 2018. De doelstelling wordt geformuleerd in structurele termen, maar kan vervolgens omgerekend worden naar een nominale doelstelling door toepassing van de verschillende correcties.

Tabel 3-3: Aanbevolen traject HRF (incl. raming ESR-saldi) (%bbp en miljoen euro)

	2016	2017	2018
Structureel HRF-saldo (1)	-0,017%	-0,008%	0,000%
Correctie autonomiefactor (AF) (2)	0,074%	0,074%	-0,226%
Cyclische weerslag (3)	-0,092%	-0,086%	-0,062%
Eenmalige verrichtingen (excl. AF) (4)	0,014%	0,000%	0,035%
Correctie overdrachten (5)	0,012%	0,017%	0,013%
Nominaal HRF-saldo (6=1+2+3+4+5)	-0,010%	-0,003%	-0,240%
bbp (miljard euro) (7)	422	435	449
nominaal HRF-saldo (8=(6*7)*1000)	-41	-15	-1076
Correctie ESR-saldo te gaan (9)	-121	-101	-86
Genormeerd ESR-saldo (aanbevolen traject)	-162	-116	-1162

Bron: HRF-rapport april 2017 en eigen berekeningen

Uitgangspunt zijn de structurele saldi in 2016, 2017 en 2018. Op basis van de informatie uit het HRF-rapport met betrekking tot de correctie voor de autonomiefactor, cyclische weerslag, eenmalige verrichtingen en de correctie voor overdrachten, bekomt met de nominale HRF-saldi uitgedrukt in % bbp.

Op basis van de bbp-cijfers, kan men deze percentages omzetten in nominale cijfers. Aangezien het echter om afgeronde percentages gaat, worden de bedragen in de tabel weergegeven in miljoen euro. Het aanbevolen HRF-traject laat voor Vlaanderen in 2017 een nominaal HRF-tekort toe van 15 miljoen euro (rij 8 voor het jaar 2017). Omwille van de afrekening voor de autonomiefactor in 2018 mag dit tekort volgend jaar oplopen tot 1.076 miljoen euro.

De laatste stap van de tabel bestaat erin om de HRF-saldi om te rekenen naar ESR-saldi (zie ook *Tabel 3-1*). Volgens het aanbevolen HRF-traject mag Vlaanderen in 2017 dus een ESR-vorderingentekort optekenen van 116 miljoen euro.

3.3. Vlaamse visie op het traject 2017-2020

Vlaanderen sluit vanaf 2017 aan bij het begrotingsevenwicht en houdt dit evenwicht aan gedurende de hele programmaperiode (tot 2020).

Vlaanderen vraagt in 2017 geen flexibiliteit voor uitgaven gerelateerd aan de asielcrisis.

In 2018 wordt t.a.v. de evenwichtsdoelstelling een eenmalige correctie van 1.015 miljoen euro toegepast voor het effect van de herziening van de autonomiefactor in dat desbetreffende jaar, conform het advies van de Hoge Raad van Financiën.

De impact van de bouwkosten gerelateerd aan de Oosterweelverbinding, die door de Vlaamse Regering beschouwd wordt als een eenmalige investering met groot economisch belang op zowel lokaal, regionaal, landelijk als euregionaal niveau, wordt buiten de evenwichtsdoelstelling gehouden. Daarnaast wordt ook de potentiële impact van de investeringsuitgaven m.b.t. de A1/A3 ziekenhuisinfrastructuur, die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht hadden moeten aangerekend worden, buiten de begrotingsdoelstelling gehouden.

3.4. Overlegcomité

Gelet op artikel 2 §4 van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 tussen de Federale overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, §1 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie, moet de vaststelling van de individuele budgettaire doelstellingen van de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid in nominale en structurele termen goedgekeurd worden door een beslissing van het Overlegcomité.

Uiterlijk op 30 april moet België haar gecoördineerd Stabiliteitsprogramma 2017-2020 voorleggen aan de Europese Commissie. De beoordeling van dit Stabiliteitsprogramma volgt in mei.

4. DE MIDDELENBEGROTING

4.1. Totale middelen

Tabel 4-1 geeft in grote rubrieken een overzicht van de ESR ontvangsten voor het begrotingsjaar 2017.

De raming van de bruto aanvullende belasting op de personenbelasting (opcentiemen) is gebaseerd op de methode van de getransactionaliseerde kas en vertrekt van de raming van de belasting staat voor de aanslagjaren 2016 en 2017 die door de FOD Financiën aanvang maart 2017 ter beschikking werd gesteld van de gewesten en gemeenschappen.

Naar aanleiding van de federale begrotingscontrole 2017 kan de FOD Financiën beschikken over definitieve realisatiecijfers inzake kohieren van het aanslagjaar 2015 (bruto opcentiemen en fiscale uitgaven). Hiermee beschikt de FOD Financiën over een definitieve basis om tot een raming van de belasting staat voor de aanslagjaren 2016 en 2017 te komen, en de regionale opdeling daarvan.

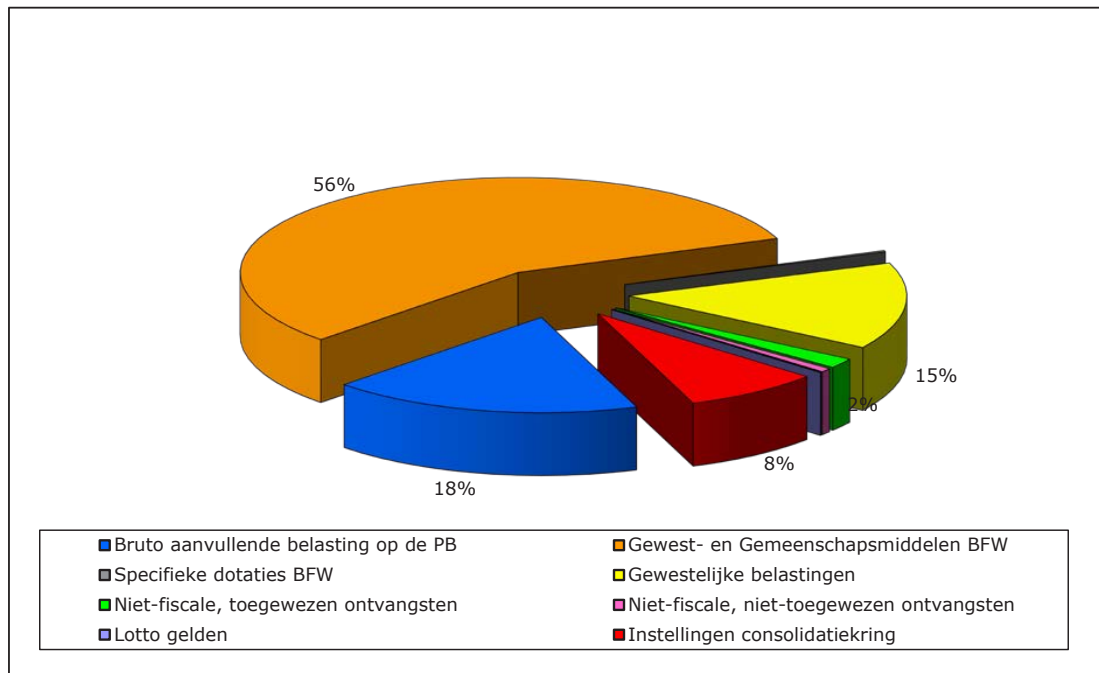
Tabel 4-1: Grote rubrieken van de ESR ontvangsten (in duizend euro)

	BO 2017	BA 2017	BA - BO	BA - BO (%)
Bruto aanvullende belasting op de PB	7.609.995	7.655.952	45.956	0,60%
Gewestmiddelen BFW	2.178.764	2.242.214	63.450	2,91%
Gemeenschapsmiddelen BFW	21.622.820	21.716.378	93.558	0,43%
Specifieke dotaties BFW	86.748	87.091	344	0,40%
Gewestelijke belastingen	6.219.199	6.230.767	11.568	0,19%
Eigen niet-fiscale, toegewezen ontvangsten	745.237	708.175	-37.062	-4,97%
Eigen niet-fiscale, niet toegewezen ontvangsten	279.494	271.357	-8.137	-2,91%
Lotto gelden	29.999	29.999	0	0,00%
Instellingen consolidatiekring	3.044.631	3.359.528	314.897	10,34%
TOTAAL	41.816.887	42.301.461	484.574	1,16%
<i>w.o. bijdrage pendeldotatie</i>	<i>-27.604</i>	<i>-27.604</i>	<i>0</i>	
<i>w.o. bijdrage sanering globale overheidsfinanciën</i>	<i>-1.586.178</i>	<i>-1.594.023</i>	<i>-7.845</i>	
<i>w.o. bijdrage vergrijzingskost</i>	<i>-24.840</i>	<i>-29.260</i>	<i>-4.420</i>	
<i>w.o. responsabiliseringsbijdrage</i>	<i>-103.099</i>	<i>-103.099</i>	<i>0</i>	
<i>Totaal bijdragen</i>	-1.741.721	-1.753.986	-12.265	

Voor het begrotingsjaar 2017 worden de ESR ontvangsten op 42,3 miljard euro begroot. Dat is 0,5 miljard euro of 1,16% meer dan bij de begrotingsopmaak 2017.

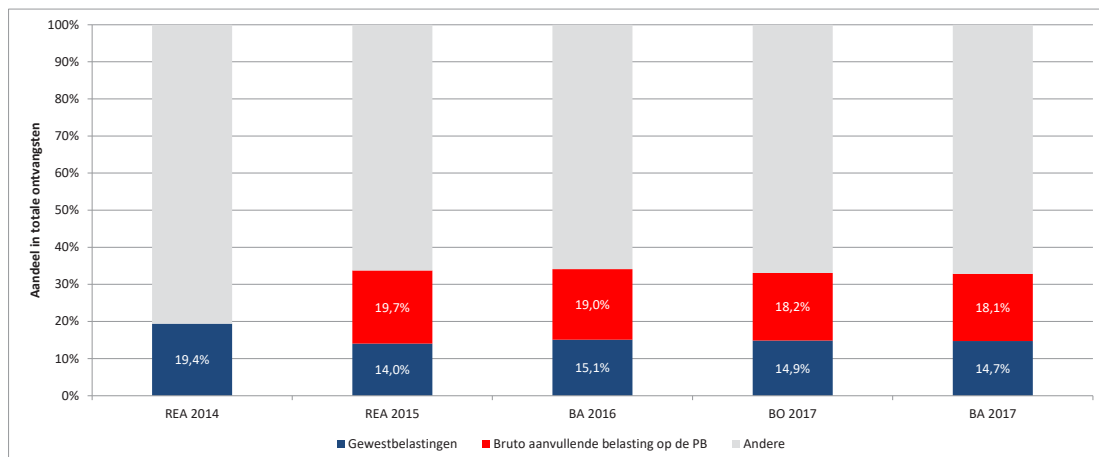
Figuur 4-1 toont het relatieve aandeel van de inkomstencategorieën ten opzichte van de totale middelen. Uit deze figuur blijkt dat de Vlaamse opcentiemen 18% vertegenwoordigen van de Vlaamse ESR ontvangsten. Het belang van de gewestbelastingen bedraagt 15%.

Figuur 4-1: Grote rubrieken van de ESR ontvangsten, BA 2017

Door de zesde staatshervorming is er een stijging van de Vlaamse fiscale autonomie, die gevormd wordt door de opbrengsten uit de gewestelijke belastingen enerzijds en de gewestelijke opcentiemen anderzijds. Uit onderstaande figuur 4-2 blijkt dat deze autonomie in 2014 19,4% bedroeg en doorstijgt naar 32,8% bij de begrotingsaanpassing 2017.

Figuur 4-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BA 2017

4.2. Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB

4.2.1 Parameters

Voor de begrotingsaanpassing 2017 zijn de middelen uit de Bijzondere Financieringswet (bruto gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting (gewestelijke opcentiemen), gewest- en gemeenschapsmiddelen, en andere federale dotaties) geraamd op basis van de inflatie en economische groei (BBP) zoals bepaald in de Economische Begroting van 9 februari 2017.

De overige parameters waarop de voorliggende middelenraming gebaseerd is, betreffen parameters die door de FOD Financiën op 7 maart 2017 aan de gewesten en gemeenschappen gecommuniceerd werden. Een recentere update van de bevolkingsvooruitzichten door het Federaal Planbureau - in het bijzonder de toestand per 1 januari 2017 - is niet in de middelenraming verwerkt.

Behalve de klassieke parameters van economische groei en inflatie, spelen ook de fiscale capaciteit van de gewesten en gemeenschappen en het aantal leerlingen en -18-jarigen van de gemeenschap een belangrijke rol bij de berekening van de middelen toegewezen vanuit de Bijzondere Financieringswet. Met ingang van het begrotingsjaar 2015 worden door de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet aan deze lijst twee nieuwe parameters toegevoegd: het aantal 0 tot en met 18 jarigen en het aantal 80-plussers.

Bovendien wordt de fiscale capaciteit vanaf het aanslagjaar 2015 ook geïnterpreteerd als de regionale opdeling van de opbrengst van de federaal gebleven personenbelasting. Voor het begrotingsjaar 2017 wordt dus de fiscale capaciteit met betrekking het aanslagjaar 2016 toegepast.

De parameter "belasting staat" is van belang met het oog op de raming van de opcentiemen voor de aanslagjaren 2016 en 2017. Aangaande de belasting staat voor de aanslagjaren 2016 en 2017 werd supra reeds gesteld dat de raming gebaseerd is op realisatiecijfers van de kohieren met betrekking tot het aanslagjaar 2015, het eerste volledige aanslagjaar na de inwerkingtreding van de staatshervorming. Bovendien houdt de raming van de belasting staat ook rekening met de effecten van de Tax Shift. Tabel 4-2 toont de gecumuleerde impact van de federale Tax Shift op de Vlaamse opcentiemen.

Tabel 4-2: Gecumuleerde impact Tax Shift op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro)

	AJ 2016	AJ 2017
Impact TS I	-62,1	-128,0
Impact TS II	0,0	-168,1
Totale delta opcentiemen	-62,1	-296,1

Bron: FOD Financiën

Het dient benadrukt dat de raming van de Vlaamse bruto opcentiemen nog steeds gebaseerd is op een ongewijzigd Vlaams opcentiementarief. De Vlaamse begroting absorbeert hiermee de verwachte minderontvangsten als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting en opteert er bijgevolg voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting niet tegen te draaien, maar maximaal uitvoering te geven aan de federale Tax Shift.

De bevolkingsgerelateerde parameters betreffen realisatiecijfers per 1 januari 2016, aangevuld met ramingen zoals meegedeeld door de FOD Financiën op 7 maart 2017. Een

recentere update van de bevolkingsvooruitzichten door het Federaal Planbureau - in het bijzonder met betrekking tot de toestand per 1 januari 2017 - is niet in de middelenraming verwerkt.

Tabel 4-3 bevat een overzicht van alle gebruikte parameters. De kolommen '2016 definitief' en '2017 aangepast' tonen de uitgangshypothesen bij de middelenberekening ter gelegenheid van de begrotingsaanpassing 2017.

Tabel 4-3: Volledig parameteroverzicht

Begrotingsjaar	BO 2017		BA 2017	
	2016 vermoedelijk	2017 initieel	2016 definitief	2017 aangepast
Parameters				
Inflatie (CPI)	2,00%	1,60%	1,97%	2,10%
Economische groei (BBP)	1,40%	1,20%	1,20%	1,40%
Personenbelasting (federaal gedeelte)				
Aanslagjaar	2015	2016	2015	2016
Vlaams Gewest	20.764.272	20.962.428	20.780.226	21.160.242
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	9.065.333	9.097.713	9.070.141	9.182.684
Brussels H. Gewest	2.644.586	2.688.663	2.655.628	2.721.628
Duitstaligen	141.080	142.273	140.435	142.849
Fiscale capaciteit (FC)				
Aanslagjaar	2015	2016	2015	2016
Vlaams Gewest	63,66%	63,73%	63,65%	63,72%
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	27,79%	27,66%	27,78%	27,65%
Brussels H. Gewest	8,11%	8,17%	8,13%	8,20%
Duitstaligen	0,43%	0,43%	0,43%	0,43%
Verdeelsleutel onderwijs (LLN)				
Toestand	realisatie	raming	realisatie	raming
Vlaamse Gemeenschap	56,62%	56,65%	56,68%	56,71%
Franse Gemeenschap	43,38%	43,35%	43,32%	43,29%
Inwoners				
Referentietijdstip	01/01/2016	01/01/2017	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2016	raming	01/01/2016	raming
Vlaanderen	6.477.804	6.524.663	6.477.804	6.524.663
Wallonië (excl. Duitst.)	3.525.571	3.551.176	3.525.571	3.551.176
Brussel	1.187.890	1.206.032	1.187.890	1.206.032
Duitstaligen	76.645	77.395	76.645	77.395
Min 18 jarigen (excl. Duitst.) (DENAT)				
Referentietijdstip	30/06/2015	30/06/2016	30/06/2015	30/06/2016
Teldatum	01/08/2016	01/08/2016	01/02/2017	01/02/2017
Nederlandstalig	1.253.159	1.259.177	1.253.245	1.260.078
Franstalig	741.524	740.970	741.602	741.566
Brussel	269.844	273.027	269.853	273.297
Denataliteitscoëfficiënt	105,9671%	106,1460%	105,9747%	106,2189%
Verdeelsleutel Plantentuin				
Toestand	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014
Vlaamse Gemeenschap	79,87013%	79,87013%	79,87013%	79,87013%
Franse Gemeenschap	20,12987%	20,12987%	20,12987%	20,12987%
Pendelaars naar BHG				
Vlaams Gewest	62,769%	62,735%	62,769%	62,735%
Waals Gewest	37,231%	37,265%	37,231%	37,265%
Belasting Staat				
Aanslagjaar	2016	2017	2016	2017
Mededeling FOD Financiën	16/09/2016	16/09/2016	03/03/2017	03/03/2017
Vlaams Gewest	29.637.857	29.492.450	29.613.565	29.536.400
Waals Gewest	12.949.191	12.938.442	12.937.838	12.895.968
Brussels H. Gewest	3.712.749	3.758.135	3.707.985	3.728.608
Belasting Staat				
Aanslagjaar				
Raming Departement FB				
Vlaams Gewest				
Waals Gewest				
Brussels H. Gewest				

Begrotingsjaar	BO 2017		BA 2017	
	2016 vermoedelijk	2017 initieel	2016 definitief	2017 aangepast
0 t.e.m. 18-jarigen				
Referentietijdstip	01/01/2016	01/01/2017	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2016	raming	01/01/2016	raming
Vlaamse Gemeenschap	1.328.368	1.337.769	1.328.368	1.337.769
Franse Gemeenschap	784.489	789.338	784.489	789.338
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	284.573	289.498	284.573	289.498
Duitstalige Gemeenschap	15.665	15.721	15.665	15.721
+80-jarigen				
Referentietijdstip	01/01/2016	01/01/2017	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2016	raming	01/01/2016	raming
Vlaamse Gemeenschap	336.284	343.155	336.284	343.155
Franse Gemeenschap	164.667	164.525	164.667	164.525
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	45.090	44.802	45.090	44.802
Duitstalige Gemeenschap	3.484	3.645	3.484	3.645
Fiscale uitgaven AJ 2015				
Mededeling FOD FIN		16/09/2016		03/03/2017
Vlaams Gewest		1.764.370		1.790.368
Waals Gewest		774.167		788.086
Brussels H. Gewest		143.863		148.932

4.2.2. Resultaten

4.2.2.1 Algemeen

Tabel 4-4 toont de middelen die op basis van de hierboven beschreven parameters in 2017 mogen verwacht worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de impact van de zesde staatshervorming. De cijfers in deze tabel zijn niet-afgeronde bedragen. Ten opzichte van de bedragen in tabel 4-1 kunnen er daardoor afrondingsverschillen voorkomen.

Globaal gesteld nemen de middelen inzake de bruto aanvullende belasting op de PB en het toegewezen gedeelte van de PB en de BTW bij de begrotingsaanpassing 2017 toe met 203,0 miljoen euro.

Zoals blijkt uit tabel 4-3, het parameteroverzicht, worden bij de begrotingsopmaak en begrotingsaanpassing ook telkens de middelen van de bijzondere financieringswet van het voorgaande begrotingsjaar herraamd. In concreto worden bij de begrotingsaanpassing 2017 het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de toelagen voor de nieuwe bevoegdheden, met betrekking tot het begrotingsjaar 2016 herraamd. Deze herraaming wordt vergeleken met de raming die ter gelegenheid van de begrotingsaanpassing 2016 werd opgesteld. De vergelijking in kwestie resulteert in een afrekening die in de ramingen voor het begrotingsjaar 2017 wordt geïntegreerd. Tabel 4-4 situeert voor iedere component van de middelenberekening het afrekeningssaldo 2016 in de raming van de middelen 2017 (kolom (d)).

Tabel 4-4: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro)

art BFW	BO 2017	2016 bij BA 2016	2016 bij BA 2017	2016 Afrekening bij BA 2017	BA 2017 incl afrek 2016 geïntegreerd	BA 2017 incl afrek 2016 geïntegreerd	BA 2017 - incl afrek BO 2017
	(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g) = (e) - (a)
titel III/1, art 5/1 en 5/2	7.609.995	7.520.131	7.520.131	0	7.655.952	7.655.952	45.956
titel IV, hfdst II, afd 4	2.739.256	2.798.154	2.684.008	-114.146	2.765.304	2.651.158	26.048
35octies	469.903	454.552	457.139	2.586	471.677	474.263	1.774
35nonies	1.185.958	1.149.118	1.155.162	6.044	1.189.792	1.195.837	3.835
35decies	1.083.395	1.194.483	1.071.707	-122.777	1.103.835	981.058	20.440
titel VII, art 54, §1							
titel V, art 48	0	0	0	0	0	0	0
titel V/1, art 48/1, §2	-334.961	-363.517	-320.879	42.638	-320.879	-278.241	14.082
titel VIII, art 64quater	-27.604	-30.757	-30.757	0	-27.604	-27.604	0
65quinquies	-103.099	-93.781	-93.781	0	-103.099	-103.099	0
	9.883.587	9.830.229	9.758.721	-71.508	9.969.674	9.898.166	86.087
	-94.828				-71.508		23.320
	9.788.759	9.830.229	9.758.721	-71.508	9.898.166	9.898.166	109.407
titel IV hfdst III afd 2 art 40quinquies	9.045.002	8.711.800	8.778.588	66.788	9.103.381	9.170.169	58.379
titel X art 81quinquies, §2	-1.249	-1.222	-1.229	-7	-1.255	-1.261	-6
titel IV hfdst III afd 3, art 47/2	5.210.856	5.060.527	5.078.685	18.159	5.231.777	5.249.936	20.921
titel IV/1	7.053.329	6.801.535	6.844.341	42.806	7.084.710	7.127.516	31.380
47/5	3.767.920	3.651.787	3.676.062	24.275	3.785.345	3.809.620	17.425
68quinquies, §§ 1 en 2	-	-	-	-	-	-	-
47/7	2.385.438	2.277.252	2.290.690	13.437	2.395.645	2.409.082	10.206
47/7, §3, tweede lid							
68quinquies, §3	-	-	-	-	-	-	-

art BFW	BO 2017	2016 bij BA 2016	2016 bij BA 2017	2016 Afrekening bij BA 2017	BA 2017 incl afrek 2016 geïntegreerd	BA 2017 incl afrek 2016 geïntegreerd	BA 2017 - BO 2017
	(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g) = (e) - (a)
47/8	486.996	472.353	475.113	2.761	489.081	491.841	2.085
47/8, lid 2							
47/9	357.955	347.051	349.086	2.035	359.365	361.400	1.409
47/9, §4	-	-	-	-	-	-	-
47/10	55.020	53.092	53.390	298	55.275	55.573	255
47/11							
titel V/1, art 48/1, §1 en §4	148.515	136.952	153.485	16.533	153.485	170.018	4.970
65quinquies							
	Overgangsmechanisme						
	Responsabiliseringsbijdrage pensioenen (zie Gewest)						
	Subtotaal middelen Vlaamse Gemeenschap	21.456.454	20.853.871	144.279	21.572.098	21.716.378	115.644
	Afrekening over het jaar t-1	166.365			144.279		-22.086
	Totale middelen Vlaamse Gemeenschap	21.622.820	20.853.871	144.279	21.716.378	21.716.378	93.558
	Vlaams Gewest + Vlaamse Gemeenschap	31.411.579	30.612.592	72.772	31.614.543	31.614.543	202.964

4.2.2.2 Gewest: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB

De gewestmiddelen worden in 2017 op 9.898.166 duizend euro geraamd, inclusief een negatieve afrekening van -71.508 duizend euro. De raming 2017 houdt ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 een toename in van 109.407 duizend euro.

Zoals in paragraaf 4.1. wordt vermeld, is de raming van de bruto aanvullende belasting op de PB (gewestelijke opcentiemen) gebaseerd op de inschatting van de belasting staat voor de aanslagjaren 2016 en 2017. De belasting staat wordt vervolgens verminderd met de autonomiefactor (25,990%). Het bedrag van de opcentiemen wordt bekomen door op deze gereduceerde belasting staat het tarief van de opcentiemen toe te passen. Voor het aanslagjaar 2017 wordt er nog steeds uitgegaan van het ongewijzigd opcentiementarief van 35,117%. De Vlaamse begroting absorbeert hiermee de verwachte minderontvangsten als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting en opteert er bijgevolg voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting niet tegen te draaien.

De voorliggende raming van de bruto opcentiemen voor het begrotingsjaar 2017 is bovendien gebaseerd op de methode van de getransactionaliseerde kas. Bedoelde methode werd eind 2016 met het INR overlegd en doorgepraat, en wordt door het INR gehanteerd om vanaf aanslagjaar 2015 de rekeningen van de gewesten te beoordelen. De raming van de bruto opcentiemen vertrekt, zoals supra gesteld, van door de FOD Financiën ter beschikking gestelde regionale ramingen van de belasting staat en gaat bovendien uit van een inningspercentage van 99,48%. Onderstaande tabel toont de overgang van de bruto opcentiemen per aanslagjaar naar de aan het begrotingsjaar 2017 aanrekenbare bruto opcentiemen volgens de methode van de getransactionaliseerde kas. De in deze tabel gebruikte percentages zijn gebaseerd op uitvoeringscijfers voor het aanslagjaar 2015 per einde januari 2017.

Tabel 4-5: Bruto opcentiemen volgens getransactionaliseerde kas (in duizend euro)

	AJ 2016	AJ 2017
Verwachte bruto opcentiemen AJ 2016 e.v. aan 100% = (2) = KAS	7.699.765	7.691.801
1. Voorgefinancierd bedrag (= BV in kohieren tem maand T)		
Voorgefinancierd bedrag / kohieren (vol AJ) (3)	92,45%	92,45%
Spreiding voorgefinancierd bedrag eind december (4)	50,31%	50,31%
2. Ontvangen bedrag (= ontvangen tem maand T+2)		
Ontvangen bedrag / kohieren (vol AJ) (5)	7,03%	7,03%
Spreiding ontvangen bedrag eind februari (6)	12,56%	12,56%
ESR aanrekening verwachte bruto opcentiemen AJ per einde februari AJ+1 = (7) = (2)*((3)*(4)+(5)*(6))	3.649.262	3.645.487
3. Verwacht inningspercentage per einde inningstermijn = (8)	99,48%	99,48%
ESR aanrekening restant bruto opcentiemen AJ-1 per einde februari AJ+1 = (9) = (2)*(8)-(7)		4.010.464
Totaal bruto opcentiemen volgens getransactionaliseerde kas = (10) = (7)+(9)		7.655.952

Om het ESR aanrekenbare bedrag te ramen, moeten de bruto opcentiemen voor de aanslagjaren 2016 en 2017 opgedeeld worden in een luik voorfinanciering en een luik

ontvangsten. Het luik voorfinanciering heeft betrekking op de bedrijfsvoorheffing en de voorafbetalingen die in de ingekohierde bedragen begrepen zijn. De voorfinanciering wordt aangerekend in de maand waarin de aanslag gevestigd werd (= maand van inkohiering). De al dan niet betaling van de belastingschuld door de belastingplichtige heeft geen impact op de aanrekening van de voorfinanciering. Het luik ontvangsten heeft betrekking op de effectieve betaling van de belastingschuld door de belastingplichtige. In geval van een negatieve belastingschuld gaat het om een teruggave door de fiscus. Voor de aanrekening van de ontvangsten wordt een verschuiving van twee maanden toegepast. De kasontvangsten (of kasuitgaven in geval van teruggave) in de periode maart van het begrotingsjaar t tot en met februari van begrotingsjaar t+1 worden bijgevolg ESR matig toegewezen aan het begrotingsjaar t. Het verschuiven met 2 maanden heeft te maken met een betalingstermijn van 2 maanden na het ontvangen van de kohieren.

Op deze wijze wordt voor de aanslagjaren 2016 en 2017 het bedrag geraamd dat ESR matig in het aanslagjaar zelf aanrekenbaar is: 3.649.262 en 3.645.487 duizend euro. Het restant van het aanslagjaar 2016 is, rekening houdende met een verwacht inningspercentage van 99,48%, ESR matig aanrekenbaar in 2017. Deze tweede component wordt op 4.010.464 duizend euro geraamd. De som van beide componenten resulteert in een ESR aanrekenbaar bedrag van 7.655.952 duizend euro, een toename van 45.956 duizend euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017.

De voorliggende raming van de bruto opcentiemen wijkt inzake de gebruikte ramingsmethode en het gebruikte inningspercentage dus af van de (kas)raming die door de FOD Financiën gecommuniceerd werd, maar sluit wel beter aan bij de ESR logica. Bij de Vlaamse begrotingsopmaak 2017 werd nog een loutere kasredenering toegepast zoals ze door de FOD Financiën was (en wordt) opgemaakt.

De fiscale uitgaven die naar aanleiding van de zesde staatshervorming geregionaliseerd werden, zijn in de Vlaamse begroting niet als een minderontvangst begroot, maar als een uitgave.

De dotaties die betrekking hebben op de bijkomende gewestelijke bevoegdheden n.a.v. het Lambermontakkoord (2001) zijn vanaf 2015 opgegaan in een nieuwe dotatie (middelen diverse bevoegdheden) die voortaan verdeeld wordt op basis van een vaste verdeelsleutel (50,33% voor het Vlaams Gewest). De nieuwe dotatie werd in 2015 aangevuld met specifieke bijkomende middelen: 5,0 miljoen (overdracht gebouwen) en 626,0 miljoen (voor nieuwe bevoegdheden: participatiefonds, grootstedenbeleid, landbouwrampen, overdracht personeel (aankoopcomités), FRGE, BIRB). Tot slot wordt de bedoelde dotatie per gewest tot en met 2019 verminderd met een nominaal in de herziene bijzondere financieringswet opgenomen bedrag ter dekking van het encours voor de bevoegdheid 'grootstedenbeleid' dat de federale overheid verder zal vereffenen. De totale dotatie voor het Vlaamse Gewest wordt in 2017 op 474.263 duizend euro geraamd, inclusief 2.586 duizend euro afrekening.

Door de zesde staatshervorming zijn de gewesten ook bevoegd geworden voor bepaalde aspecten van het tewerkstellingsbeleid en voor specifieke fiscale uitgaven (woonbonus, bouwsparen, energiebesparende maatregelen, beveiliging, renovatie, grootstedenbeleid, dienstencheques). De gewesten ontvangen hiertoe twee nieuwe toelagen (een voor tewerkstellingsbeleid en een voor fiscale uitgaven). Niet 100%, maar 60% van de overgedragen bevoegdheid inzake fiscale uitgaven wordt gefinancierd via een toelage vanwege de federale overheid. De resterende 40% financieren de gewesten via de opcentiemen. Op de toelage voor het tewerkstellingsbeleid werd in 2015 een recurrente inhouding ad 831,3 miljoen euro toegepast (voor de drie gewesten samen) ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding van 831,3 miljoen euro toegepast. De nieuwe toelagen voor werk en fiscale uitgaven worden

in de Vlaamse begroting 2017 respectievelijk op 1.195.837 (inclusief 6.044 duizend euro afrekening) en 981.058 (inclusief -122.777 duizend euro afrekening) geraamd.

De voorliggende raming van de gewesttoelagen sluit tevens volledig aan bij de raming die door de FOD Financiën gecommuniceerd werd. Hierbij dient vermeld dat de raming van de toelage voor fiscale uitgaven sinds de begrotingsopmaak 2017 gebaseerd is op een geactualiseerd basisbedrag voor de fiscale uitgaven van het aanslagjaar 2015. Hiermee loopt de FOD Financiën enigszins vooruit op de algemene herrekening die voor 2018 was aangekondigd.

Het bedrag van het gewestelijk deel van het overgangsmechanisme is negatief en wordt op -278.241 duizend euro geraamd (inclusief 42.638 duizend euro afrekening). De bijstelling van het basisbedrag van het overgangsmechanisme wordt verklaard door het gebruik van de effectieve fiscale uitgaven voor het aanslagjaar 2015 en de verdeelsleutel hiervan onder de gewesten, terwijl bij de begrotingsopmaak 2017 nog vertrokken werd van de in de financieringswet nominaal opgenomen verdeelsleutel. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene bijzondere financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gewest.

De zesde staatshervorming voorziet vanaf 2014 ook een nieuwe transfer ten gunste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest m.b.t. de pendelbewegingen. In 2017 zal de pendeldotatie 44 miljoen euro bedragen. De pendeldotatie wordt gedragen door het Vlaams Gewest en het Waals Gewest a rato van hun aandeel in de netto stroom van pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aandeel van het Vlaamse Gewest in de netto stroom pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt in 2017 op 62,74% geraamd. Dit komt neer op -27.604 duizend euro. Omdat het aandeel over het jaar 2016 niet gewijzigd wordt, bevat de pendeldotatie 2017 geen afrekening.

Tot slot wordt het toegewezen gedeelte van de PB nog verminderd met de responsabiliseringsbijdragen (voor het gewest en de gemeenschap samen) die nominaal vermeld staan in artikel 65quinquies van de bijzondere financieringswet.

4.2.2.3 *Gemeenschap: Toegewezen gedeelte van de BTW en de PB en toelagen voor nieuwe bevoegdheden*

De gemeenschapsmiddelen worden in 2017 op 21.716.378 duizend euro geraamd, inclusief 144.279 duizend euro afrekening. De raming 2017 houdt ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 een toename in van 93.558 duizend euro.

Het toegewezen gedeelte van de BTW bestaat sinds 2015 uit vier componenten. Van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd in 2015 het effect afgezonderd van de koppeling van de basis BTW-dotatie aan de economische groei over de periode 2010-2015. Dit afgezonderde deel werd in 2015 aan de globale BTW-dotatie toegevoegd en ondergaat bijgevolg de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Het restant van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd aan de globale PB-dotatie toegevoegd. Daarnaast werd in 2015 de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld geïncorporeerd in de globale BTW-dotatie en ondergaat ze bijgevolg ook de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Tot slot werd de globale BTW-dotatie in 2015 recurrent met 158,5 miljoen euro opgetrokken ter financiering van enkele overgedragen bevoegdheden. Als dusdanig wordt het toegewezen gedeelte van de BTW in 2017 op 9.170.169 duizend euro geraamd, inclusief 66.788 duizend euro afrekening.

Het toegewezen gedeelte van de PB bestaat sinds 2015 uit drie componenten: de basis PB-dotatie zoals die voor de zesde staatshervorming bestond, het restant van de

bijkomende BTW-Lambermontmiddelen en een recurrente inhouding ad 356,3 miljoen euro ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding van 356,3 miljoen euro in rekening gebracht. Het totale toegewezen gedeelte van de PB volgt de evolutie en de verdeling van de basis PB-dotatie. Het toegewezen gedeelte van de PB wordt in 2017 op 5.249.936 duizend euro geraamd, inclusief 18.159 duizend euro afrekening.

De in artikel 81quinquies van de bijzondere financieringswet bedoelde nominale vermindering van de middelen (voor het begrotingsjaar 2015) houdt verband met personeelsleden die als federale personeelsleden tewerkgesteld blijven in de gesloten jeugdinstelling te Tongeren. Vanaf 2016 wordt de vermindering jaarlijks aan de inflatie aangepast. De vermindering wordt definitief stopgezet van zodra de personeelsleden niet langer geheel of gedeeltelijk werkzaam zijn als federaal personeelslid in die gesloten instelling. De stopzetting van de vermindering gebeurt ten laatste op 31 december 2018. De vermindering wordt bij de begrotingsaanpassing 2017 op -1.261 duizend euro geraamd, inclusief -7 duizend euro afrekening.

De gemeenschappen ontvangen vanaf 2015 eveneens bijkomende toelagen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de zesde staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018)). Voor de Vlaamse Gemeenschap worden de bijkomende middelen in 2017 op 7.127.516 duizend euro geraamd, inclusief 42.806 duizend euro afrekening.

De kosten voor het administratief beheer en de uitbetaling van de gezinsbijslag, bedoeld in artikel 68quinquies van de bijzondere financieringswet, worden niet in mindering van de ontvangsten gebracht. Zij worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot. Hetzelfde geldt voor de inhoudingen die de FOD Financiën doorvoert inzake maximumfactuur (inhouding op toelage ouderenzorg) en inzake ziekenhuisinfrastructuur (inhouding op toelage ziekenhuisinfrastructuur). Beide inhoudingen worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot, en niet als een minderontvangst.

Ook voor de gemeenschappen voorziet de herziene bijzondere financieringswet een overgangsmechanisme. Het bedrag van het overgangsmechanisme is positief en wordt in 2017 op 170.018 duizend euro geraamd, inclusief 16.533 duizend euro afrekening. De positieve bijstelling van het basisbedrag van het overgangsmechanisme – bij begrotingsopmaak 2017 bedroeg het basisbedrag 148.515 duizend euro – wordt verklaard door het reduceren van de inhoudingen 2016 voor de maximumfactuur en de ziekenhuisinfrastructuur, dat relatief gezien groter was in de Franse Gemeenschap waardoor het overgangsmechanisme van de Vlaamse Gemeenschap dan weer positief beïnvloed werd. De reductie van de inhoudingen werd eind 2016 door de federale overheid geïnitieerd in het aanpassingsblad 2016. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene bijzondere financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gemeenschap.

4.2.2.4 *Sensitiviteit*

Gezien de volatiliteit van de in tabel 4-3 vermelde parameters, in het bijzonder van de economische groei en de inflatie, wordt in tabel 4-6 een beknopt overzicht geboden van de sensitiviteit van beide parameters op de geraamde middelen uit de herziene bijzondere financieringswet voor het begrotingsjaar 2017. In deze paragraaf wordt nagegaan in welke mate de opcentiemen, het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de specifieke dotaties (zie paragraaf 4.3.) reageren op een wijziging van de economische groei en de inflatie in het begrotingsjaar 2016 en 2017.

Tabel 4-6 geeft een schematisch overzicht van het verrichte onderzoek. Elke onderzochte wijziging had een grootte van 0,1 procentpunt (10 basispunten). Ook wijzigingen van de andere parameters vermeld in tabel 4-3 hebben een impact op de middelen, maar hier is de impact minder uitgesproken. Om die reden worden ze niet in tabel 4-6 opgenomen.

Tabel 4-6: Sensitiviteit (in duizend euro)

Parameter	Middelen 2017		
	Afrekening 2016	Basis 2017	Totaal
BBP 2016	17.931	28.711	46.643
BBP 2017	-	15.631	15.631
CPI 2016	23.768	32.074	55.842
CPI 2017	-	23.775	23.775

4.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid

Tabel 4-7 toont de geraamde middelen met betrekking tot de (overige) specifieke dotaties vanwege de federale overheid.

De bijkomende toelagen die de gemeenschappen vanaf 2015 ontvangen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de zesde staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018)), worden onder paragraaf 4.2. vermeld.

Tabel 4-7: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)

art BFW		BO 2017	2016 bij BA 2016	2016 bij BA 2017	2016 Afrekening bij BA 2017	BA 2017 incl afrek 2016 geag- gregeerd	BA 2017 incl afrek 2016 geïnte- greerd	BA 2017 - BO 2017
		(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(f) = (e) - (a)
titel IV hfdst III afd 3, art 35	Tewerkstellingsprogramma's	-	-	-	-	-	-	-
titel VIII, art 62	Buitenlandse studenten	38.243	37.420	37.630	210	38.420	38.631	177
titel IV hfdst III afd 4, art 47bis	Dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld	-	-	-	-	-	-	-
titel VIII, art 68ter	Overname verkeersbelastingen	15.352	15.021	15.105	84	15.423	15.507	71
titel VIII, art 62ter	Dotatie Nationale Plantentuin	7.054	6.806	6.845	38	7.086	7.124	33
titel VIII, art 68ter	Overname registratie- en erfbelastingen	24.953	24.416	24.553	137	25.069	25.206	115
titel VIII, art 63	Compensatie dode hand	637	637	637	0	623	623	-14
	Subtotaal dotaties vanwege federale overheid	86.239	84.300	84.770	470	86.621	87.091	382
	Afrekening over het jaar t-1	509				470		-38
	Totaal dotaties vanwege federale overheid	86.748	84.300	84.770	470	87.091	87.091	344

De dotatie voor de wedertewerkstelling van werklozen, bedoeld in artikel 35 van de (oude) bijzondere financieringswet, wordt vanaf begrotingsjaar 2015 ten belope van 90% opgenomen in de globale tewerkstellingsdotatie. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme. Om die reden is deze dotatie vanaf begrotingsjaar 2015 niet meer opgenomen in tabel 4-7.

Volgens artikel 62 van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen een dotatie toegekend ter financiering van het universitair onderwijs aan buitenlandse studenten. De basisbedragen die in dit artikel zijn voorzien, worden jaarlijks aan de inflatie aangepast.

Volgens het Lambermontakkoord (2001) werd het kijk- en luistergeld omgevormd van een gemeenschapsbelasting naar een gewestbelasting. De gemeenschappen kregen daarbij wel een dotatie ter compensatie voor het wegvallen van het kijk- en luistergeld. Vanaf de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet (zesde staatshervorming) wordt de dotatie van beide gemeenschappen in de BTW-basisdotatie geïntegreerd en volgt ze bijgevolg de evolutie en verdeling van de BTW-basisdotatie.

Naar aanleiding van de overname vanaf 2011 van de dienst van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeersstelling en eurovignet) ontvangt het Vlaams Gewest van de federale overheid jaarlijks een extra dotatie om de kosten van het overgenomen federaal personeel te compenseren. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde kostprijs van de dienst van de betrokken gewestbelastingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001, uitgedrukt in prijzen van 2002. Vanaf 2003 wordt dit bedrag (per gewestbelasting) aangepast aan de evolutie van de consumptieprijsindex. De basisbedragen staan vermeld in de wet van 8 maart 2009 tot vaststelling van de totale kostprijs van de dienst van de gewestelijke belastingen, in uitvoering van artikel 68ter van de Bijzondere Financieringswet (BS 20 maart 2009). Een gelijkaardige dotatie wordt vanaf 2015 aan het Vlaams Gewest toegekend voor de overname van de dienst van de registratie- en erfbelastingen.

Volgens artikel 62ter van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen een dotatie toegekend vanaf het begrotingsjaar waarin de Nationale Plantentuin van België wordt overgedragen. Het in artikel 62ter vermelde basisbedrag wordt jaarlijks aan de inflatie en aan de economische groei aangepast. De verdeling van het aangepaste bedrag over beide gemeenschappen gebeurt volgens een sleutel die in overeenstemming is met de taalrol van het effectief personeelsbestand van de Nationale Plantentuin op de dag van de overdracht. Deze overdracht vond plaats op 1 januari 2014. De in de middelenbegroting 2017 gehanteerde verdeelsleutel weerspiegelt dus de taalrol op 1 januari 2014.

Tot slot worden de gewesten op basis van artikel 63 van de Bijzondere Financieringswet vanaf 1 januari 2014 ook vergoed voor de derving van de gewestbelasting als gevolg van de niet-inning van de (opcentiemen op) onroerende voorheffing op staatseigendommen die vrijgesteld zijn van onroerende voorheffing.

4.4. Gewestelijke belastingen

De ramingen van de gewestelijke belastingen voor de begrotingsaanpassing 2017 zijn enerzijds gebaseerd op de ramingen van de FOD Financiën en anderzijds op de parameters van de Economische Begroting van 9 februari 2017. Voor de gewestbelastingen die de Vlaamse Overheid in eigen beheer int, worden door de Vlaamse Overheid eigen ramingen opgesteld die gebaseerd zijn op de realisaties over het begrotingsjaar 2016.

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2017 worden de gewestbelastingen 11,6 miljoen euro hoger ingeschat dan bij de begrotingsopmaak 2017. Tabel 4-8 toont een overzicht van de verschillende gewestbelastingen en de ramingen. In Tabel 4-8 worden ook de realisaties over het begrotingsjaar 2016 getoond. Voor de registratiebelastingen verschilt de aanrekeningsmethode van de ontvangsten in 2016 van de gehanteerde methode in 2015. Hierdoor kon in 2016 geen volledig jaar aan ontvangsten geregistreerd worden. Om een correcte vergelijking met de ontvangsten 2017 mogelijk te maken werd een extra kolom toegevoegd die de ontvangsten 2016 toont volgens de methode die het INR in 2015 eenmalig heeft toegepast.

Voor de gewestbelastingen waarvan de dienst door de FOD Financiën behartigd wordt, wordt de raming weerhouden die de FOD Financiën in maart 2017 opgesteld heeft.

De registratiebelastingen (verkoop-, hypotheek-, en schenkingsbelastingen) nemen in totaal met 107,4 miljoen euro toe ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. De raming van de ontvangsten wordt gemaakt op basis van een analyse van de instroom van akten in 2016 en de gemiddelde belasting die per akte betaald wordt. Voor alle registratiebelastingen wordt rekening gehouden met een prijseffect dat gelijk is aan de evolutie van de consumptieprijsindex (+2,1%). 2016 was een recordjaar wat het aantal transacties betreft. In de begrotingsaanpassing 2017 wordt voor het verkoop- en hypotheekrecht verondersteld dat het aantal transacties in de 1ste jaarhelft van 2017 nog licht toeneemt ten opzichte van 2016 en dat er een beperkte terugval is in de 2de jaarhelft (-0,5% voor verkooprecht en -2,5% voor het hypotheekrecht). Voor de schenkbelasting wordt verwacht dat het aantal schenkingen in 2017 stabiliseert op het niveau van 2016. Dat zorgt voor een daling van de ontvangsten uit schenkbelasting met 12,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. Bij de begrotingsopmaak werd nog een verdere groei verondersteld van het aantal schenkingen.

De erfbelastingen (exclusief fiscale regularisatie) dalen met 55,9 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. De raming is gebaseerd op het verwachte aantal overlijdens en de gemiddelde erfbelasting die op deze overlijdens moet betaald worden. De gemiddelde belasting per overlijden stijgt, maar neemt minder snel toe dan voorzien bij de begrotingsopmaak 2017, vandaar de neerwaartse bijstelling ten opzichte van de begrotingsopmaak.

De opbrengsten uit fiscale regularisatie worden neerwaarts bijgesteld met 75 miljoen euro en bedragen bij begrotingsaanpassing 2017 25 miljoen euro. Gelet op de vertraging die is opgetreden bij het invoeren van de regelgeving voor de niet-splitsbare bedragen (via samenwerkingsakkoord), zal voor 2017 geen volledig jaar aan regularisaties verwerkt kunnen worden. De federale overheid raamt in haar eigen begrotingscontrole 2017 een federale opbrengst van 50 miljoen euro uit de niet splitsbare bedragen. Tussen het Vlaamse gewest en de federale overheid worden de aangegeven bedragen 50/50 verdeeld. Bijgevolg is het gerechtvaardigd om voor het Vlaams Gewest een opbrengst in te schrijven van 25 miljoen euro voor 2017, zijnde de helft van wat wordt voorzien in de federale begroting.

De raming van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen is gebaseerd op de realisaties over het begrotingsjaar 2016. De ramingen houden naast de inflatie ook rekening met de beperkte negatieve effecten voor de begroting als gevolg van groener aankoopgedrag en technologische verbeteringen van het wagenpark.

Specifiek voor de belasting op de inverkeersstelling wordt de impact van de vergroening van de fiscaliteit op kruissnelheid gebracht. De raming van de verkeersbelasting houdt verder rekening met het negatief effect van de kilometerheffing op de verkeersbelasting.

Voor de raming van de kilometerheffing wordt vertrokken van de gemiddelde dagopbrengst tijdens de periode medio april tot eind december 2016. Die opbrengsten

worden doorgetrokken naar 2017 waarbij rekening wordt gehouden met weekenddagen, feestdagen en vakantieperiodes. Daarnaast wordt rekening gehouden met een volumegroei van 1,4% en vanaf 1 juli 2017 een indexering van de tarieven.

In de artikelsgewijze bespreking van de gewestbelastingen (Memorie van Toelichting) wordt dieper ingegaan op de veronderstellingen en de ramingsmethoden gehanteerd bij de individuele gewestbelastingen.

Tabel 4-8: Gewestelijke belastingen (in duizend euro)

(in duizend euro)	REA 2016	REA 2016 methode INR 2015	BO 2017	BA 2017	BA 2017 - BO 2017
Spelen en weddenschappen	38.383	38.383	43.488	42.331	-1.157
Automatische ontspanningstoestellen	23.180	23.180	28.404	28.404	-0
Openingsbelasting	75	75	0	0	0
Verkooprecht en verdeelrecht	2.129.664	2.257.552	2.222.493	2.331.135	108.642
Recht op hypotheekvestiging	167.831	175.097	165.904	177.141	11.237
Schenkbelasting	378.744	405.312	426.315	413.855	-12.460
Erfbelasting excl. Fiscale regularisaties	1.334.503	1.334.503	1.413.157	1.357.286	-55.871
Erfbelasting fiscale regularisaties		0	100.000	25.000	-75.000
Onroerende voorheffing (Vlabel)	96.920	96.920	109.014	108.953	-61
Verkeersbelasting (Vlabel)	1.049.419	1.049.419	1.053.903	1.086.370	32.467
Belasting op de inverkeerstelling (Vlabel)	224.650	224.650	232.693	231.306	-1.387
Eurovignet (Fed)	13.823	13.823	2.332	2.332	-0
Eurovignet (Vlabel)	-5.052	-5.052	0		0
Kilometerheffing	312.762	312.762	421.496	426.654	5.158
Totaal	5.764.902	5.926.623	6.219.199	6.230.767	11.568

4.5. Toegewezen ontvangsten

Aan een begrotingsfonds toegewezen of geaffecteerde ontvangsten - die niet als opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen kunnen bestempeld worden - zijn ontvangsten die voorbehouden worden voor het dekken van bepaalde, duidelijk omschreven uitgaven. De raming van de (ESR aanrekenbare) toegewezen ontvangsten voor het begrotingsjaar 2017 bedraagt 708,2 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 houdt deze raming een daling in van 37,1 miljoen euro.

De daling van de toegewezen ontvangsten bij de begrotingsaanpassing 2017 wordt hoofdzakelijk verklaard door de herraming van de ontvangsten van het Klimaatfonds (-38,1 miljoen euro).

Andere belangrijke toegewezen ontvangsten in de middelenbegroting zijn:

- de terugbetaling van salarissen en salaristoelagen in de onderwijssector;
- de inkomsten in het kader van het medisch-sociaal beleid;
- de inkomsten van het fonds voor de ondersteuning van het verkeers- en verkeersveiligheidsbeleid.

4.6. Andere ontvangsten

De andere ontvangsten zijn niet-fiscale, niet-toegewezen ontvangsten die niet kunnen bestempeld worden als enerzijds opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen, of anderzijds dotaties van instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren.

De raming van de andere (ESR aanrekenbare) ontvangsten (exclusief Lotto-middelen) voor het begrotingsjaar 2017 bedraagt 271,4 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 betekent dit een daling met 8,1 miljoen euro. De variatie in de categorie 'andere ontvangsten' wordt hoofdzakelijk verklaard door de daling van de ontvangsten uit actief schuldbeheer (-5,5 miljoen euro) en van de terugvorderingen in het kader van de dienstencheques (-3,4 miljoen euro).

4.7. Lotto-middelen

Volgens artikel 62bis van de bijzondere financieringswet krijgt elke gemeenschap een bepaald percentage van de te verdelen winst van de Nationale Loterij toegewezen. De federale ministerraad dient hiertoe de uitkeerbare winst te bepalen. De raming van de Lotto-middelen wordt in de voorliggende middelenbegroting op 30,0 miljoen euro behouden. Die raming is gebaseerd op het voorlopig winstverdelingsplan voor het dienstjaar 2016.

4.8. Te consolideren instellingen

Tabel 4-9 geeft een overzicht van de ESR ontvangsten van de Vlaamse instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren. Instellingen met aanzienlijke bedragen aan eigen ontvangsten worden hier apart vermeld.

De ESR ontvangsten van de te consolideren instellingen nemen in vergelijking met de begrotingsopmaak 2017 met 314,6 miljoen euro toe. 247,4 miljoen euro van deze toename is het gevolg van de integratie van het Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming (Zorgfonds) in het budgettaire consolidatieproces. Tot en met de begrotingsopmaak 2017 werd de impact van het Zorgfonds op het vorderingensaldo gevisualiseerd via een correctielijn in het vorderingensaldo.

Tabel 4-9: Te consolideren instellingen (in duizend euro)

	BO 2017	BA 2017	BA - BO
MINA	135.360	136.367	1.007
VIF	58.118	65.122	7.004
Loodswezen	78.262	82.617	4.355
Andere instellingen met DAB-vorm	27.643	27.982	339
VDAB	112.831	112.954	123
VRT	206.879	200.069	-6.810
Kind & Gezin	185.696	185.623	-73
VSB		247.386	247.386
VVM - De Lijn	215.249	221.049	5.800
VEB	122.199	127.908	5.709
VITO	64.133	67.588	3.455
Tunnel Liefkenshoek	59.171	63.851	4.680
VWF	66.955	63.721	-3.234
VMSW	184.092	223.945	39.853
Hogescholen en Universiteiten	908.310	943.289	34.979
Andere instellingen met andere dan DAB-vorm	619.733	590.057	-29.676
Totaal	3.044.631	3.359.528	314.897

De ESR ontvangsten van het *Minafonds* zijn in hoofdzaak afkomstig van de milieuheffingen. Deze heffingen worden geïnd door de Vlaamse openbare milieu-instellingen. Meer bepaald int OVAM de afvalstoffenheffing, VMM de waterheffingen en VLM de administratieve geldboetes in het kader van het mestactieplan.

Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 nemen de ESR ontvangsten van het Minafonds bij de begrotingsaanpassing 2017 toe met 1 miljoen euro tot 136,4 miljoen euro. Dit is het gevolg van onderstaande bijstellingen.

De totale raming van de heffing op de waterverontreiniging en de heffing op de winning van grondwater stijgt met 4,8 miljoen euro. De realisatie van 2016 lag 11 miljoen hoger dan geraamd en dit door het herstel van de economie, de samenvoeging van de bijdrage en de vergoeding en een succesvolle overstap naar de digitale aangifte. Voor 2017 worden nog gunstige effecten verwacht, maar wegens schommelingen van de heffingen bij de grootste heffingsplichtige wordt slechts een stijging van 4,8 miljoen euro meegenomen.

De ontvangsten in het kader van de materialen- en afvalstoffenheffing (60 miljoen euro) dalen met 2,1 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. De inkomsten voor de milieuheffingen worden 2,9 miljoen euro lager geraamd dan bij de begrotingsopmaak 2017. Die daling komt door het effect van de sturende heffing, waardoor er een daling is in de hoeveelheden gestort afval. De inkomsten uit het beleid rond verpakkingsafval stijgen met 0,2 miljoen euro ten gevolge van een tariefwijziging en de inkomsten uit de indirecte belastingen en heffingen stijgen met 0,6 miljoen euro.

Tot slot stijgen de geraamde ontvangsten uit de mestheffing met 0,3 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. Deze ontvangsten bedragen bij de begrotingsaanpassing 2017 2 miljoen euro en zijn gebaseerd op uit te schrijven vorderingen.

Door de oprichting van een Jachtfonds, waarin de inkomsten van de aankoop van jachtverloven en -vergunningen worden ondergebracht, wordt ongeveer 2 miljoen euro overgeheveld vanuit het Minafonds naar het nieuwe Jachtfonds.

De totale ESR ontvangsten van het *VIF* worden geraamd op 65,1 miljoen euro voor 2017, een toename met 7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. Het betreft extra ontvangsten ingevolge de verkoop van gronden, de terugbetaling door het Havenbedrijf Antwerpen van niet-aangewende voorschotten in het kader van het Havendecreet en een aantal ontvangsten in het kader van Europese subsidies.

De ESR ontvangsten bij de DAB *Loodswezen* nemen toe met 4,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. Dit ten gevolge van de beslissing van de Vlaamse Regering inzake tarifiering met impact vanaf 1 augustus 2016, een verwachte trafiekstijging en een schaalvergroting van de schepen. De totale ESR ontvangsten van de DAB *Loodswezen* worden hierdoor geraamd op 82,6 miljoen euro.

Bij de *VDAB* stijgen de totale ESR ontvangsten lichtjes (+0,1 miljoen) ten opzichte van de begrotingsopmaak. Deze bedragen nu 113 miljoen euro. Ruim de helft hiervan (61,4 miljoen) betreft ontvangsten uit opleidingen (individuele beroepsopleidingen en instapopleidingen). *VDAB* ontvangt ook 26 miljoen vanuit het Europese niveau, een daling met 3,3 miljoen. De inkomsten met betrekking tot het (hervormde) PWA stelsel worden eveneens verwacht te dalen, met 3,8 miljoen. Er wordt verder een extra inkomst van 7,5 miljoen verwacht als gevolg van de verkoop van gebouwen.

De ESR ontvangsten van de *VRT* worden bij de begrotingsaanpassing 2017 op 200,1 miljoen euro geraamd. Dit bedrag houdt een daling in van 6,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. De daling is het resultaat van een daling met 8,4 miljoen euro van de ontvangsten uit de verkoop van niet-duurzame goederen en diensten, een stijging van de dividenden en rente-ontvangsten met 1,1 miljoen euro en een stijging met 0,5 miljoen euro van de ontvangsten uit de verkoop van materieel.

De ESR ontvangsten van *Kind en Gezin* dalen met 0,1 miljoen euro tot 185,6 miljoen euro. Dit is het gevolg van een minimale daling in de ontvangsten uit de ouderbijdragen binnen de gezinsopvang.

De ESR ontvangsten van het Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming (ex-*Zorgfonds*) worden op 247,4 miljoen euro geraamd. De ledenbijdragen worden op 209,8 miljoen euro geraamd. Dit betekent een toename met 1,8 miljoen euro. De roerende inkomsten worden op 30,7 miljoen euro geraamd, een daling met 1,9 miljoen euro. Tot slot stijgen de inkomsten uit administratieve geldboetes met 1,9 miljoen euro naar 6,3 miljoen euro.

De ESR ontvangsten van de *VVM-De Lijn* worden bij begrotingsaanpassing 2017 op 221 miljoen euro begroot. De ontvangsten stijgen met 5,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017. Hiervan is 4 miljoen euro te wijten aan een prijseffect ten gevolge van de indexatie van de tarieven vanaf 1 februari 2017 en is 1,8 miljoen euro te wijten aan het hoeveelheidseffect.

De ontvangsten van het *VEB* worden geraamd op 128 miljoen euro wat een stijging betekent van 5,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. Deze stijging komt voort uit een versnelling van de groei bij de activiteit Leveringen (4,2 miljoen euro) en de opstart van de activiteit Energie-Efficiëntie (1,5 miljoen euro).

De eigen ontvangsten van het *VITO* bestaan hoofdzakelijk uit lopende contracten binnen de sector overheid (14 miljoen) en buiten de sector overheid (40,9 miljoen). Terwijl de eerste stijgen met 4 miljoen, dalen de ontvangsten uit contracten buiten de sector overheid met 3 miljoen. Ook stijgen de verwachte ontvangsten uit desinvesteringen met 1,5 miljoen euro. Ten slotte stijgen de ontvangsten vanuit de federale overheid met 0,8 miljoen euro als gevolg van de inkohiering van het belastingkrediet voor kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

De ESR ontvangsten van *Tunnel Liefkenshoek* bedragen 63,9 miljoen euro bij begrotingsaanpassing 2017. Het betreft een stijging van 4,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 omwille van een hogere trafiek en daarmee gepaard gaande hogere omzet van de tunnel.

Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 dalen de eigen ontvangsten van het *Vlaams Woningfonds* (VWF) met 3,2 miljoen euro tot 63,7 miljoen euro. Dit is het gevolg van lagere rente-ontvangsten (-3,8 miljoen euro), de verkoop van uitgewonnen woningen (+0,3 miljoen euro) en de overname van de activiteiten van de EKM Roeselare-Tielt (+0,3 miljoen euro).

De ESR ontvangsten van de *Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen* (VMSW) nemen toe met 39,9 miljoen euro tot 224 miljoen euro. Dit is het resultaat van dalende rente-ontvangsten (-14,6 miljoen euro), het terugstorten van teveel ontvangen beheersvergoeding aan de sociale huisvestingsmaatschappijen (-1,2 miljoen euro) en een correctie op de ESR matige aanrekening van FS3-tussenkomen. Deze werden tot en met de begrotingsopmaak 2017 in mindering gebracht van de rente-ontvangsten en worden bij de begrotingsaanpassing 2017 correcter weergegeven bij de ESR uitgaven. ESR ontvangsten en ESR uitgaven nemen hierdoor toe met 55,7 miljoen euro (zie ook hoofdstuk 5).

De *Universiteiten en Hogescholen* behoren vanaf 2017 tot de consolidatiekring van de Vlaamse Overheid en worden als een geheel behandeld. In totaal bedragen de ESR ontvangsten van deze instellingen 943,3 miljoen euro (een stijging van 35 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017). 316,1 miljoen euro is afkomstig van bedrijven (ondersteuning van onderzoek, kosten m.b.t. vorming en bijscholing), 324,2 miljoen euro is afkomstig van gezinnen (voornamelijk inschrijvingsgelden). Daarbij komen nog 101,6 miljoen euro van andere Belgische overheden, 74,3 miljoen euro ontvangsten van EU-instellingen en 53 miljoen euro ontvangsten van buitenlandse overheden. De overige 74,1 miljoen euro aan ontvangsten is verspreid over kleinere posten: renteopbrengsten, kosten m.b.t. vorming voor (buitenlandse) overheden en verkoop van onroerende goederen.

5. DE UITGAVENBEGROTING

5.1 Inleiding

Bij de begrotingsaanpassing 2017 nemen de geconsolideerde beleidskredieten toe met 708,6 miljoen euro en de geconsolideerde betaalkredieten met 455,7 miljoen euro. Het verschil tussen de beleids- en betaalkredieten bedraagt 567,3 miljoen euro.

Tabel 5-1: Geconsolideerde beleids- en betaalkredieten (duizend euro)

	BO 2017 (1)	BA 2017 (2)	Evolutie BA (3=2-1)
Geconsolideerde beleidskredieten	43.219.357	43.927.967	708.610
Geconsolideerde betaalkredieten	42.904.970	43.360.679	455.709
Beleid min betaal	314.387	567.288	252.901

In dit hoofdstuk over de uitgavenbegroting wordt in eerste instantie toegelicht hoe de overstap gemaakt wordt van de uitgavenkredieten zoals opgenomen in de administratieve tabel en de begrotingen van de instellingen naar de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten zoals opgenomen in Tabel 5-1.

In een volgend deel wordt het overzicht gegeven van de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein evenals de evolutie per beleidsdomein.

Het vierde en laatste deel van dit hoofdstuk beschrijft per beleidsdomein de belangrijkste evoluties per beleidsdomein.

5.2 De beleids- en betaalkredieten

5.2.1 *Beleidskredieten*

Bij de beleidskredieten van de ministeries vertrekt men vanuit de som van de vastleggingskredieten. Deze kredieten worden aangevuld met de voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, die overwegend ook in de berekening van betaalkredieten dienen doorgevoerd te worden:

- Ten eerste wordt de som van bovenstaande kredieten gezuiverd voor de kredieten die voorzien zijn voor kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), en voor aflossingen (ESR-9). Deze kredieten dienen namelijk niet te worden meegenomen in de berekening van het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap.
- Ten tweede worden de kredieten die bestemd zijn voor de te consolideren instellingen van de Vlaamse Gemeenschap uitgezuiverd. Het beleid dat met deze kredieten kan gevoerd worden, wordt verder meegenomen bij de te consolideren instellingen (zie infra).

Een laatste opmerking die dient gemaakt te worden, heeft betrekking op de ingeschreven intrestkredieten m.b.t. de uitstaande directe en indirecte schuld. Aangezien deze intrestlasten effectief dienen te worden betaald en niet eerder in beleidskredieten zijn voorzien en gezien er van het standpunt wordt vertrokken dat de definitie van de beleidskredieten zo nauw mogelijk dient aan te sluiten bij de definitie van

betaalkredieten, worden de intrestkredieten behouden in de beleidskredieten. Anderzijds is het wel zo dat er met de kredieten die voorzien zijn voor de betaling van intresten geen beleid kan gevoerd worden.

In het vorderingensaldo (zie hoofdstuk 7) wordt daarom ook gewerkt met het principe van primaire uitgaven (i.c. uitgaven excl. intresten).

Tabel 5-2: Saldi-berekening - Beleidskredieten ministeries (in duizend euro)

Beleid		BA 2017
Vastleggingskredieten (VAK)	+	40.807.584
Voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen (TO)	+	740.279
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	1.966.209
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	47.646
Toelagen aan instellingen & correcties	-	11.292.684
TOTAAL	=	28.241.324

Voor de berekening van de beleidskredieten van de te consolideren instellingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de te consolideren instellingen die in hun begroting een opsplitsing maken tussen vastleggings- en vereffeningskredieten en de andere instellingen met enkel een begroting in vereffeningskredieten.

Bij de instellingen met een opsplitsing in de begroting tussen vastleggings- en vereffeningskredieten, wordt het vastleggingskrediet (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi) genomen. De ingeschreven vastleggingskredieten bevatten in ieder geval ook de machtigingen en het vastleggingskrediet van de toelagen aan de instellingen die zijn ingeschreven in de begrotingen van de ministeries.

Voor de overige te consolideren instellingen wordt van de hypothese vertrokken dat de vastleggingskredieten gelijk zijn aan de ingeschreven vereffeningskredieten (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi). Deze vastleggingskredieten worden evenwel nog verder gecorrigeerd voor het geval er een machtiging is ingeschreven in de begrotingen van de ministeries. In dit geval wordt het verschil tussen de in de begroting van de ministeries ingeschreven machtiging en het in de begroting van de ministeries ingeschreven correlatief krediet gecorrigeerd op de totaal ingeschreven kredieten van de instelling (het correlatief krediet wordt hierbij eventueel nog verder aangevuld met eventuele toepassingen van historische begrotingssaldi).

Met betrekking tot de intrestkredieten kan dezelfde opmerking gemaakt worden als bij de ministeries.

Tabel 5-3: Saldi-berekening - Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		BA 2017
Instellingen met beleid en betaal-uitgavenzijde		
Vastleggingskredieten	+	6.237.078
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	87.163
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	40.385
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	159.836
Interne verrichtingen	-	35.215
SUBTOTAAL		5.914.479
Instellingen met enkel betaal-uitgavenzijde		
Vereffeningskredieten	+	15.797.582
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.782.346
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	1.557.827
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	197.113
Interne verrichtingen	-	1.550.931
Vastleggingsmachtigingen + Vastleggingskredieten - Correlatieve kredieten - Vereffeningskredieten	+	62.799
SUBTOTAAL	=	9.772.164
TOTAAL	=	15.686.643

In Tabel 5-4 wordt een overzicht gegeven van de totale beleidskredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotings-aanpassing 2017.

De totale beleidskredieten nemen toe met 708,6 miljoen euro, ofwel 1,6% ten opzichte van de begrotingsopmaak.

Tabel 5-4: Saldi-berekening – Totaal beleidskredieten (in duizend euro)

	BO 2017 (a)	BA 2017 (b)	(c) = (b) - (a)	%
Beleidskredieten ministeries	28.705.853	28.241.324	-464.529	-1,6%
Beleidskredieten instellingen	14.513.504	15.686.643	1.173.139	8,1%
TOTAAL	43.219.357	43.927.967	708.610	1,6%

5.2.2 Betaalkredieten

Voor de berekening van de betaalkredieten, wordt eveneens een opsplitsing gemaakt tussen betaalkredieten bij de ministeries (excl. DAB's) en betaalkredieten bij de te consolideren instellingen.

Bij de betaalkredieten vertrekt men van de sommatie van de vereffeningskredieten en de variabele kredieten.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, zoals in de berekening van het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse overheid. Zo wordt er gecorrigeerd voor

uitgaven m.b.t. kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), schuldaflossing (ESR-9) en kredieten bestemd voor te consolideren instellingen.

Er wordt geen correctie doorgevoerd voor de ingeschreven intrestkredieten.

Tabel 5-5: Saldi-berekening – Betaalkredieten ministeries (in duizend euro)

Betaal		BA 2017
Vereffeningskredieten (VEK)	+	41.024.457
Variabele kredieten (VRK)	+	774.322
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.001.057
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	46.896
Toelagen aan instellingen & correcties	-	11.626.699
TOTAAL	=	28.124.127

Voor de bepaling van de betaalkredieten van de te consolideren instellingen wordt er vertrokken van de voorziene betaalkredieten in de respectieve begrotingen van de instellingen. Hierop worden correcties doorgevoerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi.

Tabel 5-6: Saldi-berekening – Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		BA 2017
Vereffeningskredieten	+	23.090.078
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.869.609
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	1.598.549
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	397.164
Interne verrichtingen	-	2.988.204
TOTAAL	=	15.236.552

In Tabel 5-7 wordt een overzicht gegeven van de totale betaalkredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotingsaanpassing 2017.

De totale betaalkredieten nemen globaal toe met 455,7 miljoen euro, ofwel 1,1 % ten opzichte van de begrotingsopmaak.

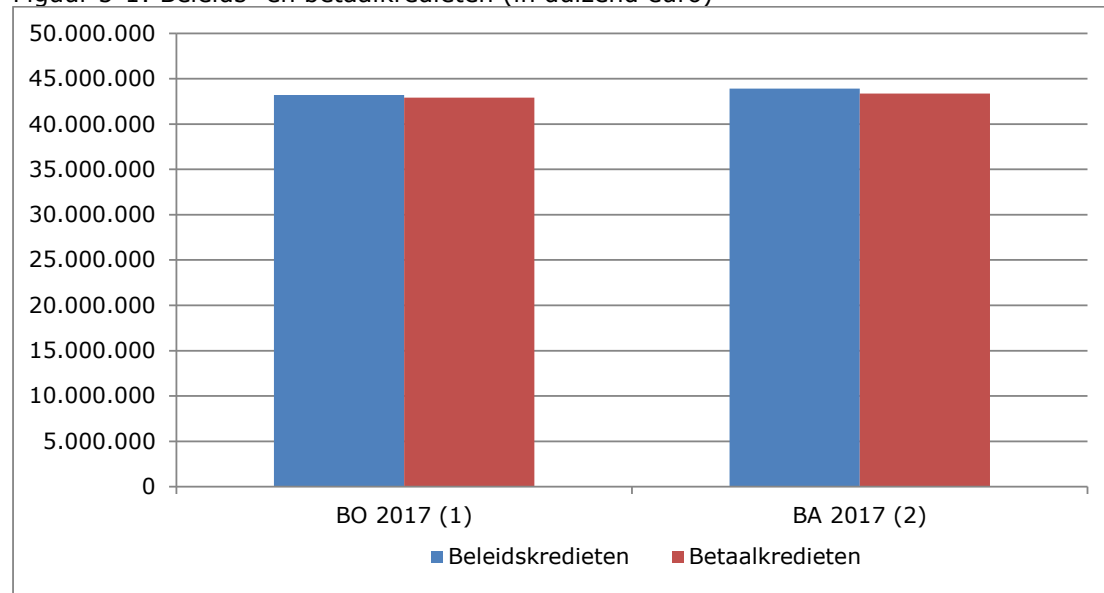
Tabel 5-7: Saldi-berekening – Totaal betaalkredieten (in duizend euro)

	BO 2017 (a)	BA 2017 (b)	(c) = (b) - (a)	%
Betaalkredieten ministeries	28.614.407	28.124.127	-490.280	-1,7%
Betaalkredieten instellingen	14.290.563	15.236.552	945.989	6,6%
TOTAAL	42.904.970	43.360.679	455.709	1,1%

5.2.3 De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten

Figuur 5-1 toont aan dat bij de begrotingsaanpassing 2017 de beleidskredieten 567,3 miljoen euro hoger liggen dan de betaalkredieten. Bij de begrotingsopmaak 2017 bedroeg dit verschil 314,4 miljoen euro. Het verschil tussen beleids- en betaalkredieten weerspiegelt de investeringsambities van de Vlaamse Regering. Bij klassiek gefinancierde investeringsprojecten is er logischerwijs sprake van de werking van een betaalkalender.

Figuur 5-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)

5.3 De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleidsdomeinen

In onderstaande Tabel 5-8, resp. Tabel 5-9 wordt de cijfermatige evolutie van de beleids-, resp. betaalkredieten begrotingsopmaak 2017 en begrotingsaanpassing 2017 per beleidsdomein weergegeven.

Tabel 5-8: Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

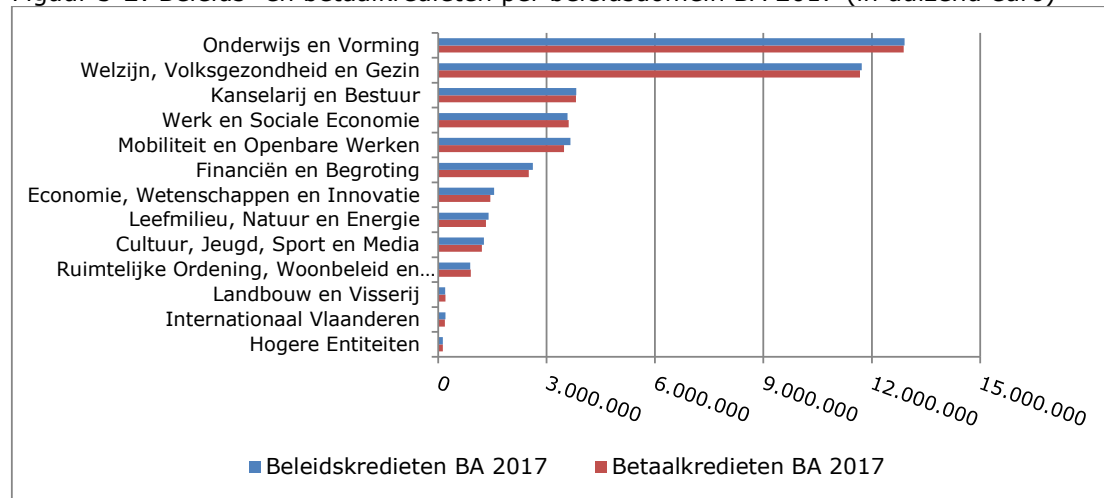
Beleidsdomein	BO 2017 (a)	BA 2017 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	129.615	129.615	0	0,0%
Financiën en Begroting	2.458.660	2.618.762	160.102	6,5%
Internationaal Vlaanderen	182.683	197.269	14.586	8,0%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.579.212	1.544.329	-34.883	-2,2%
Onderwijs en Vorming	12.824.990	12.905.390	80.400	0,6%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	11.480.852	11.723.097	242.245	2,1%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.222.414	1.264.887	42.473	3,5%
Werk en Sociale Economie	3.576.945	3.582.625	5.680	0,2%
Landbouw en Visserij	188.420	195.603	7.183	3,8%
Leefmilieu, Natuur en Energie	1.416.707	1.395.054	-21.653	-1,5%
Mobiliteit en Openbare Werken	3.559.870	3.662.327	102.457	2,9%
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	818.770	889.417	70.647	8,6%
Kanselarij en Bestuur	3.780.219	3.819.592	39.373	1,0%
TOTAAL	43.219.357	43.927.967	708.610	1,6%

Tabel 5-9: Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

Beleidsdomein	BO 2017 (a)	BA 2017 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	129.615	129.615	0	0,0%
Financiën en Begroting	2.363.134	2.505.025	141.891	6,0%
Internationaal Vlaanderen	172.574	184.391	11.817	6,8%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.486.224	1.438.673	-47.551	-3,2%
Onderwijs en Vorming	12.834.920	12.886.634	51.714	0,4%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	11.433.466	11.671.037	237.571	2,1%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.202.527	1.212.607	10.080	0,8%
Werk en Sociale Economie	3.595.127	3.609.106	13.979	0,4%
Landbouw en Visserij	189.764	200.587	10.823	5,7%
Leefmilieu, Natuur en Energie	1.374.220	1.321.319	-52.901	-3,8%
Mobiliteit en Openbare Werken	3.519.749	3.481.820	-37.929	-1,1%
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	828.427	904.854	76.427	9,2%
Kanselarij en Bestuur	3.775.223	3.815.011	39.788	1,1%
TOTAAL	42.904.970	43.360.679	455.709	1,1%

In figuur 5-2 worden de beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein weergegeven.

Figuur 5-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BA 2017 (in duizend euro)

5.4 Bespreking per beleidsdomein

In de bespreking van de uitgavenevoluitie per beleidsdomein wordt de nadruk gelegd op de evolutie van de beleidskredieten aangezien dit het best weergeeft welke beleidsintenties er genomen zijn. Tenzij anders aangegeven, wordt met de term "kredieten" verwezen naar de beleidskredieten. In de mate dat er een grote afwijking is tussen de evolutie van de beleids- en betaalkredieten, wordt dit ook weergegeven. Meestal heeft dit verschil te maken met een aanpassing van de betaalkalender of een vastlegging die niet jaarlijks gebeurt. De impact van de inflatieparameter is niet stelselmatig opgenomen in de bespreking van de beleidsdomeinen. Deze informatie is wel opgenomen per begrotingsartikel in de toelichtingen per programma van de beleidsdomeinen.

5.4.1 Financiën en Begroting

Overeenkomstig de meest recente maandvooruitzichten voor de afgevlakte gezondheidsindex zou de volgende overschrijding van de spilindex plaatsvinden in mei 2017. In 2017 zou hiervoor 194,7 miljoen euro op de indexprovisie voorzien moeten worden, wat een stijging is van 77,7 miljoen euro ten opzichte van begrotingsopmaak 2017 (waarbij werd uitgegaan van een overschrijding van de spilindex in augustus 2017).

Voor 2017 verwacht de pensioendienst voor de overheidssector (PDOS) dat de bijdragevoet aan de pool der parastatalen met 2%-punt aangroeit ten opzichte van het niveau 2016 (36%) naar 38%. De bij de begrotingsopmaak hiertoe aangelegde provisie (6,1 miljoen euro) wordt voor 5,6 miljoen euro herverdeeld naar de betrokken rechtspersonen en het saldo vloeit terug naar de algemene middelen.

Net als in de voorgaande jaren wordt de provisie van 6,3 miljoen euro voor het opvangen van de kost van de endogene groei verdeeld naar de ministeries en de agentschappen met rechtspersoonlijkheid.

Voor het opvangen van gebeurlijke onverwachte gebeurtenissen wordt bij de begrotingsaanpassing 2017 een nieuwe VAK/VEK buffer ten belope van 100 miljoen euro aangelegd.

De eenmalige kredieten voor het opvangen van de asielproblematiek die bij de BO 2017 werden ingeschreven op de provisie binnen het beleidsdomein Financiën en Begroting, worden toegewezen aan de desbetreffende begrotingsartikelen van de betrokken beleidsdomeinen. Dit impliceert een neerwaartse bijstelling van de provisie binnen FB met 34,8 miljoen euro.

De provisie voor onverdeelde beleidsruimte van 5 miljoen euro wordt geschrapt.

Vanuit het klimaatfonds wordt er 2 miljoen euro toegevoegd aan de provisie voor investeringen in het kader van het actieplan energie-efficiëntie.

Op de FFEU provisie wordt er 12,9 miljoen euro extra beleidskrediet ingeschreven als correctie op de toegekende FFEU kredieten 2015 en dalen de betaalkredieten met 2 miljoen euro.

In het kader van de 6de staatshervorming werd Vlaanderen bevoegd voor de fiscale uitgaven voor wat betreft de woonbonus en het bouwsparen, de energiebesparende investeringen, investeringen in beveiliging, restauratiewerkzaamheden aan monumenten, sociale verhuur en dienstencheques. Op basis van de meest recente raming van de FOD FIN en berekend volgens de methode van de getransactionaliseerde kas dalen de woongerelateerde fiscale uitgaven met 16,5 miljoen euro en stijgen de fiscale uitgaven met betrekking tot de dienstencheques met 20,4 miljoen euro ten opzichte van BO 2017.

Bij de begrotingsaanpassing 2017 dalen de rentekredieten met 11,2 miljoen euro tot 78,9 miljoen euro.

Ook de kosten op het rente-artikel dalen met 8,1 miljoen euro tot 8,3 miljoen euro. Dit is grotendeels het gevolg van het anders aanrekenen van de uitgifteverschillen.

Voor de uitwinning van een oude waarborg die verleend werd in het kader van economische expansie voor het dossier Van Weynsberghe wordt in 2017 3 miljoen euro ingeschreven, waar dit bij de begrotingsopmaak niet voorzien werd.

Bij Vlabeel wordt 1 miljoen bijkomend voorzien voor eenmalige moratoriumintresten.

De kredieten van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging (VFLD) worden met 31,6 miljoen euro opgetrokken waardoor het totaalbedrag voor het Rampenfonds voor 2017 uitkomt op 57,8 miljoen euro.

5.4.2 *Internationaal Vlaanderen*

De kredieten van het Departement Buitenlandse Zaken worden eenmalig verhoogd met 1 miljoen euro als bijdrage van de Vlaamse Regering aan het Consortium 12-12 ten voordele van de slachtoffers van hongersnood in Zuid-Soedan en de dreigende hongersnood in Somalië, Jemen en Nigeria. In afwachting van goedkeuring en implementatie van de begrotingsaanpassing wordt deze bijdrage tussentijds voorgefinancierd vanuit regulier krediet ontwikkelingssamenwerking. Verder wordt er eenmalig een budget van 0,18 miljoen euro voorzien ter ondersteuning van de werkzaamheden in verband met de Brexit.

Toerisme Vlaanderen voorziet een beleidskrediet van 2,6 miljoen euro voor het project 'Onthaalinfrastructuur Brussels Airport', waarvoor in 2017 1,3 miljoen euro uitgaven verwacht worden. Dit project wordt gefinancierd met de eigen kasmiddelen.

Ten slotte nemen de kredieten binnen het beleidsdomein toe met 9,5 miljoen euro door de opname van de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand in de Vlaamse begrotingsperimeter.

5.4.3 *Economie, Wetenschap en Innovatie*

De ESR-beleidsuitgaven van het Fonds voor Flankerend Economisch en Innovatiebeleid (Hermesfonds) dalen met 9 miljoen euro, dit voornamelijk ten gevolge van een herraaming van de vast te leggen kost voor Indirect Carbon Leakage (ICL) en een verschuiving van beleidsuitgaven naar andere te consolideren instellingen. De betaaluitgaven van het Hermesfonds dalen met 39,3 miljoen euro. De twee belangrijkste elementen hierin zijn een nieuwe inschatting van de betaalkalender (-35,7 miljoen euro) en een positieve bijstelling van de te vereffenen kost voor ICL (7,5 miljoen euro).

Bij het FWO fluctueert de vastleggingsmachtiging doorheen de tijd in functie van meerjaarlijkse oproepen. Bij begrotingsaanpassing is er een daling van de beleidskredieten als gevolg van het verschuiven van de vijfjaarlijkse oproep voor Big Science van 2017 naar 2018 (-18 miljoen) en van een versnelling van de vastleggingen voor wetenschappelijke onderzoeksgroepen in 2016 (-1 miljoen in 2017). Daarnaast stijgen de uitgaven aan geconsolideerde instellingen (voornamelijk universiteiten) met 11,4 miljoen euro, waardoor het beleidseffect van deze uitgaven met eenzelfde bedrag verschuift van het FWO naar deze instellingen. De consolidatie heeft een gelijkaardig effect op de betaalkredieten van het FWO, die dalen met 8,3 miljoen.

Bij het VITO stijgen de lopende uitgaven (lonen en werkingskosten) met 3,5 miljoen euro.

De beleidskredieten van Plantentuin Meise stijgen met 2 miljoen euro, enerzijds als gevolg van hogere vastleggingen met FFEU middelen in het kader van het masterplan (+0,8 miljoen) en anderzijds met betrekking tot het hefboomproject van Toerisme Vlaanderen (+1,1 miljoen).

Met toepassing van de in het ESR2010 voorziene aanrekeningsregels voor gestandaardiseerde garanties kan het verwachte krediet voor de Waarborgregeling met 4,1 miljoen euro dalen.

De uitgaven van het VEB stijgen met 6,1 miljoen euro en bestaan hoofdzakelijk uit kosten verbonden aan de leveringsactiviteit en dan meer specifiek de aankoopkosten van elektriciteit, de transport- en distributiekosten, kosten van groenestroomcertificaten en taksen & heffingen. Deze kosten worden één op één doorgerekend aan de klanten.

5.4.4 *Onderwijs en Vorming*

Om de lonen en de structurele werking van het basis-, secundair, DKO, CLB, inspectie LBV, pedagogische begeleiding en volwassenonderwijs te financieren worden de kredieten bijgesteld met 6,3 miljoen euro (lonen), -6,2 miljoen euro (fondsmiddelen) en 4,5 miljoen euro (werking):

- Lonen⁵: Bij constant beleid zouden de loonkosten in het onderwijs dalen met 15,2 miljoen euro (los van de daling op het middelenfonds), maar ten gevolge van noodzakelijke uitgaven in het kader van de asielcrisis (+14,5 miljoen euro voor NT2-onderwijzers), het invullen van het originele groeipad NT2 taalvereisten van 12,0 miljoen euro (+1,9 miljoen euro in de lonen) en een bijstelling voor nieuw

⁵ Dit betreft de kredieten op artikels FC0-1FDE2AA-WT, FC0-1FDE2AD-WT, FC0-1FDE2AG-WT, FC0-1FFE2AA-WT, FC0-1FGE2AA-WT, FC0-1FGE2AC-WT, FD0-1FFE2AC-WT.

- personeel binnen de GON-begeleiding (+5,1 miljoen euro) werd deze daling ongedaan gemaakt. De additionele GON-middelen nemen de komende jaren bovendien stelselmatig toe tot een recurrente bijstelling van 15,2 miljoen euro.
- Fondsmiddelen⁶: Op het middelenfonds van het beleidsdomein OV dalen de noodzakelijke uitgaven, op basis van de laatste ramingen, met 6,7 miljoen euro. De verwachte ontvangsten op het fonds dalen echter evenzeer, met 13,0 miljoen euro.
 - Werking⁷: conform de waarborgregeling van de lonen voor de verschuiving van leerlingen van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs is ook een waarborgregeling voor de werkingsmiddelen uitgewerkt (+1,1 miljoen euro voor buitengewoon basis en secundair), daarnaast stijgen de werkingsmiddelen leerplicht als gevolg van nieuwe gegevens met 0,7 miljoen euro. Daarnaast is er ook een bijstelling nodig van 2,6 miljoen euro voor de werking van NT2-opleidingen in het volwassenenonderwijs.

Binnen het beleidsdomein OV (excl. rechtspersonen) worden 6 miljoen euro aan ontvangsten uit het Klimaatfonds verwacht. Hiervan wordt in 2017 reeds 3 miljoen vereffend, waaronder 2,5 miljoen euro dat wordt doorgestort naar de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen. Daarnaast is er in het kader van energiezuinige investeringen in het Hoger Onderwijs, die in 2016 werden goedgekeurd en vastgelegd, een bijstelling van 1,5 miljoen euro betaalkredieten.

De kredieten van het DAB Fonds Inschrijvingsgelden CVO stijgen met 1,2 miljoen euro ten gevolge van een stijgend aantal cursisten die kunnen genieten van een vrijstelling op hun inschrijvingsgeld.

De kredieten van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) stijgen met 7,5 miljoen euro, dit ten gevolge van de aanwending van de klimaatmiddelen (deze geven AGION de mogelijkheid om in totaal voor 14 miljoen euro verbintenissen aan te gaan, waarvan er reeds 3 miljoen in 2017 zal uitbetaald worden), uitgaven in kader van de PPS Scholen van Morgen (1,3 miljoen euro) en een nieuwe evaluatie van de betaalkalender (3,2 miljoen euro).

De ESR-aanrekenbare ontvangsten wijzigen niet. De niet-ESR-uitgaven stijgen met 5 miljoen euro om in het kader van het Vlaams Zonneplan leningen toe te kennen voor het plaatsen van zonnepanelen op schoolinfrastructuur. Deze uitgaven worden gefinancierd vanuit het overgedragen saldo en zijn dus ESR-neutraal. Tot slot dient vermeld dat de investeringsmachtiging voor AGION in 2017 werd verhoogd met 4,1 miljoen euro als gevolg van de bijstelling van het positieve effect van de BTW-verlaging.

De beleidskredieten van het Gemeenschapsonderwijs (GO!) stijgen met 16,9 miljoen euro, dit ten gevolge van de klimaatmiddelen die het GO! in 2017 ontvangt (4 miljoen euro) en de geraamde noodzakelijke investeringsvastleggingen. Hierin is inbegrepen een verhoging van de investeringsmachtiging met 1,9 miljoen ingevolge bijstelling van het positieve effect van de BTW-verlaging. De betaalkredieten stijgen met 3,3 miljoen euro ten gevolge van een gedeeltelijke vereffening van vastleggingen op de klimaatmiddelen (1 miljoen euro) en een nieuwe evaluatie van de betaalkalender van lopende investeringen (2,1 miljoen euro). De eigen ontvangsten van het GO! stijgen wel met 3 miljoen euro, waardoor de additionele impact op het vorderingensaldo beperkt blijft tot 0,1 miljoen euro.

⁶ Dit betreft ontvangsten op artikel FC0-9FDETAG-OW, FD0-9FFETAC-OW, FC0-9FFETAA-OW en uitgaven op artikel FC0-1FDE4AG-WT, FD0-1FFE4AC-WT, FC0-1FDE4AG-WT.

⁷ Dit betreft uitgaven op artikels FC0-1FDE2AB-WT, FC0-1FDE2AC-WT, FC0-1FDE2AE-WT, FC0-1FDE2AF-WT, FC0-1FDE2AH-WT, FC0-1FFE2AB-WT, FC0-1FGE2AB-WT, FC0-1FGE2AD-WT, FD0-1FFE2AD-WT.

Bij de universiteiten en hogescholen is er een toename van de kredieten met ongeveer 39,5 miljoen euro.

5.4.5 *Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*

De apparaatskredieten van het departement WVG worden verhoogd met 0,5 miljoen euro om IT-investeringen te dekken (nieuw beleid).

Binnen het Fonds Jongerenwelzijn wordt er 6,7 miljoen euro extra voorzien voor de residentiële buffercapaciteit, de versterking begeleid zelfstandig wonen en de residentiële capaciteit in cofinanciering met Fedasil. Dit bedrag wordt overgeheveld vanuit de provisie asiel die eerder werd aangelegd.

De kredieten voor het thuis- en ouderenzorgbeleid nemen bij ongewijzigd beleid af met 22 miljoen euro als gevolg van verschillende evoluties. Het krediet ter financiering van de woonzorgcentra daalt met 16,1 miljoen euro, wat voornamelijk te wijten is aan een vertraagde opstart van het aantal woongelegenheden in overeenstemming met de erkenningskalender en de lagere bezettingsgraad. Daarnaast wordt de zero based raming van de uitgaven sociaal akkoord van het zorgpersoneel in de ouderenzorg met 6,2 miljoen euro naar beneden bijgesteld.

We zien de uitgaven voor mobiliteitshulpmiddelen toenemen met 8,8 miljoen euro in het kader van het protocol dat werd afgesloten met RIZIV, waardoor de mobiliteitshulpmiddelen tot eind 2018 door het RIZIV en via de ziekenfondsen aan de verstrekkers worden uitbetaald. Conform de conceptnota zal er een hervorming van het hulpmiddelenbeleid worden uitgewerkt die onder andere budgettaire efficiëntiewinsten moet mogelijk maken. De hervorming zal ingaan in 2019 omdat het protocol met het RIZIV pas afloopt in 2018.

De belangrijkste reden voor de toename van de kredieten in dit beleidsdomein is de opname van de Vlaamse Sociale Bescherming (ex-Zorgfonds) in de Vlaamse begrotingsperimeter. Hierdoor nemen de kredieten toe met 247,4 miljoen euro.

Daarnaast nemen de uitgaven van de Vlaamse Sociale Bescherming ook toe met 7,7 miljoen euro door de stijgende uitgaven in de component Vlaamse zorgverzekering, wat voornamelijk te wijten is aan een hoger dan voorzien stijgingspercentage (4,16% i.p.v. 3%) in de mantel- en thuiszorg. Ten slotte is er binnen deze instelling nog een overdracht van 10,3 miljoen euro naar het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH).

Binnen het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) wordt er, in het kader van de ziekenhuisfinanciering, 6,7 miljoen euro extra voorzien voor de implementatie van het strategisch forfait. Verder wordt er 7 miljoen euro aan beleidskredieten ingeschreven in uitvoering van het Vlaamse Klimaatplan. Ten slotte wordt de investeringsmachtiging van de alternatieve financiering eenmalig verlaagd met 2 miljoen euro ter compensatie van investeringen door het Fonds Jongerenwelzijn.

De geraamde uit te betalen gezinsbijslag daalt met 18,1 miljoen euro. Gelet op de uitvoering 2016 daalt ook de voorziene enveloppe betaal- en beheerskosten met 3,3 miljoen euro. Deze wordt overgeheveld naar Kind en Gezin (2,4 miljoen euro) en de Vlaamse Sociale Bescherming (0,9 miljoen euro) om de ICT-uitgaven ter voorbereiding van de overgehevelde bevoegdheden zesde staatshervorming bijkomend te financieren. Daarbovenop heeft de ontwikkeling van dit ICT-platform in 2016 een eenmalige vertraging opgelopen waardoor Kind en Gezin 1,5 miljoen euro aan uitgaven noodgedwongen heeft moeten doorschuiven naar 2017.

Op basis van de afgesproken doelgroepen voor het basisondersteuningsbudget (BOB) is het budget voor het BOB dat bij begrotingsopmaak voorzien werd 10,3 miljoen euro te

hoog ingeschat. Deze middelen worden toegevoegd aan het uitbreidingsbeleid van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) in het kader van de opstart van de persoonsvolgende financiering.

5.4.6 *Cultuur, Jeugd, Sport en Media*

Wat betreft het nieuw beleid wordt een recurrente bijstelling van 0,7 miljoen euro toegekend voor het uitvoeren van het internationale luik van het Kunstendecreet, de aankoop van hedendaagse kunstwerken en het vereffenen van de hogere kost van het leenrecht. Ook wordt er een eenmalige bijstelling van 1,8 miljoen euro toegekend voor een aantal dringende projecten of onvermijdelijke kosten, waaronder de verhuis van de kunstcollectie van de Vlaamse Overheid naar een nieuw depot en de ICT-kosten m.b.t. de invoer van de geregementeerde boekenprijs.

Naast de bijstellingen voor nieuw beleid worden in totaal 0,3 miljoen euro aan betaalkredieten toegevoegd om aangegane verbintenissen te vereffenen.

De beleidskredieten van het Fonds voor Culturele Infrastructuur (FoCI) verhogen met 13,2 miljoen euro, dit op basis van de klimaatmiddelen die FoCI in 2017 ontvangt (3 miljoen euro), een additionele opname van beleidskredieten die in het kader van het vroegere FFEU werden overgedragen en een eenmalige bijstelling van 2 miljoen euro om nieuw beleid aan te gaan. De betaalkredieten van het FoCI stijgen met 1,4 miljoen euro, dit ten gevolge van een nieuwe inschatting van de betaalkalender, een gedeeltelijke vereffening van de vastleggingen op klimaatmiddelen (0,2 miljoen euro) en de bijstelling van 2 miljoen euro voor nieuw beleid.

De kredieten van het Museum voor Hedendaagse Kunst (MuHKA) stijgen met 1,1 miljoen. Deze kredieten worden intern gecompenseerd bij de beleidsdomeinen Cultuur en Toerisme Vlaanderen en dienen voor renovatie-investeringen.

Bij het Agentschap Sport Vlaanderen stijgen de beleidskredieten met 21 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van het inzetten van geruiterde middelen voor het globaal sportinfrastructuurplan en voor centra Sport Vlaanderen. De stijging van de betaalkredieten blijft deze ronde beperkt tot 2,9 miljoen euro.

Bij de begrotingsaanpassing 2017 nemen de beleidskredieten van de Vlaamse Radio en Televisie (VRT) met 2,6 miljoen euro af. De investeringsuitgaven worden met 4,8 miljoen naar beneden bijgesteld (waaronder 2,4 miljoen voor de geplande nieuwbouw), terwijl de lopende uitgaven met 2,2 miljoen worden opgetrokken.

Net zoals bij de begrotingsopmaak 2017 worden bij de huidige begrotingsronde de kredieten van het Mediafonds – een aparte fondswerking binnen het VAF – opnieuw met 1 miljoen euro verhoogd. De verhoging is het gevolg van de overdracht van het excedent aan inkomsten uit commerciële communicatie van de VRT.

5.4.7 *Werk en Sociale Economie*

In september 2016 werd het nieuw Vlaams Zorgkrediet opgestart. Sindsdien is er geen instroom meer mogelijk in het oude stelsel van loopbaanonderbreking. Als gevolg van deze verandering werd er in 2016 wel een sterkere instroom in het oude stelsel waargenomen dan verwacht bij de begrotingsopmaak. Deze instroom leidt tot een stijging van de beleids- en betaaluitgaven met 12,2 miljoen euro in 2017.

Op basis van de uitvoeringscijfers 2016 blijkt een stijging van het aantal uitbetaalde dienstencheques met 4,4% ten opzichte van het jaar ervoor. Voor de berekening van de kredieten bij begrotingsaanpassing 2017 werd vertrokken van de realisatiecijfers van

2016 en werd daarop een groei van 4,4% toegepast. Dit leidt tot een daling van het voorziene krediet voor dienstencheques met 23,5 miljoen euro.

De uitgaven voor de werkhervattingstoeslag stijgen met 4,6 miljoen euro en worden zo gelijkgesteld aan de gerealiseerde uitgaven voor deze maatregel in 2016. Voor de Vlaamse Ondersteuningspremie wordt een stijging van de beleids- en betaalkredieten van 3,1 miljoen euro voorzien, terwijl de uitgaven voor landingsbanen dalen met 0,82 miljoen ten opzichte van de begrotingsopmaak.

Voor de jongerenbonus wordt op basis van geactualiseerde ramingen uitgegaan van een stijging van de kredieten met 1,7 miljoen euro.

Voor Vlaamse cofinanciering aan ESF-projecten wordt 3,85 miljoen euro extra betaalkredieten voorzien.

De beleidskredieten voor investeringen van de VDAB, die fluctueren over de tijd, dalen met 4,5 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. Dit heeft geen effect op de betaalkredieten. Er wordt bij de VDAB ook een stijging met 2 miljoen euro voorzien vanuit de asielprovisie en een stijging van 2,7 miljoen voor opleidingsmaatregelen die zullen worden gefinancierd in het kader van de kilometerheffing.

Er wordt 5,9 miljoen euro aan beleidsruimte vrijgemaakt (eenmalig nieuw beleid) voor de organisatie van een nieuwe investeringsoproep bij de maatwerkbedrijven.

Binnen de sociale inschakelingseconomie (SINE) worden de kredieten naar aanleiding van de lagere realisatiecijfers voor 2015 en 2016 verminderd met 2 miljoen euro.

5.4.8 *Landbouw en Visserij*

De beleidskredieten van het VLIF stijgen met 3,8 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van een toename met 3,6 miljoen euro in het kader van de broeikasgasemissiereductie (klimaatmiddelen).

De betaalkredieten van het VLIF stijgen met 8 miljoen euro als gevolg van een actualisering van de betaalkalender voor de steun aan land- en tuinbouwers alsook omwille van betalingen naar aanleiding van de maatregelen voor broeikasgasemissiereductie.

Doordat het EV ILVO een aantal nieuwe EU-projecten heeft binnengehaald, nemen de ontvangsten toe met 4,2 miljoen euro die aanleiding geven tot een toename van de beleidskredieten met 3,5 miljoen euro.

5.4.9 *Leefmilieu, Natuur en Energie*

Naar aanleiding van de afsluiting van het intra-Belgisch Klimaatakkoord worden de middelen uit de Belgische veiling van emissierechten overgemaakt aan het Klimaatfonds. De inkomsten van het Klimaatfonds worden bij begrotingsaanpassing 38,1 miljoen euro lager geraamd dan bij de begrotingsopmaak 2017. Die daling is te wijten aan een gedaalde CO₂-prijs op de ETS-markt.

Vanuit het Klimaatfonds worden de uitgaven voor het intern klimaatbeleid, internationale klimaatfinanciering en de financiering van de Indirect Carbon Leakage betaald. In het kader van het engagement om 300 miljoen euro te investeren deze legislatuur in intern klimaatbeleid en 24 miljoen euro in internationale klimaatfinanciering wordt dit jaar een beleidskrediet van 92,2 miljoen euro voorzien. Voor Indirect Carbon Leakage wordt een bedrag van 39,4 miljoen euro voorzien. De totale betaalkredieten zijn respectievelijk 42,5 miljoen euro en 39,4 miljoen euro. De uitbetaling van deze middelen zitten verspreid overheen de verschillende betrokken beleidsdomeinen.

In het kader van de oprichting van het Jachtfonds, waarin de inkomsten van de aankoop van jachtverloven en –vergunningen worden ondergebracht, wordt reeds 2 miljoen euro overgeheveld naar het Agentschap Natuur en Bos om vervolgens in het nieuw op te richten fonds te worden geplaatst. Door de oprichting van een Jachtfonds kunnen de middelen worden aangewend ten bate van het beleid inzake jacht in de ruime zin, met medezeggenschap van de jachtsector.

Als nieuwe beleidsmaatregel wordt in 2017 1,7 miljoen euro voorzien voor het stimuleren van projecten “circulaire economie” bij de steden en de gemeenten. Met de extra middelen kunnen gemeenten worden ondersteund met de nodige expertise om innovatieve projecten uit te werken en kunnen concrete proefprojecten en –tuinen worden opgericht.

Er wordt dit jaar eveneens 7,5 miljoen euro vrijgemaakt in het kader van het afbouwbeleid asbest. In 2014 heeft de Vlaamse Regering haar goedkeuring gegeven aan een versneld afbouwbeleid asbest tegen 2040. Met de voorziene 7,5 miljoen euro zal in de eerste fase de nadruk liggen op de asbestverwijdering bij de scholen.

De betoelaging van de drinkwatermaatschappijen vanuit het Minafonds bedraagt 2,3 miljoen euro meer ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017 ingevolge de Aquafinfactuur.

Op het Minafonds leidt de actualisatie van de betaalkalender ook tot een daling van de betaalkredieten met 17,6 miljoen euro. Het gaat voornamelijk om de betaalkredieten voor het integraal waterbeleid (- 9,1 miljoen euro).

Met het oog op het wegwerken van de drempels inzake hernieuwbare energie wordt er 3 miljoen euro extra uitgetrokken (eenmalig nieuw beleid).

5.4.10 Mobiliteit en Openbare Werken

Uitvoering gevend aan de wens van het Rekenhof wordt de uitgavenprovisie gekoppeld aan de km-heffing bij MOW ingeschreven. De provisie bedraagt bij begrotingsaanpassing 2017 59 miljoen euro, wat een stijging is van 4,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2017.

De beleidskredieten van het Verkeersveiligheidsfonds stijgen met 6,5 miljoen euro bij begrotingsaanpassing 2017. Deze uitgaven zijn nodig in het kader van het digitaliseren van de flitspalen en de uitbreiding van trajectcontroles.

In 2017 zullen de hoofdwerken Oosterweel starten met Linkeroever. In totaal is voor 33,7 miljoen euro opgenomen voor de hoofdwerken tegenover 80,2 miljoen euro voorzien bij de begrotingsopmaak. Aangezien de werken in het 4e kwartaal van 2017 zullen starten, zal de budgettaire impact voor 2017 beperkter zijn dan initieel ingeschat. Deze uitgaven met betrekking tot de hoofdwerken worden buiten de begrotingsnormering gehouden. Reeds opgestarte projecten zoals Ijzerlaan, Groot Schijn en verplaatsing nutsleidingen zullen verdergezet worden.

De beleidskredieten van De Vlaamse Waterweg stijgen met 20 miljoen euro. Voor de helft gaat het om de aanwending van FFEU-kredieten voor de vernieuwing van de Theunisbrug over het Albertkanaal in Antwerpen. Daarnaast gaat het voornamelijk om een compensatie van 5,4 miljoen euro vanuit Waterwegen en Zeekanaal voor de overdracht van personeelskredieten in het kader van de fusie. De betaalkredieten van de Vlaamse Waterweg evolueren 6,5 miljoen euro minder snel, onder meer omdat de toename van de FFEU-kredieten zich nog niet volledig doorzet in de betaalkredieten.

De beleidskredieten van Waterwegen en Zeekanaal stijgen met 6 miljoen euro. Het gaat om een stijging door aanwending van 7 miljoen euro FFEU-kredieten voor het project de Driefonteinenbrug te Sint-Pieters-Leeuw en aansluitende wegenis (Kanaal naar Charleroi). Daarnaast is er ook een stijging van 2,6 miljoen euro door recuperatie van eigen ontvangsten in 2016 die in 2017 worden omgezet in beleidskredieten. Zoals hiervoor reeds aangegeven, wordt een krediet van 5,4 miljoen euro gecompenseerd naar De Vlaamse Waterweg voor personeelskredieten in het kader van de fusie en zijn er nog enkele bijstellingen ten belope van 1,4 miljoen euro zoals energiekosten, pool der parastatalen, endogene groei en indexatie. De betaalkredieten nemen toe met 6,5 miljoen euro, voornamelijk door een verhoging ervan in het kader van het project Seine-Schelde.

De beleidskredieten van De Lijn nemen toe met 95 miljoen euro. Het actualiseren van de parameters in de indexeringsmechanismen voor brandstoffen, elektrische energie, exploitanten en leerlingenvervoer resulteert in een toename van de uitgaven van De Lijn met 15,0 miljoen euro. Daarnaast wordt er eenmalig krediet ingeschreven in de begroting van De Lijn afkomstig van uit het verleden overgedragen kredieten, namelijk 56,3 miljoen euro voor de trams. Dit aangezien de voorziene bestelling van de trams van 2016 doorgeschoven is naar 2017. Tot slot wordt in de begroting van De Lijn ook een beleidskrediet van 12,5 miljoen euro afkomstig vanuit het Klimaatfonds opgenomen. De betaalkredieten van De Lijn stijgen met 17,1 miljoen euro, voornamelijk omwille van het actualiseren van de parameters in de indexeringsmechanismen.

Tot slot wordt er eenmalig 7 miljoen euro bijkomende middelen voorzien voor het uitvoeren van herstelwerkzaamheden in het kader van de zeewering na de superstorm Dieter.

5.4.11 Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

De verhoogde instroom aan erkende vluchtelingen zet binnen het VMSW druk op het budget met betrekking tot de huursubsidies. In het kader van de begrotingsaanpassing 2017 werden de budgettaire noden geactualiseerd wat resulteerde in 2,1 miljoen euro aan bijkomende beleids- en betaalkredieten.

Voor de reguliere kredieten met betrekking tot o.a. de huursubsidies en -premies wordt 5,7 miljoen euro van de bij begrotingsopmaak en -aanpassing 2017 toegekende nieuwe beleidsruimte ingezet. Deze nieuwe beleidsruimte wordt verder nog ingezet voor bijkomende ondersteuning aan intergemeentelijke samenwerkingsprojecten lokaal woonbeleid (1,1 miljoen euro) en het sociaal verhuuraanbod (7 miljoen euro, waarvan 5 miljoen euro nieuw beleid naar aanleiding van deze begrotingsaanpassing) waarbij laatstgenoemde uitgaven transiteren via de VMSW.

Nog bij de VMSW dalen de uitgaven inzake de verwervingssubsidies (SV) en de premies rationeel energieverbruik (REG) met respectievelijk 0,8 en 2,5 miljoen euro. In uitvoering van het Vlaams Klimaatplan kan de VMSW voor 20 miljoen euro extra aan verbintenissen aangaan, waarvoor er 18 miljoen euro extra uitgaven toegevoegd worden aan de begroting. Verder worden er correcties toegepast op de ESR-matige verwerking van renteswaps enerzijds en FS3-tussenkomen anderzijds.

De FS3-tussenkomen werden tot en met de begrotingsopmaak 2017 in mindering gebracht van de rente-ontvangsten. Deze worden bij de begrotingsaanpassing 2017 correcter weergegeven bij de ESR-uitgaven. ESR-ontvangsten en ESR-uitgaven nemen hierdoor toe met 55 miljoen euro.

Ten slotte wordt de leningsmachtiging van de VMSW voor het toekennen van bulletleningen met volledige rentetussenkomen verlaagd met 5 miljoen euro. Ten gevolge van de schrapping van de ondersteuning voor sociale koopwoningen kan deze renteloze

prefinanciering immers enkel nog aangewend worden voor gronden waarop sociale huurwoningen gerealiseerd zullen worden. Dit heeft geen ESR-impact.

Aan de kredieten van Onroerend Erfgoed wordt eenmalig een budget van 1 miljoen euro toegevoegd zodat het reeds lopende IT-project van het agentschap (onder meer de nieuwe inventaris-tool) volledig afgewerkt kan worden. Daarnaast wordt er 0,5 miljoen euro aan eenmalige kredieten toegevoegd om een aantal eenmalige uitgaven te financieren, waaronder de eenmalige opstartkosten van het Participatiefonds Vlaanderen voor de uitrol van de erfgoedleningen (onder andere een IT-tool), de eenmalige verhuiskosten van de Kogge te Antwerpen (die omwille van werken moet verhuizen naar een andere locatie) en een digitale portfolio goede restauratievoorbeelden. De beschikbaarheid van deze bijkomende eenmalige middelen laat toe om 0,5 miljoen euro aan reguliere middelen vrij te maken voor het toekennen van premies.

5.4.12 Kanselarij en Bestuur

De uitgaven van het Vlaams Brusselfonds stijgen met 0,9 miljoen euro betaalkredieten om aangegane verbintenissen te kunnen vereffenen.

De herverdeling van de eenmalige provisie asielcrisis leidt tot een toename van 14,9 miljoen euro. Het gaat om 11,5 miljoen euro voor inburgeringstrajecten en begeleiding naar Nederlands dat gaat naar het Agentschap Integratie en Inburgering (II) en 3,4 miljoen euro naar de stedelijke Agentschappen II (Antwerpen/Gent) en aan het Huis van het Nederlands vzw (Brussel).

Daarnaast wordt er eenmalig 0,4 miljoen euro nieuw beleid voorzien voor taaltesten inburgering.

Gedurende drie jaar wordt het programma Vlaanderen Radicaal Digitaal - digitalisering van de Vlaamse overheid ondersteund met een jaarlijks hefboombudget van 10 miljoen euro. Voor de uitbetaling van de projectoproepen die werden gelanceerd in 2015, 2016 en 2017 wordt 4 miljoen euro betaalkrediet extra voorzien, voornamelijk voor de realisatie van de projecten die zijn vastgelegd in 2016: het burgerloket, het e-loket voor ondernemingen en het project organisaties slim subsidiëren.

Ten gevolge van het sterk stijgende inwonersaantal van de stad Leuven werd de categorie van de bijzondere financiering van het Gemeentefonds gecreëerd om te voorzien in de bijkomende financiering van de stad. Hiervoor wordt 6,7 miljoen euro beleids- en betaalkredieten extra voorzien binnen de begroting van het Agentschap Binnenlands Bestuur.

De actieplannen 'gebouwenportfolio Het Facilitair Bedrijf' en 'Mobiliteit Vlaamse Overheid' moeten bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen uit het Vlaams klimaat- en energiepact, in het kader daarvan wordt er 12,2 miljoen euro beleidskredieten vanuit het Klimaatfonds toegevoegd aan de kredieten van het Facilitair Bedrijf. Dit leidt tot een toename van de betaalkredieten met 8,7 miljoen euro, namelijk 1,4 miljoen euro voor het actieplan mobiliteit en 7,3 miljoen euro voor het actieplan gebouwenportfolio.

2,7 miljoen euro kan worden toegevoegd aan het begrotingsfonds Onroerende Goederen van het Facilitair Bedrijf ingevolge een herinschatting van de geplande valorisaties. Daarnaast wordt er langs uitgavenzijde 2,2 miljoen euro minder uitgegeven op dit fonds.

In het kader van het Masterplan Waterbouwkundig labo werd er bij de begrotingsopmaak 2017 2,6 miljoen euro beleids- en betaalkredieten toegevoegd aan de kredieten van het Facilitair Bedrijf. Omwille van bijkomend studiewerk nodig als gevolg van een aanpassing in het KB Arbeidsplaatsen zullen de uitgestelde uitgaven 2017, ten bedrage van 2,6 miljoen euro, later worden voorzien.

Ten gevolge van o.a. de heraanbesteding voor het talentluik van het project Personeelpunt, is er een neerwaartse bijstelling van 2,1 miljoen euro beleidskredieten en 3,2 miljoen euro betaalkredieten in de uitgaven van de DAB Overheidspersoneel.

Aan het nieuwe Investeringsfonds voor lokale besturen, dat de middelen van 3 subsidiestromen (m.n. de stadsvernieuwingsprojecten, grootstedenbeleid en Plattelandsfonds) heeft gebundeld, wordt 1,5 miljoen euro betaalkredieten toegevoegd om aangegane verbintenissen te vereffenen. Daarnaast wordt er bijkomend 1,5 miljoen euro beleids- en betaalkredieten voorzien voor stadsprojecten.

5.4.13 *Hogere Entiteiten*

De kredieten binnen dit beleidsdomein wijzigen niet.

6 ESR-CORRECTIES

Om tot een vorderingensaldo te komen dat conform is met de ESR 2010 verordening moeten er een aantal correcties op het vorderingensaldo van de Vlaamse gemeenschap uitgevoerd worden.

Een eerste categorie van correcties betreft correcties die betrekking hebben op instellingen die deel uitmaken van de overheidsperimeter.

Een tweede categorie betreft een aantal PPS-constructies en alternatieve financieringsprojecten die het INR heeft geherklasseerd in het licht van het verstrengd Europees begrotingstoezicht en de invoering van het ESR 2010.

De wijzigingen ten opzichte van de begroting 2016 voor twee categorieën van correcties worden hieronder individueel beschreven.

6.1 ESR-correcties met betrekking tot de overheidsperimeter

Naar aanleiding van de EDP-notificatie (Excessive Deficit Procedure of procedure bij buitensporige tekorten) van april 2017 wijzigde de sectorclassificatie van het **Vlaams Agentschap voor Sociale Bescherming (ex-Zorgfonds)** van sociale zekerheid (S1314) naar deelstaatoverheid (S1312).

Gelet op deze gewijzigde sectorindeling wordt het VSB nu volledig meegeconsolideerd met de Vlaamse overheid en moet er geen ESR-correctie meer doorgevoerd worden.

6.2 ESR-correcties in het kader van het Verstrengd Europees begrotingstoezicht

Naar aanleiding van de EDP-notificatie van april 2017 werd de projectvennootschap NV **Scholen van Morgen** (SvM) ingedeeld in de Vlaamse overheidsperimeter (S1312).

Voor de consolidatie van de DBFM SvM werden de gebouwde scholen als overheidsactief beschouwd en wogen de bouwuitgaven in functie van de voortgang der werken op het vorderingensaldo.

Daarnaast werd op de beschikbaarheidsvergoedingen een ESR-correctie toegepast voor het gedeelte kapitaalcomponent. De investeringen (kapitaaluitgaven voor de scholenbouw) waren immers al aangerekend op het ESR vorderingensaldo op het moment van het bouwen van de scholen. In afspraak met het INR werd de kapitaalcomponent berekend door de investeringskosten door 30 (= economische levensduur) te delen.

Na toepassing van deze ESR-correctie bekwamen we een proxy van de jaarlijks ESR-matig aan te rekenen componenten (financieringslasten, onderhoud,) van de beschikbaarheidsvergoedingen.

Ingevolge de volledige consolidatie van de DBFM SvM (maar terugbetaling kapitaal via de lening verloopt progressief ipv lineair) moeten de werkelijke inkomsten en uitgaven in rekening gebracht worden. Door de lineaire benadering van de kapitaalkosten voor de consolidatie van de DBFM SvM werd de ESR impact getemperd (maar minder degressief gemaakt). De werkelijke financieringslasten in hoofde van de DBFM SvM zijn hoger dan de benadering via de lineaire afschrijving.

Anderzijds worden de intercalaire intresten door de consolidatie van SvM aangerekend op het moment dat ze verschuldigd zijn en niet bij oplevering zoals in de situatie voor consolidatie. Dit gewijzigde aanrekeningsmoment heeft een positief effect.

Per saldo bedraagt de ESR-impact (boven de via Agion betoelaagde beschikbaarheidsvergoedingen) van het project Scholen van Morgen na de consolidatie van de projectvennootschap 132,5 miljoen euro wat 43,7 miljoen euro meer is dan bij de begrotingsopmaak. Van deze extra ESR-impact is 7,2 miljoen euro te wijten aan de consolidatie van de DBFM-vennootschap SvM.

Naar aanleiding van de evaluatie van de werking van het fiduciair beheer door de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) wordt het **rollend fonds** afgeschaft. De hierbij horende rekening-courant van de Vlaamse overheid bij PMV zal aangezuiverd worden vanop de reguliere kredieten op de EWI-begroting. De ESR-correctie kan derhalve geschrapt worden

Voor de financiering van de infrastructuur en de medisch-technische diensten van de ziekenhuizen, de zogenaamde onderdelen **A1 en A3** van het Budget Financiële Middelen (BFM), werd een update gemaakt van de ESR-aanrekenbare uitgaven in functie van het INR advies hieromtrent met betrekking tot de uitvoeringscijfers 2016. De extra ESR impact van 0,4 miljoen euro situeert zich vooral in een gewijzigde verwerking van de toestelfinanciering.

Naar aanleiding van de verkoop eind 2016 door PMV van haar participatie in Meander NV (**VAC Brussel**) wordt er in 2017 nog een bedrag ontvangen van 4 miljoen euro (een zogenaamde earn out betaling).

Met betrekking tot het PPS project Brabo II heeft het INR zeer recentelijk geoordeeld dat het project niet in de overheidsrekening (als investering als vast actief) moet worden aangerekend waardoor de **provisie ESR-correctie** van 26,3 miljoen euro die bij de begrotingsopmaak 2017 werd voorzien, vervalt.

7 HET VORDERINGENSALDO

7.1 Vorderingsaldo

Tabel 7-1 toont de berekening van het vorderingsaldo voor de Vlaamse overheid. In tegenstelling tot vorige jaren bestaat de tabel niet meer uit een afzonderlijke berekening van het vorderingsaldo van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) enerzijds en van de te consolideren instellingen anderzijds, maar worden de ESR ontvangsten resp. ESR uitgaven van de ministeries en de te consolideren instellingen gegroepeerd teneinde één globaal vorderingsaldo te berekenen.

Tabel 7-1: Samenvattende tabel vorderingsaldo (duizend euro)

	BO2017	BA 2017	Delta
Geconsolideerde ESR ontvangsten (1)	41.816.887	42.301.461	484.574
Geconsolideerde primaire ESR uitgaven (2)	42.503.175	42.966.367	463.192
Geconsolideerd primair saldo (3 = 1-2)	-686.288	-664.906	21.382
Onderbenutting (4)	662.042	690.643	28.601
Geconsolideerd primair ESR saldo na onderbenutting (5 = 3+4)	-24.246	25.737	49.983
Rente-uitgaven (6)	401.795	394.312	-7.483
ESR-correcties (7)	310.229	297.321	-12.908
Gecorrigeerd vorderingsaldo (8=5-6+7)	-115.812	-71.253	44.559
Buiten begrotingsdoelstelling: Bouwkost Oosterweel linkeroever + A1/A3 niet aangevraagde provisionele bedragen (9)	120.220	73.717	-46.503
Saldo na correcties aftoetsing begrotingsdoelstelling (10=8+9)	4.408	2.464	-1.944
Begrotingsdoelstelling	0	0	0
Verschil met begrotingsdoelstelling	4.408	2.464	-1.944

Het vorderingsaldo van de Vlaamse overheid na verrekening van de verwachte onderbenutting en toevoeging van de ESR-correcties bedraagt -71,25 miljoen euro.

In de aftoetsing van dit vorderingsaldo aan de begrotingsdoelstelling worden in voorliggende begroting 2 elementen buiten beschouwing gehouden.

Vooreerst zijn er de bouwkosten van de Oosterweelverbinding: in 2017 worden hiervoor 33,7 miljoen euro aan uitgaven in de begroting voorzien. Gelet op het achterliggende terugverdienmodel, het strategisch belang van deze investering en het feit dat het een exceptioneel grote en eenmalige uitgave voor de Vlaamse overheid betreft, die niet inpasbaar is zonder komende jaren andere noodzakelijke investeringen in het gedrang te brengen, heeft de Vlaamse Regering beslist deze bouwuitgaven bij het aftoetsen van de begrotingsdoelstelling buiten beschouwing te laten.

Naast de Oosterweelverbinding wordt de Vlaamse Regering geconfronteerd met de specifieke problematiek van de federale regelgeving inzake investeringssubsidies voor ziekenhuisinfrastructuur. Concreet verwacht de Vlaamse Regering 40 miljoen euro aan ziekenhuisinvesteringen in de begroting te moeten opnemen. Het betreft hier ziekenhuizen die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht werden gebouwd. Omtrent deze problematiek is reeds overleg opgestart met de federale regering.

Het vorderingensaldo in het kader van de evenwichtsdoelstelling (gecorrigeerd vorderingensaldo excl. bouwkost Oosterweel linkeroever en A1/A3 niet-aangevraagde provisionele bedragen) wijzigt nauwelijks naar aanleiding van de begrotingsaanpassing: van een positief saldo van 4.408k euro naar 2.464k euro. De Vlaamse Regering sluit af met een begroting in evenwicht.

7.2 ESR-ontvangsten

Tabel 7-2: Van ontvangstenkredieten naar ESR ontvangsten (duizend euro)

	BO 2017	BA 2017	Delta
Ontvangsten algemene begroting (1)	38.938.841	39.135.858	197.017
Leningen (2)	750	750	0
Deelnemingen en kredietverleningen (3)	129.487	125.738	-3.749
Toelagen van instellingen (4)	36.348	67.437	31.089
ESR ontvangsten algemene begroting (5=1-2-3-4)	38.772.256	38.941.933	169.677
Ontvangsten instellingen (6)	21.555.255	23.090.078	1.534.823
Leningen (7)	2.763.442	2.736.366	-27.076
Deelnemingen en kredietverleningen (8)	1.172.036	1.145.658	-26.378
Toelagen van Vlaamse ministeries en instellingen (9)	11.189.561	11.859.190	669.629
Interne verrichtingen (10)	3.385.585	3.989.336	603.751
ESR ontvangsten instellingen (11=6-7-8-9-10)	3.044.631	3.359.528	314.897
Geconsolideerde ESR ontvangsten (12=5+11)	41.816.887	42.301.461	484.574

Tabel 7-2 toont de ESR-ontvangsten van de Vlaamse overheid als de som van de ESR ontvangsten van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (5) en deze van de te consolideren instellingen (11). Deze bedragen 38,9 + 3,4 = 42,3 miljard euro.

De ontvangsten van de ministeries (excl. DAB's) zijn de totale ontvangsten (1) uit de algemene middelenbegroting. Om tot de ESR ontvangsten van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (5) te komen, worden hierop een aantal correcties aangebracht. Vooreerst worden ontvangsten in het kader van kredietverleningen en deelnemingen (ESR-code 8) (3) geneutraliseerd. Hetzelfde gebeurt met opname van leningen (ESR-code 9) (2). Het berekenen van een vorderingensaldo op geconsolideerde basis impliceert dat de financiële stromen komende van de entiteiten die tot de overheidsperimeter behoren moeten geneutraliseerd worden. Vandaar dat de ontvangsten worden verminderd met de toelagen afkomstig van de te consolideren instellingen (4).

Om tot de ESR ontvangsten van de instellingen te komen wordt, naast de hierboven beschreven correcties voor deelnemingen en kredietverleningen (code 8) (8) en overheidsschuld (code 9) (7) en het neutraliseren van de financiële stromen van de ministeries en de te consolideren instellingen (9), het overgedragen saldo van een vorig begrotingsjaar en de opnames uit het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen) (10).

7.3 Primaire ESR-uitgaven

Tabel 7-3: Van uitgavenkredieten naar geconsolideerde primaire uitgaven (duizend euro)

	BO 2017	BA 2017	Delta
Uitgaven algemene begroting (1)	41.866.200	41.798.779	-67.421
Deelnemingen en kredietverleningen (2)	2.256.740	2.001.057	-255.683
Toelagen aan instellingen (3)	10.849.803	11.526.699	676.896
Aflossingen schuld (4)	45.250	46.896	1.646
VEK buffer (5)	100.000	100.000	0
Rente-uitgaven (6)	93.471	82.271	-11.200
primaire ESR uitgaven algemene begroting (7=1-2-3-4-5-6)	28.520.936	28.041.856	-479.080
Uitgaven instellingen (8)	21.555.255	23.090.078	1.534.823
Aflossingen (9)	1.194.859	1.598.549	403.690
Deelnemingen en kredietverleningen (10)	2.930.850	2.869.609	-61.241
Toelagen aan Vlaamse ministeries en instellingen (11)	372.061	397.164	25.103
Interne verrichtingen (12)	2.766.922	2.988.204	221.282
Rente-uitgaven (13)	308.324	312.041	3.717
Primaire ESR-uitgaven instellingen (14=8-9- 10-11-12-13)	13.982.239	14.924.511	942.272
Geconsolideerde primaire ESR uitgaven (15=7+14)	42.503.175	42.966.367	463.192

Tabel 7-3 toont de primaire ESR uitgaven van de Vlaamse overheid (15) als de som van de ESR uitgaven van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (7) en deze van de te consolideren instellingen (14) en bedraagt 28 + 14,9 ofwel 43 miljard euro.

Voor de uitgaven van de ministeries (excl. DAB's) worden de totale vereffeningskredieten genomen uit de administratieve uitgaventabel. Deze worden berekend als de som van de VEK's en de VRK's en bedragen samen 41,8 miljard euro (zie tabel pag. 54).

Om de overgang naar de ESR-uitgaven te maken worden dezelfde correcties toegepast als aan ontvangstenzijde: deelnemingen en kredietverleningen (code 8) (2), schuldaflossing (code 9) (4) en de financiële stromen aan de te consolideren Vlaamse instellingen (3) worden geneutraliseerd.

Tevens wordt de VEK-buffer (5) ten belope van 100 miljoen euro niet meegerekend bij de berekening van het vorderingensaldo. Het Rekendecreet laat momenteel niet toe om overschrijvingen te doen van het ene naar het andere beleidsdomein. De VEK-buffer biedt een technische oplossing om eventuele overschotten aan betaalkredieten in het ene beleidsdomein te herverdelen richting beleidsdomeinen met een tekort aan betaalkredieten. Per saldo heeft de VEK-buffer dus geen impact op het ESR-vorderingensaldo en kan deze geneutraliseerd worden.

Tot slot wordt een correctie gemaakt voor de rente-uitgaven (6) om de primaire ESR-uitgaven van de ministeries te bekomen.

Om de primaire ESR uitgaven van de instellingen (15) te berekenen, worden- met uitzuivering van de correctie voor de VEK-buffer- gelijkaardige correcties toegepast als bij de ministeries en worden tevens het over te dragen saldo naar een volgend begrotingsjaar en de toevoegingen aan het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen) (12).

7.4 Onderbenutting

Voor de onderbenutting gaan we - zoals gebruikelijk - uit van het gemiddelde van de geobserveerde onderbenuttingspercentages van de laatste 2 jaren (i.c. begrotingsjaren 2015 en 2016) waarbij we enkele correcties toepassen voor eenmalige factoren die de onderbenutting voor deze jaren hebben beïnvloed.

De onderbenutting 2015 - zoals gerapporteerd in de voorlopige uitvoeringscijfers op 15 februari 2016 - bedroeg 353 miljoen euro of 0,92% van de ingeschreven betaalkredieten voor 2015.

In deze cijfers is de onderbenutting op de bevoegdheden die zijn overgekomen in het kader van de 6de Staatshervorming (SHV) - en waarvoor de uitvoering nog door de instellingen van sociale zekerheid wordt verzorgd - van 57,4 miljoen euro geïncorporeerd. Omwille van de hoge graad van onzekerheid en volatiliteit die gepaard gaat met deze uitvoeringscijfers, zuiveren we de onderbenutting op de kredieten voor bevoegdheden 6de Staatshervorming in eerste instantie uit deze berekening.

Deze onderbenutting excl. de bevoegdheden 6de SHV werd echter vertekend door een aantal eenmalige factoren.

Eenzijds werd de onderbenutting in 2015 beperkt opgekrikt door het niet aanwenden van de provisie werk ten belope van 9,7 miljoen euro, maar anderzijds werd de onderbenutting aangetast door eenmalige overaanwending bij enkele instellingen die actief zijn op het gebied van overheidsinvesteringen (Hermes, IMEC, NV Mijnen) voor een bedrag van 70,5 miljoen euro.

Indien we deze factoren filteren uit de vastgestelde onderbenutting 2015 dan bekomen we een gecorrigeerde onderbenutting in 2015 van 356,3 miljoen euro ($=353 - 57,4 - 9,7 + 70,5$) of 1,26 % van de ESR betaalkredieten (excl. 6de SHV) in 2015.

De onderbenutting 2016 - zoals gerapporteerd in de voorlopige uitvoeringscijfers op 15 februari 2017 - bedroeg 744,8 miljoen euro of 1,85% van de ingeschreven betaalkredieten 2016 waarvan 53,1 miljoen euro onderbenutting op de bevoegdheden die zijn overgekomen in het kader van de 6de SHV. Ook voor 2016 wordt deze onderbenutting in eerste instantie eruit gefilterd.

Zoals elk jaar worden de uitvoeringscijfers (excl. de bevoegdheden 6de SHV) vertekend door een aantal eenmalige factoren die we tevens uitzuiveren.

Eenzijds werd de onderbenutting in 2016 eenmalig opgekrikt door het niet aanwenden van kredieten bij enkele instellingen die actief zijn op het gebied van overheidsinvesteringen (VIF en BAM) voor een bedrag van 70 miljoen euro, 128,4 miljoen euro bij het Energiefonds te wijten aan een tijdelijke mismatch tussen ESR-ontvangsten en uitgaven en het niet aanwenden van 12,6 miljoen euro op de eenmalige provisie met asielkredieten.

Anderzijds werd de onderbenutting in 2016 eenmalig voor 79 miljoen euro aangetast door eenmalige kredietoverschrijdingen bij het Hermesfonds (39 miljoen euro voor ICL), VAPH (20 miljoen euro afrekening vorige dienstjaren) en een extra subsidie aan LSM (20 miljoen euro).

Indien we deze factoren filteren uit de vastgestelde onderbenutting 2016 dan bekomen we een gecorrigeerde onderbenutting in 2016 van 559,7 miljoen euro ($=744,8 - 53,1 - 70 - 128,4 + 79$) of 1,84 % van de ESR- betaalkredieten (excl 6de SHV) in 2016.

Het gemiddelde van deze gecorrigeerde onderbenuttingspercentages namelijk 1,55% ($=1,26 + 1,84$)/2 wordt toegepast op de geraamde primaire uitgaven 2017, exclusief de kredieten voor bevoegdheden die overkomen in het kader van de 6de staatshervorming of 31,5 miljard euro, om de verwachte onderbenutting bij de begrotingsaanpassing 2017 te bekomen. $31,5 \text{ miljard euro} \times 1,55\% = 488,8 \text{ miljoen euro}$.

Gelet op de onderbenutting die zowel in 2015 als in 2016 werd vastgesteld bij de universiteiten en hogescholen en gelet op de onderbenutting in 2015 en 2016 op de

kredieten ter financiering van de bevoegdheden die werden overgedragen in het kader van de 6de Staatshervorming, trekken we de onderbenutting zoals in 2016 op met 90 miljoen euro naar 578,8 miljoen euro.

Net zoals in 2016 kan verwacht worden dat het effect van de consolidatie van de hogescholen en universiteiten op het ESR-vorderingensaldo in 2017 neutraal is.

Omwille van de volledige consolidatie van de begrotingen van de universiteiten en hogescholen in voorliggende begroting 2017 wordt de onderbenuttingshypothese bijkomend opgetrokken met 111,9 miljoen euro ten opzichte van 2016.

7.5 ESR-correcties

Voor de ESR-correcties verwijzen we naar hoofdstuk 6 van de Algemene toelichting.

7.6 Sensitiviteitsanalyse

In het middelenhoofdstuk is reeds verwezen naar de sensitiviteit van de ontvangsten (Tabel 4-6)

Hieronder wordt kort ook de gevoeligheid van de ontvangsten en uitgaven voor een wijziging in de intrestvoeten geïllustreerd.

Hierbij wordt het effect weergegeven van een lineaire stijging van de rentecurve met 100 basispunten (1%). Voor 2017 zou deze stijging een budgettaire meerkost betekenen van 16,43 miljoen euro. Door de stijging van de rentecurve gedurende de periode 2017-2019 zou de impact 59,55 miljoen euro bedragen in 2019.

Tabel 7-4: wijziging rentecurve met 1% (duizend euro)

2017	2018	2019
16.430,3	36.455,3	59.546,4

7.7 Tabel Vorderingsaldo

Het vorderingensaldo van de Vlaamse overheid na verrekening van de verwachte onderbenutting ten belope van 578,8 miljoen euro en toevoeging van de ESR-correcties ten belope van 307,5 miljoen euro bedraagt -71,3 miljoen euro.

Het vorderingensaldo in het kader van de evenwichtsdoelstelling (gecorrigeerd vorderingensaldo excl. Bouwkost Oosterweel linkeroever en A1/A3 niet-aangevraagde provisionele bedragen) bedraagt 2,3 miljoen euro waardoor de Vlaamse Regering afsluit met een begroting in evenwicht.

Tabel 7-5: vorderingensaldo

	BO 2017	BA 2017	BA-BO
Ontvangsten algemene begroting	38.938.841	39.135.858	197.017
Leningen	750	750	0
Deelnemingen en kredietverleningen	129.487	125.738	-3.749
Toelagen van instellingen	36.348	67.437	31.089
ESR ontvangsten algemene begroting (1)	38.772.256	38.941.933	169.677
Ontvangsten Instellingen	21.555.255	23.090.078	1.534.823
Leningen	2.763.442	2.736.366	-27.076
Deelnemingen en kredietverleningen	1.172.036	1.145.658	-26.378
Toelagen van Vlaamse ministeries en instellingen	11.189.561	11.859.190	669.629
Interne verrichtingen	3.385.585	3.989.336	603.751
ESR ontvangsten instellingen (2)	3.044.631	3.359.528	314.897
Geconsolideerde ESR ontvangsten (3=1+2)	41.816.887	42.301.461	484.574
Uitgaven algemene begroting	41.866.200	41.798.779	-67.421
Deelnemingen en kredietverleningen	2.256.740	2.001.057	-255.683
Toelagen aan instellingen	10.849.803	11.526.699	676.896
Aflossingen schuld	45.250	46.896	1.646
VEK buffer	100.000	100.000	0
Rente-uitgaven	93.471	82.271	-11.200
Primaire ESR uitgaven algemene begroting (4)	28.520.936	28.041.856	344.238
Uitgaven Instellingen	21.555.255	23.090.078	1.534.823
Aflossingen	1.194.859	1.598.549	403.690
Deelnemingen en kredietverleningen	2.930.850	2.869.609	-61.241
Toelagen aan Vlaamse ministeries en instellingen	372.061	397.164	25.103
Interne verrichtingen	2.766.922	2.988.204	221.282
Rente-uitgaven	308.324	312.041	3.717
Primaire ESR uitgaven Instellingen (5)	13.982.239	14.924.511	942.272
Geconsolideerde primaire ESR uitgaven (6=5+4)	42.503.175	42.966.367	1.286.510
Geconsolideerd primair ESR-saldo (7=3-6)	-686.288	-664.906	-801.936
Onderbenutting Hogescholen en Universiteiten	122.559	111.893	-10.666
Onderbenutting overige	539.483	578.750	39.267
Onderbenutting (8)	662.042	690.643	28.601
Geconsolideerd primair ESR saldo na onderbenutting (9=7+8)	-24.246	25.737	49.983
Rente-uitgaven (10)	401.795	394.312	-7.483
Geconsolideerd ESR saldo na onderbenutting (11=9+10)	-426.041	-368.575	57.466
Correctie Zorgfonds (t.o.v. toelage)	-578	0	578

Correctie FWO	-10.214	-10.214	0
ESR correcties perimeter en aanrekeningstijdstip (12)	-10.792	-10.214	578
Voorziene bouwuitgaven binnen DBFM Scholen van Morgen	-88.709	-132.457	-43.748
Herclassificatie alternatieve financiering VIPA	89.514	89.514	0
Viapass	1.467	1.467	0
rollend fonds PMV	-346	0	346
positieve correctie Amoras	4.700	4.700	0
De Lijn Stelplaats Tongeren	168	168	0
De Lijn Stelplaatsen Cluster II	-3.264	-3.264	0
Brabo 1	1.276	1.276	0
Livan	2.742	2.742	0
VIA-invest (Zaventem, N-Z Kempen, R4)	4.392	4.392	0
UZ Gent	50.512	50.512	0
Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3	276.671	276.275	-396
Effect niet aangevraagde provisionele bedragen A1/A3 m.b.t. investeringen vóór 2016	-40.000	-40.000	0
Sluis Terneuzen	48.210	48.210	0
VAC Brussel	0	4.000	4.000
Provisie ESR-correcties	-26.312	0	26.312
ESR correcties verstrengd Europees begrotingstoezicht (13)	321.021	307.535	-13.486
Vorderingensaldo (14=11+12+13)	-115.812	-71.253	44.559
Bouwkost Oosterweel (incl. rente)	80.220	33.717	-46.503
A1/A3 (niet aangevraagde provisionele bedragen m.b.t. investeringen vóór 2016)	40.000	40.000	0
Correcties voor aftoetsing begrotingdoelstelling (15)	120.220	73.717	-46.503
Saldo na correcties aftoetsing begrotingsdoelstelling (16=14+15)	4.408	2.464	-1.944
Begrotingsdoelstelling	0	0	0
Verschil met begrotingsdoelstelling	4.408	2.464	-1.944

8 HET FINANCIËEL BEHEER

8.1 De geconsolideerde schuld: inleiding

In overeenstemming met het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) wordt de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid samengesteld. Het INR heeft haar laatste lijst van de te consolideren instellingen meegedeeld naar aanleiding van de EDP-notificatie van september 2016. Van de EDP-notificatie van april 2017 is nog maar enkel een voorlopige lijst beschikbaar. Met de belangrijkste consolidatie op deze lijst - namelijk de DBFM Scholen van Morgen - werd al rekening gehouden bij de berekening van de geconsolideerde schuld. Van de instellingen die op deze lijst voorkomen, worden de "financiële schulden" hieronder weergegeven (zie tabel 8-6).

Samen met de directe en indirecte schuld van de Vlaamse ministeries (incl. zichtrekening) vormen de financiële en overige schulden van al deze rechtspersonen en geconsolideerde alternatief gefinancierde investeringsschema's de geconsolideerde bruto-schuld. Eventuele beleggingen worden niet van de uitstaande bruto-schuld afgetrokken.

Op geconsolideerd niveau worden de leningen die zijn aangegaan tussen entiteiten binnen de consolidatieperimeter evenwel niet meegerekend. Dergelijke leningen zijn omwille van deze reden onmiddellijk afgetrokken van de schuld van de desbetreffende instellingen.

De geraamde geconsolideerde schuld bedraagt eind 2016 23,8 miljard euro.

8.2 Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017

De evolutie van de bruto-geconsolideerde schuld is vooreerst afhankelijk van het begrotingssaldo. Het effect op de schuld hiervan kan best worden ingeschat via het verwachte saldo in ESR-termen op de geconsolideerde begroting. De evolutie van de schuld wordt verder ook beïnvloed door de evolutie van de ontvangsten en uitgaven inzake kredietverleningen en participaties (esr-8).

8.2.1 Het begrotingssaldo in ESR-termen

In 2017 wordt – rekening houdende met de bouwkosten voor Oosterweel en rekening houdende met de nog ESR-matig aan te rekenen subsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die voor de bevoegdheidsoverdracht zijn gebouwd – een beperkt ESR-matig tekort van 71 miljoen euro ingeschat.

Daar er van uitgegaan wordt dat de NV BAM het tekort van 33,7 miljoen euro als gevolg van de bouwkost van Oosterweel uit haar kasreserves zal betalen, wordt met dit tekort geen rekening gehouden in de berekening van de geconsolideerde schuld. Wel wordt rekening gehouden met de aflossing van de bestaande schuld van 16 miljoen euro. Ook het saldo aan esr-9 ontvangsten en uitgaven bij Arkimedes fonds I en Domus Flandria wordt verrekend.

De nog ESR-matig aan te rekenen subsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die voor de bevoegdheidsoverdracht zijn gebouwd, worden toegevoegd aan de overgenomen schuld.

8.2.2 Kredietverleningen en participaties in 2017

Ook het saldo van de kredietverleningen en participaties bepaalt mee de evolutie van de geconsolideerde schuld. Aan de hand van de hiervoor in de begroting ingeschreven budgetten worden de kasuitgaven en -ontvangsten van de kapitaalparticipaties van de Vlaamse overheid ingeschat.

De belangrijkste ESR-8 ontvangst van het ministerie was in het verleden de terugbetaling door KBC van de hen verleende steun in 2009. Eind 2015 heeft KBC de volledige steun terugbetaald waardoor in 2017 de voorziene esr-8 ontvangsten van de ministeries beperkt zijn tot 126 miljoen euro.

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte telt het kaseffect en hiervoor zijn de vereffeningskredieten van belang. Voor de algemene ESR-8 budgetten van het huidige jaar wordt in de begrotingsaanpassing 2017 voor 109 miljoen euro aan vereffeningskredieten ingeschreven. Dit bedrag werd geraamd aan de hand van de betaalkalenders in de beslissingen van de Vlaamse Regering, aangepast aan de reeds uitgevoerde betalingen en nieuwe inzichten. De belangrijkste zijn voor Fidimec (30 miljoen euro investering waarvan er 24 miljoen euro volstort dient te worden in 2017) en de herbestemming van de in het verleden toegekende SOFI-middelen richting PMV en IMEC waarvan in 2017 het wettelijk volstort minimum van 25% dient volstort te worden (5,8 miljoen euro). Daarnaast zijn er nog enkele andere ESR-8 uitgaven verspreid over de verschillende beleidsdomeinen. In totaal wordt er voor 2017 109 miljoen euro aan ESR-8 vereffeningskredieten ingeschreven bij de ministeries. In dit bedrag zitten de doorstortingen aan VMSW en VWF van de directe financiering door het Vlaams Gewest niet vervat daar deze schuldopnames verwerkt werden op de lijn van de ESR-9 ontvangsten van deze rechtspersonen. Ook de doorstorting aan School Invest zit hierin niet vervat daar de bouwkosten voor de DBFM scholen van morgen reeds verwerkt zitten in het ESR-resultaat.

Ook met het saldo aan ESR-9 verrichtingen die in de ministeriebegroting zijn opgenomen dient rekening gehouden te worden. De ESR-9 ontvangsten en uitgaven bedragen respectievelijk 750 duizend euro en 47 miljoen euro waarvan de belangrijkste de terugbetalingen aan de federale thesaurie in het kader van de vroegere FRGE-leningen betreft.

Bij de rechtspersonen zijn nog 396 miljoen euro aan ESR-8 ontvangsten en 617 miljoen euro aan ESR-8 uitgaven ingeschreven voor 2017. Om dubbeltellingen te vermijden (want werd reeds meegenomen op de lijnen ivm de directe financiering en het ESR-resultaat) wordt in dit cijfer geen rekening gehouden met de ESR-8 bewegingen bij VMSW, VWF en School Invest.

Tot slot worden de ESR-9 ontvangsten (= schuldopnames) en uitgaven (= aflossingen van schulden) van VMSW en VWF respectievelijk geraamd op 2,1 miljard euro en 1,3 miljard euro in 2017.

Tabel 8-1: Ingeschreven ESR-8 en ESR-9 ontvangsten en –uitgaven bij BO 2017 en BA 2017 (in duizend euro)

Deelnemingen en kredietverleningen	BO 2017	BA 2017
Ministeries		
ESR-8 ontvangsten ministeries	129.487	125.738
ESR-8 vereffeningskredieten ministeries	-167.343	-109.433
ESR-9 ontvangsten ministeries		-750
ESR-9 uitgaven ministeries		46.896
Vlaamse Rechtspersonen		
ESR-8 ontvangsten rechtspersonen	439.041	396.081
ESR-8 uitgaven rechtspersonen	-600.148	-616.724
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	-2.182.323	-2.148.000
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	920.775	1.341.274
Saldo	-1.460.511	-964.918

8.2.3 Samenvatting

In 2017 wordt een toename van de geconsolideerde schuld verwacht als gevolg van het saldo aan esr-8 verrichtingen en de mogelijke bijkomende schuld van de ziekenhuisinfrastructuur. In het kader van de interfederale werkgroep wordt bekeken of die schuld niet beter in kaart gebracht kan worden via de boekhoudingen van de ziekenhuizen. Samengevat wordt er tegen eind 2017 een verdere toename van de geconsolideerde schuld verwacht met 939 miljoen euro.

Tabel 8-2: Geraamde evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017 (in duizend euro)

	BO 2017	BA 2017
ESR-resultaat	4.408	2.464
ESR-8 ontvangsten ministeries	129.487	125.738
ESR-8 uitgaven ministeries	-167.343	-109.433
ESR-9 ontvangsten ministeries		-750
ESR-9 uitgaven ministeries		46.896
ESR-8 ontvangsten rechtspersonen	439.041	396.081
ESR-8 uitgaven rechtspersonen	-600.148	-616.724
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	-2.182.323	-2.148.000
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	920.775	1.341.274
Ziekenhuisinfrastructuur	-40.000	-40.000
BAM (aflossing bestaande schuld)		16.098
Arkimedes fonds I: saldo esr-9		51.595
Domus Flandria: saldo esr-9		-4.289
Netto schuldtoename	-1.496.103	-939.050

8.3 Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2017 van de Vlaamse ministeries

In 2017 zijn er enkele kleinere vervaldagen voor de overgenomen leningen van de Gemeentelijke Holding (2,4 miljoen euro) en Vismijn Oostende (213 duizend euro).

Wanneer we geen rekening houden met de directe rechtstreekse financieringen geven onderstaande tabellen de bruto-financieringsbehoeften voor 2017 van de Vlaamse ministeries weer. Daarnaast wordt ook een analyse gemaakt van de netto-schuldevolutie van VMSW, VWF en School Invest.

Tabel 8-3: Financieringsbehoefte ministeries BO 2017 en BA 2017 zonder directe financieringen (in duizend euro)

Ministerie	BO 2017	BA 2017
Aflossing schuld ministerie	2.796	2.796
Aflossingen BCP	0	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	7.048	-5.372
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht	345.821	334.858
Saldo esr-8 ministeries	37.856	-16.305
Saldo esr-9 ministeries		-46.146
Saldo esr-8 CFO-leden	87.747	85.969
Kasoverschotten + beleggingen	0	0
Totaal	481.268	355.800
Aflossingen	2.796	2.796
Netto schuldtoename	478.472	353.004

Tabel 8-4: Netto schuldtoename in 2017 van VMSW, VWF en School Invest (in duizend euro)

VMSW	BO 2017	BA 2017
Nieuwe schulden (ministerie)	1.306.687	1.000.000
Nieuwe kortlopende schulden (andere dan ministerie)	522.636	945.000
Aflossing schuld ministerie	70.142	62.013
Aflossingen LT schuld (vroegere gewaarborgde schuld)	223.012	223.056
Aflossing KT-schuld	472.064	900.000
Netto schuldtoename	1.064.105	759.931

VWF	BO 2017	BA 2017
Nieuwe schulden ministerie	350.000	200.000
Nieuwe schulden FS3	3.000	3.000
Aflossing schuld ministerie	9.990	9.990
Aflossing LT schuld (vroegere gewaARBorgde schuld)	145.567	146.215
Netto schuldtoename	197.443	46.795

School Invest	BO 2017	BA 2017
Nieuwe schulden	432.710	442.823
Aflossingen van schulden	20.478	6.473
Netto schuldtoename	412.232	436.350

Vanaf midden 2015 neemt de Vlaamse overheid de rechtstreekse financiering op zich van de sociale huisvestingsmaatschappijen VMSW en VWF. Voor 2017 wordt netto 938 miljoen euro voorzien voor VMSW en 190 miljoen euro voor VWF. Hierin zitten de aflossingen van deze nieuwe schulden vevat. Bij de opnames wordt een zo goed mogelijke match gezocht met de leningsbehoefte van deze instellingen en dit in een meerjarig perspectief.

Voor de overname van de langetermijnfinanciering van de DBFM Scholen van Morgen door de NV School Invest wordt in een totale directe financiering voorzien van 442 miljoen euro in 2017 via obligaties uitgegeven via het X/N- vereffeningstelsel (192 miljoen euro) en via het BCP-programma (250 miljoen euro extra op korte termijn tegenover 2016, ofwel in totaal 500 miljoen euro). Wanneer rekening gehouden wordt met de aflossingen van deze nieuwe schulden bekomt men een netto-schuldtoename van 436 miljoen euro die aldus rechtstreeks gefund zal worden door de Vlaamse overheid in 2017.

Bovenvermelde opnames laten de directe schuld stijgen terwijl de schulden van de desbetreffende instellingen dalen met de terugbetaling van hun bestaande portefeuille van (gewaARBorgde) schulden (zie verder tabel 1-6).

Samengevat geeft onderstaande tabel de bruto-financieringsbehoeften van de ministeries voor 2017 weer en dit rekening houdende met deze directe financieringen.

Samengevat komt dit neer op een totale financieringsbehoefte in 2017 van 1,9 miljard euro.

Tabel 8-5: Financieringsbehoefte ministerie BO 2017 en BA 2017 (in duizend euro)

	BO 2017	BA 2017
Aflossing schuld ministerie	2.796	2.796
Aflossingen BCP	0	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	7.048	-5.372
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht	345.821	334.858
Saldo esr-8 ministeries	37.856	-16.305
Saldo esr-9 ministeries		-46.146
Saldo esr-8 CFO-leden	87.747	85.969
Kasoverschotten + beleggingen	0	0
Herfinanciering VIPA	0	0
Herfinanciering VMSW	1.236.545	937.987
Herfinanciering VWF	340.010	190.010
Financiering Schoolinvest	412.232	436.350
Totaal	2.470.055	1.920.147
Aflossingen	2.796	2.796
Netto schuldtoename	2.467.259	1.917.351

8.4 Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2016 en 2017 per entiteit

In onderstaande tabel wordt tot slot een vergelijking gemaakt tussen de reële situatie van de geconsolideerde schuld eind 2016 en de bij BO en BA 2017 verwachte geconsolideerde schuld eind 2017. Daar het INR haar EDP-notificatie van april 2017 eerstdaags zal neerleggen betreffen het nog voorlopige schuld cijfers 2016 die nog licht kunnen wijzigen.

Tabel 8-6: Evolutie van de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid opgedeeld per entiteit (in duizend euro)

	REA 2016	BO 2017	BA 2017
Directe schuld MVG incl. negatieve stand zichtrekening	4.624.366	7.826.759	6.541.717
Indirecte schuld MVG	1.592	1.391	1.391
Negatieve stand C.F.O. te consolideren V.O.I.'s	0	0	0
ex-FRGE	50.320	10.985	50.320
Vlaams openbare instellingen (CFO)			
Agentschap Sport Vlaanderen	1.475	1.641	1.475
De Scheepvaart	3.060	22.273	3.060
EV ILVO	3.524	0	3.524
FIT	598	1.726	598
FJW	0	19.151	0
FoCI	0	1.513	0
Grondfonds	0	41	0

Hermesfonds	0	40.521	0
IWT	0	42.316	0
Kind en Gezin	964	1.180	964
Kunsthuis	3.776	0	3.776
Pendelfonds	0	0	0
Syntra Vlaanderen	0	3.969	0
Toerisme Vlaanderen	0	3.222	0
VAPH	0	18.366	0
VDAB	0	53.081	0
VFL	0	750	0
VITO	0	2.062	0
VLM	0	97.017	0
VRT	0	8.254	0
VVM De Lijn	171.300	150.170	171.300
andere < 100 k euro	0	15	0
Instellingen geherklasseerd voor 2014 en niet behorend tot CFO			
BAM	136.830	120.175	120.732
VLIR	0	5.027	0
VLAM	0	1.699	0
VLIZ	0	632	0
VIB	5.400	7.830	5.400
FWO	0	161.003	0
Muntpunt	0	332	0
Lijninvest	0	370	0
andere < 100 k euro	0	86	0
Saldo Gesubsidieerd vrij onderwijs			
Nationaal Waarborgfonds	61.260	24.935	61.260
Agion (systeem 1/1/89 - 30/09/89)	6.600	5.770	6.600
Agion (systeem vanaf 30/09/89)	313.300	334.886	313.300
Universiteiten en hogescholen	460.550	305.089	460.550
Parlement	0	1.100	0
Amoras	54.930	50.230	50.230
Nieuw in 2014 (herklassificatie INR maart)			
PMV	0	9.193	0
PMV Re Vinci	5.530	5.072	5.530
Lak Invest	22.601	21.651	22.601
Wandelaar Invest	67.808	77.300	67.808
Arkimedes Management	0	0	0
Novovil	0	1.000	0
VPM	30.000	30.000	30.000
Diestsepoort	0	0	0
andere < 100 k euro	100	71	100
Nieuw in 2014 (herklassificatie INR september)			
VMSW	6.282.503	5.958.223	6.104.447
VWF	2.842.660	2.699.274	2.699.445
VIPA	1.760.224	1.670.713	1.670.710
EKM's	590.590	614.896	587.771
Arkimedes fonds I	49.686	0	0
H.W.P.	3.220	4.000	3.220

Brustem Industriepark	0	0	0
Terra Energy Holding	0	0	0
iVentures	0	0	0
Site kanaal	255	349	255
Tunnel Liefkenshoek	0	28.097	0
Domus Flandria	5.509	198	9.798
Iminds	0	6.383	0
Greenville	1.380	0	1.380
EV Flanders Hydraulics	402	0	402
Site Ontwikkeling Vlaanderen	9.780	0	9.780
andere < 100 k euro	0	51	0
Nieuw in 2015			
Agentschap Integratie en Inburgering	2.259	0	2.259
Nieuw in 2017			
Vitare	42.679	0	42.679
DBFM "Scholen voor Morgen"	393.877	0	171.380
PPS-schulden geconsolideerd			
Brabo I	162.200	71.824	160.924
Livan I	173.600	62.578	170.858
Stelplaatsen	5.690	8.795	5.522
Stelplaatsen BOvZO (nieuw vanaf 2015)	29.950	30.585	29.950
Stelplaatsen cluster 2	52.990	3.264	56.254
Via invest zaventem (nieuw vanaf 2015)	57.100 93.100 197.300 7.130	362.011	350.238
R4 (nieuw vanaf 2015)			
Noord zuid kempen (nieuw vanaf 2015)			
Toerisme Jeugdverblijf (nieuw vanaf 2016)			
Nieuw			
UZ Gent	50.100	0	0
Ziekenhuisinfrastructuur	4.963.206*	4.726.534	4.726.931
Totaal geconsolideerde schuld	23.803.273	25.717.627	24.726.438

* Het cijfer van de ziekenhuisinfrastructuur voor 2016 is een geraamd cijfer daar er nog geen definitief cijfer aangaande het engagement ten aanzien van de ziekenhuissector beschikbaar is.

De geraamde geconsolideerde schuld eind 2017 bedraagt 24,7 miljard euro oftewel een stijging met 923 miljoen euro ten opzichte van de situatie eind 2016.

Tegenover deze geconsolideerde schuld staan ook vermarktbare activa. Naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2018 zal hieromtrent een nieuwe oplijsting beschikbaar worden gesteld.

In bovenstaande tabel worden enkel de geconsolideerde schulden weergegeven. Daar het overgrote deel van de PPS-schulden geconsolideerd zijn, zijn deze ook vervat in bovenstaande tabel. Voor de PPS-schulden die niet geherklasseerd zijn, kan verwezen worden naar het jaarlijks rapport van het PPS-kenniscentrum.

Voor een overzicht van de totale gewaarborgde schuld (waarvan het overgrote deel eveneens in de geconsolideerde schuld vervat zit) kan verwezen worden naar het kas-, schuld- en waarborgrapport van het departement Financiën en Begroting dat in de maand mei aan het Vlaams Parlement bezorgd zal worden. Daar de grootste instellingen die van een waarborg genoten in het verleden nu rechtstreeks gefinancierd worden zal de gewaarborgde schuld de komende jaren een dalende evolutie kennen.